

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

MASTEROPPGAVE

Studieprogram: Master i
barnehagevitenskap (MBVMAS)

Vårsemesteret, 2022

Åpen

Forfatter: Linn Tone Helletun

Veileder: Margrethe Jernes og Tuula Skarstein

Tittel på
masteroppgaven: - Vi gjør så godt vi kan: En studie om barnehagelæreres
opplevelse av plantid

Engelsk
tittel: - We do the best we can: A study on early childhood educators
experiences on planning time

Emneord: Barnehagelærer, barnehage,
plantid, pedagogikk

Sidetall: 77
+ vedlegg/annet: 2 vedlegg

Stavanger, 12.05.2022
dato/år

-Vi gjør så godt vi kan:
En studie om barnehagelæreres opplevelse av plantid

Linn Tone Helletun
Masteroppgave i barnehagevitenskap
Våren 2022

Forord

Nå er tiden kommet for å levere fra meg oppgaven jeg har jobbet så lenge med. Det er nesten, tro det eller ei, litt vemodig å vite at jeg er ved veis ende. De siste fire årene, og arbeidet med masteroppgaven har vært en reise. Men det at reisen nå er slutt er også godt, for endelig kan jeg slappe av med god samvittighet igjen.

Først vil jeg takke alle barnehagelærerne som tok seg tid til å svare på undersøkelsen. Uten dere hadde ikke dette vært mulig.

Jeg vil gi en stor takk til mine veiledere Tuula Skarstein og Margrethe Jernes for veldig god oppfølging, hjelp og støtte. Takk for at dere alltid har vært ærlige og gitt gode, konkrete tilbakemeldinger som har bidratt til progresjon og læring.

Tusen takk til mannen min. Takk for at du har lagt til rette for at jeg skal kunne jobbe, takk for at du har hatt stor forståelse for at jeg har brukt mye tid på oppgaven. Og tusen takk for at du har tro på meg og støtter meg. Og til sist, takk til familie, venner og kollegaer som har bidratt med støtte og gode ord.

Linn Tone Helletun, 11.05.2022

Sammendrag

Denne studien handler om barnehagelæreres plantid. Barnehagelærere har krav på minst fire timer plantid hver uke. Begrepet plantid dreier seg om barnehagelærernes tid satt av til utviklingsarbeid, planlegging av pedagogisk innhold samt for- og etterarbeid. Jeg ville finne ut av i hvor stor grad barnehagelærere får de fire timene plantid de har krav på, og om disse fire timene er nok for å fullføre alle arbeidsoppgaver. Jeg ville også se på om de tar ut ekstra plantid når de egentlig skal være på avdelingen, og om de jobber i fritiden sin. Videre ville jeg se på hva barnehagelærerne jobber med i plantiden, hva de ønsker å jobbe mer med, og hva de ønsker å jobbe mindre med. Fordi undersøkelsen ble gjort mens barnehagene var påvirket av koronapandemien ville jeg også tilegne meg kunnskap om hvordan, og i hvor stor grad denne påvirket barnehagelærernes plantid.

Gjennom en mixed methods studie har jeg studert barnehagelæreres opplevelse av egen plantid. Dette har jeg gjort ved hjelp av spørreskjema med en blanding av åpne spørsmål, og spørsmål med lukkede svaralternativer. Spørreskjemaet ble sendt til samtlige barnehager i en kommune på Sør-Vestlandet. 95 barnehagelærere valgte å svare på spørreskjemaet.

Hovedfunn fra studien er at barnehagelærerne i middels eller mindre grad blir ferdige med alle oppgavene de skal gjøre i plantiden. Relativt få av informantene bruker tiden de egentlig skulle vært på avdelingen for å gjøre planleggingsarbeid, mens mange bruker fritiden sin på slikt arbeid. Noe over halvparten av informantene har normalt mulighet til å ta ut fire timer plantid hver uke, resten har varierte muligheter for dette. Det de jobber mest med i plantiden er foreldresamtaler, dokumentasjon, arbeid knyttet til enkeltbarn og å lage planer. Mange av informantene bruker plantid på arbeid med pedagogisk innhold for sin avdeling. De oppgir likevel at de ikke får nok tid til arbeid med pedagogikk og at pedagogisk innhold ofte må tas på sparket. Det er også pedagogikk de setter høyest som ønske, av arbeidsområder de vil jobbe mer med. På den andre siden viser resultatene at barnehagelærerne vil bruke mindre tid på administrative oppgaver i sin plantid. Koronapandemien har påvirket mange av informantenes muligheter for å ta ut plantid. Dette begrunner de med at det var vanskelig å ta ut plantid da barnehagen var på rødt nivå, sykdom blant personalet og at det ikke var mulig å hjelpe hverandre på tvers av avdelinger. Rødt nivå vil si at barna måtte deles inn i små kohorter med en eller få voksne i hver kohort. Kohortene skulle holdes adskilt, og kunne derfor ikke samarbeide.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	7
1.1 Avgrensing av oppgaven.....	7
1.2 Formål og problemstilling.....	7
1.3 Tidligere forskning.....	8
1.3.1 Utdanningsforbundets undersøkelse om plantid i barnehagen	8
1.3.2 KS sin undersøkelse om plantid i barnehagen.....	9
1.4 Oppbygging av oppgaven	10
2. Forskning og teoretiske perspektiver.....	12
2.1 Barnehagelærerprofesjonen i historisk perspektiv	12
2.1.1 Plantidens opprinnelse	13
2.2 Barnehagen i dag.....	14
2.2.1 Pedagog- og bemanningsnormen	16
2.2.2 Plantid.....	16
2.2.3 Barnehagen som pedagogisk virksomhet	18
2.3 Barnehagelærerprofesjonen	20
2.3.1 Mellom autonomi og styring	22
2.3.2 Barnehagelærerens mandat.....	23
2.4 Barnehagelærernes helse og trivsel	25
2.4.1 Koronapandemi i barnehagen.....	27
3. Metode	29
3.1 Samfunnsvitenskapelig forskning.....	29
3.1.1 Hermeneutikk.....	29
3.1.2 Pragmatisme.....	30
3.2 Kvantitativ og kvalitativ metode.....	30
3.3 Mixed methods.....	31
3.2.2 Kjennetegn ved en mixed methods studie.....	32
3.2.3 Mixed methods design	32
3.2.4 Integrering	33
3.4 Spørreskjema	34
3.4.1 Utvalg.....	34
3.4.2 Utforming av spørreskjema	35
3.4.3 Spørsmål med lukkede svaralternativer.....	35
3.4.4 Spørsmål med åpne svaralternativer	36
3.5 Svarprosent	37
3.6 Analyse og bearbeiding av data	38

3.6.1 Kvantitativ analyse	38
3.5.2 Kvalitativ innholdsanalyse	38
3.5.3 Mitt arbeid med innholdsanalyse.....	40
3.6 Forskningsetiske betraktninger	41
3.6.1 Etske overveielser i mixed methods studie	41
3.6.2 Forforståelse.....	43
4. Resultater	44
4.1 Bakgrunnsinformasjon	44
4.2 Tidsbruk.....	44
4.2 Innhold i plantid	49
4.3 Planlegging i pandemi	57
5. Diskusjon	61
5.1 Opplevelsen av å ikke bli ferdig.....	62
5.1.1 Å ikke bli ferdig	62
5.1.2 Når arbeid må tas igjen	64
5.2 Diskrepans	66
5.2.1 Tid og oppgaver	66
5.2.2 Pedagogikkens plass i plantid.....	68
5.2.3 Administrative oppgaver i plantiden.....	70
5.2.4 Diskrepans mellom det man vil og det man må.....	73
5.3 Planleggingstid i pandemi.....	74
5.3.1 Pandemiens følger for plantid.....	74
5.3.2 Forskning under en pandemi.....	76
6. Avslutning.....	78
6.1 Oppsummering.....	78
6.2 Avsluttende refleksjoner	78
6.3 Implikasjoner for praksis og fremtidig forskning.....	81
Litteraturliste.....	84

Vedlegg 1

Vedlegg 2

1. Innledning

Etter å ha jobbet i barnehagefeltet i tretten år har jeg gjort meg mange erfaringer med barnehagen og barnehagelæreryrket. I møter med andre barnehagelærere der deres arbeidssituasjon har kommet på bane, har jeg blitt oppmerksom på en gjentakende problemstilling. Svært mange gir uttrykk for en utfordrende arbeidssituasjon, der det å rekke over alle oppgaver og gjøremål synes uopnåelig. Det blir snakket om travle dager der arbeidsdagen ikke ender i barnehagen, men blir tatt med hjem både på kvelder og i helger. Det som tas med i bagasjen er ikke bare konkrete arbeidsoppgaver, det er også tanker som spinner omkring barna man møter, og det er dårlig samvittighet for alle de barna man så gjerne skulle gitt mer tid. Dette engasjerer meg sterkt fordi gode arbeidsforhold er så viktig for barnehagelærernes helse og trivsel, og det er minst like viktig for barna som skal bli sett gjennom hele dagen, og som skal få god omsorg og et godt pedagogisk tilbud i barnehagen.

1.1 Avgrensning av oppgaven

For å avgrense oppgaven har valg av tema falt på barnehagelæreres planleggingstid, et tema som ser ut til å være lite forsket på. I denne oppgaven kommer jeg til å bruke det litt forkortede begrepet «plantid». Dette er et begrep jeg finner igjen i mye av forskningen og litteraturen jeg har anvendt i oppgaven. Begrepet plantid dreier seg om barnehagelærernes tid satt av til utviklingsarbeid, planlegging av pedagogisk innhold, samt for- og etterarbeid (KS, 2019). Sentral forbundsvis særavtale sier at pedagoger i barnehagen skal ha *minst* fire timer hver uke til planlegging, for- og etterarbeid (KS, 2022). I oppgaven bruker jeg hovedsakelig betegnelsen barnehagelærer. Pedagogisk leder brukes når litteraturen jeg anvender bruker det, når informantene bruker det, eller når forskjellen mellom barnehagelærer og pedagogisk leder har relevans for tekstens innhold.

1.2 Formål og problemstilling

Det overordnede formålet med studien er å få bedre kjennskap til barnehagelæreres rammer for plantid, hvilke oppgaver de jobber med i plantiden, og hva de gjerne ønsker å bruke tiden til. Fordi studien fant sted mens barnehagene var påvirket av koronapandemien, blir også den et tema i studien. Problemstillingen jeg har valgt er denne:

Hvordan opplever barnehagelærere plantiden sin, og hvordan ønsker de selv å bruke den?

Jeg vil bidra til en bevisstgjøring og synliggjøring av barnehagelærernes arbeidssituasjon og se på i hvor stor grad dagens praksis er holdbar for framtiden. Intensjonen er å løfte frem barnehagelærernes egne erfaringer med, og ønsker for sin plantid. Jeg håper at studien kan gi et konkret og anvendelig bidrag i debatten omkring barnehagelærerrollen. For å finne svar på problemstillingen har jeg, med en pragmatisk tilnærming, gjort en mixed methods studie. Denne består av empiri fra spørreskjemaer, der både åpne spørsmål og spørsmål med lukkede svaralternativer anvendes. Spørreskjemaet ble sendt ut til styrere i alle barnehagene i en kommune på Sør-Vestlandet, med spørsmål om den kunne videresendes til alle barnehagelærerne i barnehagen.

1.3 Tidligere forskning

I dette avsnittet trekker jeg frem to studier som er direkte knyttet til barnehagelæreres plantid. Det er bare disse studiene jeg har funnet om emnet. Dette bidrar til at jeg mener det er et behov for flere, og mer inngående studier om barnehagelæreres plantid.

1.3.1 Utdanningsforbundets undersøkelse om plantid i barnehagen

Utdanningsforbundet (2018) har gjennomført en undersøkelse om plantid for barnehagelærere og pedagogiske ledere. Resultatene fra undersøkelsen viser at 93% av informantene har en avtale om fire timer plantid hver uke (s. 5). På spørsmål om hvor mange timer informantene faktisk har brukt til planlegging, for- og etterarbeid det siste året svarer 44% fire timer hver uke. De resterende svarene plasserer seg både på mer enn fire timer og mindre enn fire timer, med noe mer oppslutning på mer enn fire timer (Utdanningsforbundet, 2018, s. 6). På spørsmål om hvorfor informantene brukte mindre tid enn avsatt til plantid svarer 34% at det skyldes at de har vært for få på jobb. De to andre navngitte grunnene er at de har blitt pålagt administrative oppgaver (6%) og at informanten selv har vært syk eller borte fra jobben (10%) (Utdanningsforbundet, 2018, s. 8). På spørsmål om fritid ble brukt til planlegging, for- og etterarbeid svarte 86% «ja» (Utdanningsforbundet, 2018, s. 10). På oppfølgingsspørsmål om hvor mye fritid de ville anslå at de hadde brukt det siste året svarte 79% at de hadde brukt en time eller mer av fritiden sin hver uke. Hovedtyngden av svar (58%) ligger her på en og to timer per uke, mens 22% har svart at de bruker mer tid (Utdanningsforbundet, 2018, s.11). Det ble ikke funnet en sammenheng mellom hvor mange timer plantid som ble tatt ut i

barnehagen, og hvor mye fritid som ble brukt. Det kunne derfor ikke sies at fritid ble brukt fordi informantene fikk mindre enn fire timer plantid i barnehagen (Utdanningsforbundet, 2018, s. 11).

1.3.2 KS sin undersøkelse om plantid i barnehagen

KS (2019) har også gjort en undersøkelse om plantid i barnehagen. Denne viser at styrere mener barnehagelærernes plantid er viktig for barnehagelærernes pedagogiske arbeid. Likevel ser de at det er et tveegget sverd fordi det er færre voksne på avdelingen i den tiden plantiden tas, og fordi det nettopp er det pedagogiske personalet som er fraværende. I 75% av barnehagene som deltok i undersøkelsen fikk barnehagelærerne fire timer plantid hver uke. 20% fikk mellom 4-5 timer mens 4% fikk over fem timer. Flesteparten av styrerne mente fire timer plantid i uken var tilstrekkelig, og at mer plantid vill gått ut over voksentettheten på avdelingene i for stor grad. Flere av informantene fortalte at uforutsette situasjoner, som sykdom hos personalet, kunne gjøre plantiden sårbar (s. 22). Flere av styrerne i undersøkelsen oppgav at pedagogene hadde mulighet for å få mer plantid ved behov (KS, 2019, s. 23). I kvalitative intervjuer med styrere, pedagogiske ledere og barnehagelærere kom det frem at mange mente minst to timer sammenhengende plantid var positivt. Dette fordi sammenhengende tid gav bedre muligheter for konsentrasjon og kontinuitet i arbeidet. Det ble diskutert muligheter for å ta ut en hel dag plantid annenhver uke. Flere uttrykket da undring over hvordan barnehager organiserer dette. Det ble også problematisert hvor bra dette egentlig var både fordi det kunne være utfordrende å ha plantid så mange timer i strekk, og fordi det da gikk lang tid mellom hver mulighet for plantid (KS, 2019, s. 23). På spørsmål om hva plantiden ble brukt til opplyste både styrere og pedagoger at mest tid brukes til planlegging av pedagogiske opplegg. Forberedelser til foreldresamtaler ble fremhevet som noe man brukte mye tid til, i tillegg til dokumentasjonsarbeid. Noen informanter fortalte at henvisninger til barnevern og PPT var svært tidkrevende og vanskelig å finne tid til i den ordinære plantiden. Det ble pekt på at dette arbeidet egentlig skal gjøres utenom ordinær plantid, men at dette kunne være utfordrende å greie i praksis (KS, 2019, s. 26).

I undersøkelse kom det frem at flertallet av styrerne ikke setter inn vikar når barnehagelærerne har plantid (KS, 2019, s. 34). Det var bred enighet om at tiden barnehagelærerne tar ut til plantid går ut over barna. Barnehagelærerne fortalte at de mente det var svært viktig å være til stede for barna, og noen vedgikk at de noen ganger prioriterte å være på avdelingen fremfor å ta ut plantid (KS, 2019, s. 35). Det ble også fortalt om dårlig samvittighet overfor både barn og øvrige ansatte når plantiden skulle tas ut. Noen ganger var

det ikke mulig å gå fra avdelingen fordi kapasiteten ikke tillot det (KS, 2019, s. 36). Funnene fra undersøkelsen viste at både styrere og barnehageeiere mente at planleggingstiden bidro til kvalitet og til at barnehagen oppfylte rammeplanen. Likevel fremholdtes det at den kunne ha en direkte negativ innvirkning for kvaliteten i barnehagen den tiden barnehagelærerne tilbringer borte fra avdelingen. Dette var i hovedsak fordi det i denne tiden er for få voksne på avdelingen med tanke på bemanningsnormen. Men også det at øvrig personal får større arbeidsbelastning og at det derfor ikke gjennomføres pedagogisk opplegg i denne perioden ble trukket frem (KS, 2019, s. 38). Barnehagelærerne uttrykte et ønske om, og behov for mer plantid enn fire timer, men de så at dette kunne være problematisk nettopp på grunn av mangelen på personal som da ville oppstå på avdelingen (KS, 2019, s. 38-39). Flere informanter fremholdt betydningen av å synliggjøre hva de gjorde i plantiden for sine medarbeidere. På denne måten erfarte de at det ble større aksept i personalgruppa for at denne tiden ble brukt borte fra barna. En god bivirkning av dette var at det følte lettere å forlate avdelingen for å gjøre plantid, selv om de visste at det førte til større arbeidsbyrde på de øvrige ansatte på avdelingen (KS, 2019, s. 27).

I en artikkel publisert på KS (2019) sin hjemmeside, kan man i overskriften lese at «plantiden i barnehagen fungerer godt». Denne artikkelen henviser til undersøkelsen jeg har presentert i dette avsnittet. Det blir pekt på at alle barnehagelærere får fire timer plantid og at informantene i studien var skeptiske til å ta ut mer tid enn de fire timene. Ved å gå undersøkelsen nærmere i sømmene er min oppfatning at glansbildet kan diskuteres. Undersøkelsen gir mange ulike nyanser som alle bidrar til en helhet som jeg mener er mer sammensatt enn en konklusjon om at plantiden i barnehagene fungerer godt.

1.4 Oppbygging av oppgaven

I **kapittel 1** har jeg nå presentert tema og problemstilling for oppgaven. Jeg har kort fortalt om bakgrunnen for valg av tema, og om hvordan jeg avgrenser dette temaet. Videre har jeg gjort en redegjørelse for tidligere forskning om plantid for barnehagelærere.

I **kapittel 2** kommer jeg til å presentere den teoretiske rammen for oppgaven. Relevant forskning om barnehagelærerrollen blir også presentert her. Her har jeg fire hovedoverskrifter som handler om 1) barnehagelærerrollen i historisk perspektiv, 2) barnehagen i dag, 3) barnehagelæreryrket som profesjon og 4) barnehagelæreres helse og trivsel. Sentralt i dette kapittelet vil blant annet være rapporten om barnehagelærerrollen (Kunnskapsdepartementet

2018), Bøyum og Hofslundsengen (2021) og Hannevig et al. (2020) om barnehagelærerrollen, Hennem og Østrem (2016) og Børhaug og Bøe (2022) om barnehagelærerprofesjonen samt Korsvold (2005) og Greve et al. (2014) om barnehagelærerens historie.

I **kapittel 3** gjør jeg rede for metode og vitenskapsteoretisk tilnærming. Jeg har valgt å gjøre en mixed methods studie, og har en pragmatisk tilnærming til metoden. For å samle inn data brukte jeg et spørreskjema som ble sendt ut til barnehagelærere. Spørreskjemaet inneholdt både spørsmål med lukkede svaralternativer, og spørsmål med åpne svaralternativer. På denne måten bidrar det til både kvantitative og kvalitative data. I kapittel 3 kommer jeg til å skrive om eget arbeid, teori om metodene jeg brukte, analyse og forskningsetiske betraktninger.

I **kapittel 4** synliggjør jeg studiens resultater. Her samles kvantitative og kvalitative funn. Jeg presenterer resultater, viser diagrammer, tabeller og sitater fra informantene.

I **kapittel 5** diskuterer jeg mine funn. Dette gjør jeg både ved å se funnene i lys av teori og tidligere forskning presentert i kapittel 1 og kapittel 2, samt ved å samle de kvantitative og kvalitative svarene i felles diskusjon.

Kapittel 6 inneholder oppsummering, avsluttende refleksjon og implikasjoner for videre arbeid og forskning om plantid.

2. Forskning og teoretiske perspektiver

For å oppnå en best mulig forståelse av nåtiden kan vi bruke fortiden som speil. Den har sin sterke stemme som medspiller til at tiden vi lever i har blitt som den har blitt. Skal man forstå barnehagelærerrollen slik den er i dag mener jeg det er nyttig å starte med et lite tilbakeblikk.

2.1 Barnehagelærerprofesjonen i historisk perspektiv

Friedrich Fröbel (1782-1852) regnes som barnehagen og barnehagelærerutdanningens far. Fröbel satte barnet i sentrum, og han fremmet barndommen som en lykkelig tid i et menneskes liv. Videre uttrykte han det som skulle bli hans kjennetegn; at barndommen er den viktigste perioden i livet og at det er i denne tiden ens personlighet dannes. Fröbel la vekt på at de voksne skulle møte barnets behov ut fra barnets egne forutsetninger, noe som ble avgjørende for epoken. De voksne måtte møte barna med sensitivitet og varsomhet, og for å gjøre dette på en god måte måtte de ha kunnskap om barn og barndom. Disse voksne skulle bli fremtidens barnehagelærere. Fröbel fremmet lekens betydning i et barns liv. Leken skulle være barnets viktigste aktivitet og måtte gis tid, rom og stimulans. Ideen om at leken var så betydningsfull var fremmed og ny på denne tiden (Korsvold, 2005, s. 25). Sammen med lek skulle blant annet huslige sysler, naturopplevelser, bevegelse og musikk stimulere barnas utvikling (Korsvold, 2005, s. 60).

Barnehager i ulike former fantes i Norge fra slutten av 1800 tallet, men de hadde korte åpningstider på 3-4 timer (Korsvold, 2005, s. 61). I 1970 årene endret familiestrukturene seg i mange hjem, og kvinner gikk fra å være husmødre til også å ha arbeid utenfor hjemmet (Korsvold, 2005, s. 104). Det utviklet seg et økende behov for barnehager med lengre åpningstid, noe som litt etter litt ble innført (Korsvold, 2005). Barnehagelærerne formidlet kunnskap og tradisjoner ved hjelp av praktiske handlinger. De hadde gjerne praktikanter som de veiledet. I starten var det to typer lederstillinger i barnehagen, styrer og avdelingsleder. Avdelingslederen hadde ansvar for sin barnegruppe og hadde også arbeidslederansvar for assistenter eller praktikanter (Hannevig et al., 2020, s. 54). Norges første barnehager var privateid, og ikke styrt av lover, og de ansatte hadde betydelig autonomi (Greve et al., 2014, s. 108). Barnehagelærerne jobbet for å sette politikernes søkelys på barnehagene. De ønsket at staten skulle ta mer ansvar, at barnehagelæreryrket skulle autoriseres og at barnehagen skulle underlegges lovgivning. Det var en kamp for å bli anerkjent som profesjon, og for at barnehagen skulle bli anerkjent som samfunnsinstitusjon og pedagogisk virksomhet (Greve et.

al., 2014, s. 108). Den første lov om barnehager kom i 1975. Loven ble ikke så konkret og tydelig som barnehagelærerne hadde ønsket. De hadde forventet at den skulle kunne fungere som et forpliktende lovverk gjennom å stadfeste barnehagens pedagogiske mål. Det ble imidlertid få konkrete føringer for innhold, og heller generelle retningslinjer (Greve et al. 2014, s. 109). I loven var det et krav at styrere og avdelingsledere skulle ha førskolelærerutdanning. Dette kravet var det mulighet til søke om dispensasjon for (Hannevig et al., 2020, s. 54). I 1990 ønsket man å gi rom for en mer fleksibel organisering som ikke var bundet opp i en fast avdelingsinndeling. Dette la grunnlag for å endre yrkestittel fra avdelingsleder til pedagogisk leder, som det fremdeles heter i dag (Hannevig et al., 2020, s. 54)

I 1981 kom forskriften om at barnehagene skulle utarbeide en årsplan. I denne skulle barnehagen synliggjøre planlagte aktiviteter og pedagogisk arbeid. Denne typen årsplan kan ses på som forløperen til dagens rammeplan (Hannevig et al., 2020, s. 54). Den første rammeplanen for barnehager så dagens lys i 1996. Det var et mål at førskolelærerne skulle kjenne seg igjen i planens innhold, og den ble forankret i den eksisterende barnehagetradisjonen. Rammeplanen la vekt på at førskolelærerne skulle ha kompetanse i å møte, veilede og oppdra barn (Hannevig et al., 2020, s. 56). Etter dette har reviderte rammeplaner kommet i henholdsvis 2006 og 2017.

2.1.1 Plantidens opprinnelse

I denne oppgaven som handler om barnehagelæreres plantid er det naturligvis interessant å se på denne i et historisk perspektiv. Greve et al. (2014) skriver at barnehagelæreres ubundne arbeidstid har vært et stridsspørsmål i over førti år. Striden har handlet om reguleringen av barnehagelærernes arbeidsvilkår (s. 122) og om tillitten man har til at barnehagelærerne bruker denne tiden til faglig oppdatering og planleggingsarbeid (s. 123). Det var på begynnelsen av syttitallet at fire timer ubundet plantid ble innført. Begrunnelsen var at barnehagelærerne hadde behov for før- og etterarbeid samt tid til foreldresamarbeid. Dette var av stor betydning for anerkjennelsen av det pedagogiske arbeidet som fant sted i barnehagen, og barnehagen som pedagogisk arena. Tiden skulle brukes slik barnehagelærerne selv fant best, og kunne fritt disponeres. På grunn av dette var det vanskelig for ledelsen å vite akkurat hva som ble gjort og hvordan tiden ble brukt, og den var derfor basert på tillitt. Fordi plantiden ofte ble gjort hjemme kunne den overstige sine fire timer uten at dette var synlig for andre enn barnehagelæreren selv. Det ble da også uttrykt at fire timer var for lite til å gjennomføre alt arbeid som skulle gjøres, og at dette gikk på bekostning av fritiden. I 2012-

2013 ble det, i regi av Utdanningsforbundet og KS, gjennomført et pilotprosjekt der barnehagelærerne skulle ha plantiden i barnehagen. Dette førte til at det ble arbeidsgiver og ikke den enkelte barnehagelærer som bestemte når arbeidet skulle gjøres. Man kan derfor si at det, mens det pågikk, førte til en innskrenking av barnehagelærerens autonomi. Begrunnelsen for prosjektet var at man ville undersøke hvordan plantiden ble brukt, og hva den ble brukt til. Denne informasjonen skulle legges til grunn for en vurdering av hvorvidt plantiden skulle reduseres eller økes. Evalueringen av prosjektet viste at flere timer til faglig arbeid ville kunne gi bedre barnehager (Greve et. al. 2014, s. 123). I etterkant tok Utdanningsforbundet til orde for å bevare barnehagelærernes autonomi over egen plantid. De fremholdt blant annet forhold som barnehagens dårlige rammefaktorer for skjermet arbeid, med få kontorplasser og økende administrative oppgaver som grunnlag (Greve et. al., 2014, s. 124). Jeg erfarer at det i dag er ledelsen i den enkelte barnehage som legger føringer for om plantiden skal utføres i barnehagen eller om barnehagelæreren selv velger sin plassering. Inntrykket mitt er at dette er avhengig av den enkelte leder, og av barnehagens rammefaktorer som kontorplasser og tilgang til utstyr som datamaskiner og skrivere. Som tidligere nevnt sier rammeavtalen for barnehagelærere at de skal ha *minst* fire timer plantid hver uke, noe som illustrerer at selv om det omtalte prosjektet med plantid i barnehagen viste at mer tid ville være nyttig, er det ikke gjort en faktisk, forpliktende endring. Den enkelte styrer har, slik avtalen står i dag, mulighet til å gi mer enn fire timer, men det kan synes som dette i liten grad blir gjort. Her henviser jeg til delkapitlet om tidligere forskning der KS (2019) sin undersøkelse viste at 75% av styrerne gir barnehagelærerne fire timer plantid hver uke.

Jeg har nå presentert et kort tilbakeblikk på barnehagen, barnehagelærerens og plantidens historie. Jeg mener dette er relevant når jeg videre skal se på situasjonen i barnehagene i dag. Her ser jeg på hvordan barnehagelærerrollen har endret seg, og hva som kjennetegner den i dag.

2.2 Barnehagen i dag

For å dykke dypere inn i problematikken rundt barnehagelæreres planleggingstid er det nødvendig å se på hva som kjennetegner denne profesjonen. Både hva angår ansvarsområder, krav og forventninger. Som følgesvenn i denne prosessen har jeg blant annet hatt nytte av rapporten «Barnehagelærerrollen i et profesjonsperspektiv – et kunnskapsgrunnlag». Denne ble utformet av ekspertgruppen om barnehagelærerrollen og utgitt på oppdrag fra kunnskapsdepartementet i 2018. Arbeidet med rapporten ble ledet av Kjetil Børhaug som

sammen med ekspertgruppen har hatt som sin hovedoppgave å synliggjøre barnehagelæreren. Dette har de gjort ved å dokumentere barnehagelærerrollen som en profesjonsrolle samt å drøfte hvordan denne profesjonen kan utvikles. Rapporten er viktig for min masteroppgave fordi det er nettopp en flik av barnehagelærerrollen jeg forsker på (Kunnskapsdepartementet 2018, s. 28).

Barnehagesektoren har endret seg mye siden den første barnehageloven kom i 1975. I den tiden var barnehagen noe for de få, mens det i dag er lovfestet at barn mellom ett og seks år har rett til barnehageplass (Kunnskapsdepartementet 2018). Kunnskapsdepartementet (2018) skriver i rapporten om barnehagelærerrollen at barnehagen i dag er et svært sentralt politikkområde, der den politiske styringsviljen er større enn tidligere. Man har nå politisk vilje til å styre barnehage tilbudet både kvantitativt og kvalitativt, noe som særlig kommer til uttrykk gjennom rammeplanen. Politisk styring fører på sin side til et ytre press mot barnehagen og hva den skal inneholde. Dette, sammen med forskning på feltet, samfunnsinteresser og kommersielle interesser gir et behov for større helhetlig profesjonell integrasjon innenfor de rammene samfunnsmandatet gir. I dag eies barnehagene av rundt to tusen eiere, der kommunene eier omtrent halvparten (s. 35). Vi ser en økt detaljstyring av barnehagens innhold, der kommune eller barnehageeier pålegges pedagogiske konsepter utformet av eksperter (Kunnskapsdepartementet 2018, s. s76). Det er stor interesse for hva barnehagen kan brukes til. Politikere så vel som private kommersielle aktører har sine intensjoner og tanker om hvordan barnehagefeltet bør utvikles og drives (Hennum & Østrem 2016, s. 10). Kunnskapsdepartementet (2018) henviser til en nasjonal spørreundersøkelse der det kommer frem at en stor andel styrere i barnehage opplever betydelig eierinvolvering både i pedagogiske og administrative saker samt i personalforvaltningen. Eier er dermed involvert både i administrative saker og pedagogisk innhold i barnehagen. Særlig de største barnehageeierne, både private og kommunale, involverer seg i det pedagogiske innholdet i sine barnehager gjennom programmer for kvalitets- og ledelsesutvikling. Vi kan anta at slik involvering fra eierne vil forme arbeidssituasjonen og den profesjonelle autonomien for barnehagelærerne. Der det settes inn standarder som gjelder for alle organisasjonens barnehager kan det begrense autonomien til den enkelte barnehagelærer og også profesjonsfellesskapet i den enkelte barnehage (s. 151). Min erfaring tilsier at slike standarder kan være arbeidsmodeller for barnehager, der man har utarbeidet en felles mal for pedagogisk arbeid som skal gjelde for alle kommunens, eller den private eiers barnehager.

Hvordan barnehagene driftes og hva som er de rådende oppfatningene i samfunnet om barnehagens samfunnsoppdrag kan etter mitt syn knyttes til barnehagelærernes plantid. Styring utenfra kan legge føringer for hva barnehagelærerne kan bruke plantiden sin til og hvilke muligheter de har i dette arbeidet. Dette kan også påvirke barnehagelærernes autonomi og hvordan de utfører sin profesjon. Hvor mange ansatte det er per barn i barnehagen kan ha betydning for barnehagelærernes muligheter for å ta ut plantid. Hvor mange pedagoger det er per barn kan også ha en innvirkning – jo flere pedagoger, jo mer plantid sammenlagt. Jeg skal nå kort presentere pedagog- og bemanningsnormen som gjelder for barnehagene i Norge.

2.2.1 Pedagog- og bemanningsnormen

I 2018 ble det innført ny pedagognorm i norske barnehager (Hannevig et. al., 2020, s. 58). I lov om barnehager, forskrift om pedagogisk bemanning og dispensasjon i barnehager står det at barnehagen skal ha en forsvarlig pedagogisk bemanning. Det vil si at det skal være minst en pedagogisk leder per syv barn under tre år, og en per fjorten barn over tre år (Barnehageloven, 2020, §1). Dette betyr at det nå kan jobbe to eller flere barnehagelærere på en avdeling. Det er imidlertid mulig å søke om dispensasjon fra utdanningskravet for ett år om gangen (Barnehageloven, 2020, §2). Lov om barnehager har også krav for grunnbemanningen i barnehagen. Det skal være minst en ansatt per tre barn under tre år, og en ansatt per seks barn over tre år (Barnehageloven, 2020, §26). I rapporten om barnehagelærerrollen (Kunnskapsdepartementet 2018) står det i sammendraget at et av ekspertgruppens mandat er å se på hvordan barnehagerollen kan utvikles for fremtiden. De skriver at pedagognormen i barnehagen bør styrkes slik at flertallet av de ansatte i barnehagen blir pedagoger. Den bør samordnes med bemanningsnormen og det bør være et krav om at den skal gjelde for mesteparten av barnehagens åpningstid.

2.2.2 Plantid

Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet, 2017) sier at barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som skal planlegges og vurderes. Barnehagen skal være en lærende organisasjon der barna blir gitt et tilrettelagt tilbud som er i tråd med rammeplanen og barnehageloven. For å imøtekomme dette er personalets planleggingstid sentral. Det er her de skal legge grunnlag for å tenke og handle langsiktig og systematisk i sitt pedagogiske arbeid. Planlegging skal fungere som et utgangspunkt for refleksjon og utvikling gjennom fortolkning og realisering av rammeplanens innhold. I planleggingstiden skal personalet jobbe for kontinuitet og progresjon i det pedagogiske arbeidet både for barnegruppen og enkeltbarn. Til grunn for dette skal det ligge kunnskap om

barns trivsel og utvikling, samt observasjoner, systematiske vurderinger og samtaler med barn og foreldre (s. 37). Dette knytter jeg sammen med det rammeplanen definerer som pedagogisk leders ansvar, ved hjelp av følgende sitat:

Pedagogisk leder er gitt ansvaret for å iverksette og lede det pedagogiske arbeidet, i tråd med godt faglig skjønn. Den pedagogiske lederen skal veilede og sørge for at barnehageloven og rammeplanen oppfylles gjennom det pedagogiske arbeidet. Den pedagogiske lederen leder arbeidet med planlegging, gjennomføring, dokumentasjon, vurdering og utvikling av arbeidet i barnegruppen eller innenfor de områdene han/hun er satt til å lede (Kunnskapsdepartementet 2017, s. 16).

Her ser vi at rammeplanen spesifiserer at pedagogisk leder skal iverksette og lede det pedagogiske arbeidet på avdelingen. Rammeplanen fremhever ikke spesielt barnehagelærerrollen. Min erfaring sier meg at den største andelen utdannede barnehagelærere har sitt virke i stilling som pedagogisk leder. I statistisk sentralbyrås statistikk over barnehageansatte er det ikke opplyst hvor mange som er ansatt som barnehagelærer. Informasjonen jeg finner i statistikken forteller imidlertid at i 2021 stod pedagogiske ledere for 29 179 årsverk, av sammenlagt 77 447 årsverk totalt for alle barnehager i Norge (Statistisk sentralbyrå).

Sentral forbundsvis særavtale sier dette om plantid for barnehagens pedagogiske personell:

Den ordinære arbeidstiden er 37,5 timer pr. uke. Minst 4 timer i gjennomsnitt pr. uke av den ordinære arbeidstiden skal anvendes til planlegging, for- og etterarbeid for pedagogiske ledere/barnehagelærere. (...) Det er leders ansvar å sikre at dette arbeidet kan utføres som forutsatt, både individuelt og sammen med andre, og at de fysiske arbeidsforholdene er tilfredsstillende (KS, 2022).

Som det fremgår av særavtalen skal *minst* fire timer av arbeidstiden benyttes til planleggingsarbeid, og det er leders ansvar å sikre plantiden. I arbeidsavtalen for pedagogisk personale i barnehagen står det at det er av betydning at behovet for planlegging og for- og etterarbeid sikres for god oppfølging av barna. Det er viktig at de får bruke disse timene til det formålet de er ment for. Dersom barnehagelæreren av en eller annen grunn skulle miste denne tiden skal den erstattes på et senere tidspunkt (Utdanningsforbundet u.å.).

Jeg må si meg enig med Hannevig et al. (2020) som skriver at det finnes lite litteratur som omhandler pedagogisk ledelse av planleggingsprosesser. De har heller ikke funnet studier som undersøker sammenhengen mellom god ledelse og den pedagogiske leders planleggingskompetanse (s. 160). I søken etter teori om barnehagelæreres plantid har mine funn vært få og korte. På bakgrunn av dette vil rammeplanen og særavtalen for pedagogisk personell stå som de tydeligste stemmer om planlegging i denne oppgaven. Hannevig et al. (2020) fremholder også rammeplanen som førende for barnehagens planleggingsarbeid (s.

161). Planleggingstiden er sentral for barnehagelærerens pedagogiske arbeid. Videre ser jeg på barnehagen som pedagogisk virksomhet.

2.2.3 Barnehagen som pedagogisk virksomhet

I utøvelsen av barnehagelæreryrket er det pedagogikken som står i sentrum (Børhaug & Bøe 2022, s. 25). Barnehageloven (2020, §2) slår fast at barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet. Barnehagen er nå en del av utdanningsløpet, og ikke en del av helsesektoren slik den var tidligere. Man ser økende grad av forskning på barnehagefeltet noe som i sin tur gir mer kunnskap om barn og barnehagens betydning som oppvekstarena. Søkelyset er nå rettet mot kvalitet i barnehagen (Kunnskapsdepartementet 2018, s. 26). Dette er slik jeg ser det i motsetning til fokuset som for bare få år siden dreide mot å oppnå full barnehagedekning. I en artikkel om barnehagedekning før og nå skriver statistisk sentralbyrå (2017) at i 2016 hadde 91% av barn i Norge barnehageplass. Når det gjelder barn fra 3-5 år hadde 97% av dem barnehageplass. Da statistisk sentralbyrå startet å kartlegge statistikk på barnehager i 1963 var det bare 2% av barna som hadde barnehageplass. I år 2000 hadde dette tallet nådd 62%, mens det da artikkelen ble skrevet hadde ligget stabilt på litt over 90 prosent de siste årene.

Rapporten om barnehagelærerrollen (Kunnskapsdepartementet 2018) nevner nettopp det at hovedprioritet tidligere var å sikre nok barnehageplasser, men at statlig og kommunal styring av barnehagesektoren nå har forandret seg. Nå dreier fokus til det å ville utvikle kvalitet. Forvaltningsstrukturen har flere spenninger som ekspertgruppen mener vil tilta snarere enn å forsvinne. Disse spenningene ligger mellom de statlige ambisjonene om profesjonell kvalitet og utvikling i barnehagesektoren og kommunenes kapasitet. I barnehagen er det nå tyngre vektlegging av spesifikke ferdigheter som barna skal mestre, i tillegg til evalueringer og målinger av barns ferdigheter. Endringene knyttet til læring i barnehagen har ført til at barnehagelærerens oppgaver har blitt mer komplekse (Kunnskapsdepartementet 2018, s. 77). Barnehagelærere skal ta utgangspunkt i barns lek, medvirkning, væremåte og initiativ når de legger grunnlag for læring i barnehagen. Grunnlaget for læring skal legges i møtet med den enkelte barnegruppe og det enkelte barn (Kunnskapsdepartementet 2018, s. 76). Når Børhaug og Bøe (2022) skriver om barnehagelærernes pedagogiske arbeid med barn vier de betydelig plass til rammeplanens syv fagområder. Barnehagelæreren skal kunne se disse syv fagområdene i sammenheng, og det er disse som skal få definere innholdet i barnehagen. Det beskrives flere spenningsfelt i dette arbeidet fordi man skal ha både planlagte og spontane aktiviteter, noen ganger initiert av barnehagelæreren og andre ganger av barna. I tillegg skal man legge opp til både planlagte læringssituasjoner, og læring som foregår i

hverdagssituasjoner (s. 86). Barnehagen står nå i et spenningsfelt mellom å videreføre sentrale verdier knyttet til medvirkning og demokrati i fellesskapet samtidig som de er en læringsarena med en stadig tettere faglig tilknytning til skolen (Kunnskapsdepartementet 2018, s. 76).

Barnehagelærerens pedagogiske praksis er avgjørende for kvaliteten i barnehagen (Kunnskapsdepartementet 2018). Pedagogisk arbeid med barn innebærer at barnehagelæreren skal kunne gjøre komplekse vurderinger av både barnegruppen, og enkeltbarns behov. I tillegg må det vurderes hvordan hver enkelt situasjon skal møtes og håndteres, og her er godt faglig skjønn avgjørende (Børhaug & Bøe 2022, s. 191). Som profesjonsutøvere baserer barnehagelærere seg på et komplekst fundament av faglig kunnskap, noe som behøves for å kunne ta i bruk faglig skjønn i ulike situasjoner (Børhaug & Bøe 2022, s. 196).

En viktig del av organisering av barnehagen er å gi tilstrekkelig administrativ og praktisk tilrettelegging for arbeidet med barna. Dette er viktig som grunnlag for faglig autonomi og arbeid. Hvis barnehagelærerne må bruke for mye tid på logistikk blir det liten plass igjen til pedagogikk (Kunnskapsdepartementet 2018, s. 151). Rammeplanen sier at barnehagen jevnlig skal vurdere det pedagogiske arbeidet. I dette ligger det at barnehagen skal analysere, tolke og beskrive sitt pedagogiske arbeid ut fra egne planer, barnehageloven og rammeplanen. På denne måten skal man kunne sikre at alle barn får et tilbud som er i tråd med nettopp barnehageloven og rammeplanen. Refleksjon over det pedagogiske arbeidet i personalgruppa skal danne grunnlaget for slik vurdering. Gjennom refleksjonen kan personalet åpent diskutere barnehagens formål, innhold og oppgaver. Den kan gi dem et utgangspunkt for videre planlegging og gjennomføring av arbeid i tillegg til å være en arena for faglige og etiske problemstillinger (Kunnskapsdepartementet 2017, s. 38). I rammeplanen kan vi også lese at barnas trivsel og utvikling jevnlig skal observeres og dokumenteres av barnehagens personale. Det er derfor en forutsetning at disse har kunnskap om barns utvikling og behov (Kunnskapsdepartementet 2017, s. 39). Dokumentasjon skal synliggjøre hvordan personalet i barnehagen jobber for å møte kravene som stilles til dem fra barnehagelov og rammeplan. (Kunnskapsdepartementet 2017, s. 39). Barnehagelærer er den profesjonen som utdannes spesielt for å kunne ivareta barnehagens oppgaver (Kunnskapsdepartementet 2018). I rapporten om barnehagelærerrollen trekkes det frem betydningen av at det settes tydelige forventninger til barnehagelærerrollen for å skape et felles grunnlag for å nå målene i rammeplanen (Kunnskapsdepartementet 2018). Videre ser jeg på barnehagelærerrollen i et profesjonsperspektiv.

2.3 Barnehagelærerprofesjonen

For å utvikle en best mulig forståelse for barnehagelærernes muligheter i plantid mener jeg det er nyttig å se på deres rolle, og på hva deres profesjon innebærer. I rapporten om barnehagelærerrollen refereres det ofte til at barnehagelæreryrket er en profesjon. Profesjoner kjennetegnes ved at de har en akademisk utdanning. Denne utdanningen inngår som en del av grunnmuren i det profesjonelle arbeidet, og gir profesjonsmedlemmene en overordnet forståelse for oppdraget de skal utføre (Kunnskapsdepartementet 2018, s. 58). Det er utdanningen som utgjør det viktigste grunnlaget for samfunnets tillit til at en profesjon utfører oppgavene den er gitt på best mulig måte (Hennum & Østrem 2016, s. 19). En profesjonsutøver har tre forpliktelser, og det er samfunnsmandat, spesifikt kunnskapsgrunnlag og etikk (Hennum & Østrem 2016, s.17). For å kunne være en profesjonsutøver er det en forutsetning at man har den spesialkompetansen som profesjonen krever. Denne kompetansen skal befinne seg i skjæringspunktet mellom kunnskap, handlingskompetanse og etisk refleksjon (Hennum & Østrem 2014, s. 19).

Arbeidet direkte med barna er bare en av ansvarsoppgavene barnehagelærere har. De kan ha ulike roller, som blant annet pedagogisk leder, styrer eller støttepedagog. Det er en kompleks profesjon der flere roller glir inn i hverandre og flere typer rolleforventninger gjør seg gjeldende. Der barnehagelæreren er en kollega og likeverdig del av fellesskapet kan hun også være en leder for de samme kollegaene. Barnehagelæreren må balansere mellom tillitt, innflytelse og deltakelse samtidig som hun bevarer passende mengde kontroll og faglig autoritet (Kunnskapsdepartementet, 2018, s. 36). Nyutdannede barnehagelærere som kommer inn i en allerede etablert barnehagekultur må jobbe for å tilegne seg legitimitet og tillit hos sine medarbeidere, det kommer ikke av seg selv. I dag hersker en flat struktur i mange barnehager. Arbeidsoppgaver blir gjerne fordelt etter hvilken vakt man har, og pedagogiske ledere gjør mange av de samme arbeidsoppgavene som ansatte uten pedagogisk utdanning (Hannevig et al. 2020, s. 55). Denne arbeidsdelingen har jeg selv erfart i alle de årene jeg jobbet som pedagogisk leder. På ledermøter ble det noen ganger nevnt mulighetene for å gjøre en tydeligere deling av ansvar, i henhold til personalets ulike utdanningsbakgrunn. Forslagene ble aldri ført ut i praksis blant annet fordi mange mente det ville føre til forringing av arbeidskulturen. Greve et al. (2014) skriver at dersom dette er tilfellet kan det tyde på at profesjonsfeltet, altså barnehagelærerne, ikke er bevisst det handlingsrommet de har for profesjonell autonomi (s. 107). Denne flate strukturen, og det at ansatte med og uten utdanning gjør mange av de samme arbeidsoppgavene har bidratt til å så en tvil om

barnehagelæreryrket virkelig er en profesjon. Hennem og Østrem (2016) peker på diffust kunnskapsgrunnlag, utydelig fagspråk og svak arbeidsdeling som noe av grunnen til denne tvilen (s. 22). Det har vært argumentert med at barnehagelærerens jobb, som å trøste barn og skifte bleier er noe alle kan gjøre, og at disse oppgavene ikke skiller seg vesentlig fra det foreldre gjør, eller det ufaglærte assistenter kan gjøre (Hennem & Østrem 2016, s. 22). Hennem og Østrem (2016) mener på sin side at det er mange gode grunner til at barnehageyrket er en profesjon (s. 21). De skriver at mange legger vekt på at barnehagelærernes kunnskap er tett knyttet til barnehagens mandat, som handler om lek, læring, omsorg og danning. Barnehagelæreren kan på mange måter sees på som en tusenkunstner. Han må legge til rette for læring, samtidig som han ivaretar leken og omsorgen, han må se det enkelte barn samtidig som han ser hele barnegruppen og dens diversitet (Hennem & Østrem 2016, s. 23).

Når nå politikere og andre samfunnsaktører i økende grad viser interesse for barnehagefeltet er det av stor betydning at profesjonen holder på et godt fagspråk. Barnehagen må kunne markere seg og holde stand mot interessenter som ønsker noe annet for barnehagen enn det som ligger i dens mandat (Hennem & Østrem 2016, s. 10). Fagspråk kan forklares som språket som synliggjør fagkunnskap. Formålet med fagspråket er å kunne resonnerer, fortolke og formidle, og på den måten videreutvikle profesjonskunnskap og gjøre kritiske vurderinger (Larsen & Slåtten, 2017, s. 2). Larsen og Slåtten (2017) har funnet at barnehagelærere i liten grad anvender fagspråk. I intervju med åtte barnehagestyrere fant de at i seks av disse barnehagene brukte barnehagelærerne i liten grad fagspråk. Dette skyldtes flere faktorer der en av de viktigste var den flate strukturen som rådet i syv av de åtte barnehagene. Det kunne synes som barnehagelærerne ikke ville heve seg over øvrige ansatte, men stå på likefot. Slik faset de ut fagspråket og tilpasset seg det språket som rådet på avdelingen (Larsen & Slåtten, 2017, s. 8). En av styrerne sa at nyutdannede barnehagelærere i starten av sin yrkeskarriere benytter seg av fagspråket de tilegnet seg i løpet av utdanningen. Men etter kort tid i yrket viskes dette fagspråket ut til fordel for mer allmenne ord og uttrykk (Larsen & Slåtten 2017, s. 14). Styrerne fortalte om individuelle forskjeller og at faktorer som karakterer fra utdanningen, faglig dyktighet og engasjement for yrket spilte inn på anvendelsen av fagspråk. Styrerne kunne likevel fortelle at det på ledermøter i noe større grad ble brukt fagspråk, enn det som var tilfelle på avdelingene (Larsen & Slåtten, 2017, s. 13). Styrerne ytret et ønske om at bruken av fagspråk skulle styrkes og at den flate strukturen skulle erstattes av tydelige rollefordelinger. Slike rollefordelinger kunne være at barnehagelærerne i hovedsak skulle

være sammen med barna, og være frikjøpt fra oppgaver som å bestille mat, vaske og rydde (Larsen & Slåtten, 2017, s. 13). Larsen og Slåtten (2017) avslutter med at det er et mål å styrke barnehagelæreres bruk av fagspråk. For å oppnå dette trekker de frem styrers handlingsrom til å gjennomføre en sterk innramming. I en slik innramming vil man kunne legge føringer for tydelig pedagogisk ledelse og styrkning av barnehagelærernes fagspråk. Dette mener de kan bidra til en profesjonalisering av barnehagelærernes yrkesrolle (s. 16). Barnehagelærere må kunne bruke fagspråk for å forsvare valgene de gjør. Fagspråket bidrar til å styrke profesjonsidentiteten og synliggjøre at barnehagens samfunnsmandat blir møtt på en god måte (Greve et al. 2014). Greve et al. (2014) skriver at et svakt fagspråk kan bidra til å innsnevre barnehagelæreres autonomi. Videre ser jeg på forholdet mellom autonomi og styring for barnehagelærerprofesjonen.

2.3.1 Mellom autonomi og styring

Børhaug og Bøe (2022) skriver at det de siste årene har vært stor interesse for barnehagelæreren som profesjon blant forskere på feltet. De beskriver en endring der diskusjonen tidligere har dreid seg om barnehageyrket virkelig er en profesjon, til en diskusjon om at denne profesjonens autonomi er under press (Børhaug & Bøe, 2022, s. 14, Greve et al. 2014). Presset kan forklares med at det gis sterke og målrettede føringer ovenfra, som barnehagene og barnehagelærerne skal følge. Greve et. al. (2014) skriver at en profesjons arbeid finner sted i spenningsfeltet mellom autonomi og styring (s.107). Alle profesjoner befinner seg i et slikt spenningsfelt der man på den ene siden har definisjonsmakt over egen yrkesutøvelse mens man på den andre siden må forholde seg til retningslinjer utenfra. Når retningslinjene utenfra blir mange og detaljerte kan autonomien bli svekket fordi handlingsrommet krymper inn (Greve et. al. 2014, s. 106). Det kan se ut som styringen utenfra nå er større enn den enkelte barnehagelærers autonomi. Det gis så tydelige føringer at barnehagelæreren muligheter til å bruke faglig skjønn, og velge de arbeidsmåtene hun eller han synes best begrenses. Konsekvensen av dette er at de som jobber tettest på barna, ikke får brukt sin profesjonskunnskap i stor nok grad (Greve et al., 2014). Når man ser på barnehagelæreryrket som en profesjon innebærer det at barnehagelæreren forventes å ha en betydelig faglig autonomi. Hvis den samlede autonomien blir svært liten, vil det være uheldig i et profesjonsperspektiv (Kunnskapsdepartementet 2018). Graden av autonomi henger sammen med barnehagelæreren muligheter til å utøve faglig skjønn på bakgrunn av sin kunnskap. Mulighetene til skjønnsmessig vurdering synker imidlertid når de i større grad er styrt utenfra, fordi valg og vurderinger da må være i tråd med bestemmelsene som er gjort av

andre enn dem selv (Greve et al., 2014, s.106). Men det at barnehagen til en viss grad blir styrt utenfra kan ikke sees på som svart eller hvitt fordi dette også kan være en tillitserklæring til barnehagen. Gjennom barnehageloven gis en anerkjennelse av profesjonens eksistens, og det blir vist tillitt til at det er akkurat denne profesjonen som er best i stand til å forvalte dette feltet (Greve et al., 2014, s. 106). Med utgangspunkt i barnehagelærerens mandat er de gitt en grad av skjønnsbasert beslutningsmakt på den ene siden, og på den andre siden er de styrt gjennom ulike virkemidler (Greve et al. 2014, s. 106). Slike virkemidler vil for eksempel være rammeplan, lov om barnehager og barnehageeieres føringer for det pedagogiske arbeidet.

2.3.2 Barnehagelærerens mandat

Barnehagelæreren har som bindeledd mellom samfunnet og seg selv fått et definert samfunnsoppdrag. Dette samfunnsoppdraget er forankret i lov om barnehager, som igjen befestes gjennom rammeplanen. Barnehagelæreren er forpliktet til å jobbe etter rammeplanen, og må bruke sin etiske dømmekraft, sitt profesjonelle skjønn og sin kunnskap for å påse at den følges på best mulig måte (Hennum & Østrem 2016, s. 19). En stor del av barnehagelærerne som jobber i barnehage gjør det i stillingen som pedagogisk leder. Begrepet pedagogisk ledelse i barnehagen kan være en kilde til forvirring fordi det kan knyttes til ulike typer oppgaver og ansvarsområder. Det kan både bety det generelle arbeidet til pedagogisk leder, det pedagogiske arbeidet knyttet direkte opp mot barna på samme måte som en lærer på skolen driver pedagogisk arbeid, det kan bety det å lede en gruppe ansatte og det kan bety ledelsesansvar for barnehagens pedagogiske tilbud (Kunnskapsdepartementet 2018, s. 150).

De siste tiårene er det skjedd store endringer i barnehagelæreryrket, og disse har påvirket barnehagelærerens rolle. Endringene dreier seg blant annet om ny barnehagelærerutdanning, ny rammeplan med økt fokus på pedagogisk innhold, flere barn under tre år i barnehagen, større mangfold i barnegruppen, nye drifts- og organiseringsformer og flere barnehageplasser (Kunnskapsdepartementet 2018, s. 26). Bøyum og Hofslundsengen (2021) skriver at vi nå ser en barnehagelærerrolle i endring. Mye tyder på at barnehagelærere de siste årene har fått mer administrativt rapporterings- og dokumentasjonsarbeid som følge av en stadig økende byråkratisering (s.82). Større vekt på administrative oppgaver og dokumentasjon fører til at barnehagelærerne har mindre tid sammen med barna. Undersøkelser i barnehager peker i retning av at barnehagelærerne får stadig mer av denne typen oppgaver (Kunnskapsdepartementet 2018, s. 77). Et eksempel kan være Larsen og Slåttens (2014) undersøkelse om den pedagogiske lederens rolle. De fant at 25 av 30 pedagogiske ledere opplevde mer administrativt arbeid som følge av ny organisering (s. 8). Det dreide seg blant

annet om utvidet personalansvar. Dette resulterte i arbeid med blant annet opplæring og oppfølging av nyansatte, vikarbestilling og oppfølging av sykemeldte, rapportering, dokumentasjon og veiledning (Larsen & Slåtten, 2014, s. 13). En av informantene svarte at det nå var flere møter og mer administrativt arbeid som i sin tur førte til mindre tid sammen med barna. For disse informantenes del handlet det om en organisering som gjorde styrer mindre synlig og til stede i barnehagen, noe som førte til at noen av styrers oppgaver ble gitt pedagogisk leder (Larsen & Slåtten, 2014, s. 8). Dette førte blant annet til at de pedagogiske lederne fikk større myndighet. De opplevde også at deres lederfunksjon ble bedre ivaretatt i den nye organiseringen, enn tidligere. Ny organisering, og en styrket pedagogisk lederrolle kan føre til tydeligere arbeidsfordeling og mindre flat struktur i barnehagen. Det blir argumentert for at dette kan bidra til å styrke barnehagelærerprofesjonen (Larsen & Slåtten, 2014, s. 14). Når de pedagogiske lederne videre ble spurt om hvor fornøyde de var med arbeidssituasjonen etter endringen var gruppen delt med henhold til om de var mer eller mindre fornøyd enn før (Larsen & Slåtten, 2014, s. 15). Ved en slik organisering som Larsen og Slåtten (2014) skriver om flyttes fokus fra direkte arbeid med barna, til dokumentasjon og administrativt arbeid på sidelinjen. Bøyum og Hofslundengen (2021) peker på at det kan se ut som pedagogiske ledere setter pris på denne type arbeid, og at det kan bidra til å oppnå status i yrket. Samtidig maler de et bilde av en sorg og lengsel hos barnehagelærere som mister tid med barna (s. 82). Sorgen kan forstås som et uttrykk for spenningsfeltet mellom deres faglige ståsted, hensynet til barna og rollen som leder som mange barnehagelærere står i (Bøyum & Hofslundengen 2021, s. 83). Arbeid direkte med barna kan fremdeles fremstå som noe alle kan gjøre, uavhengig av utdanningsnivå. Derfor kan lek og samspill med barna lettere delegeres til medarbeidere uten barnehagelærerutdanning. Men det å jobbe med barn i barnehagealder skal ikke undervurderes. Det er et komplekst felt der de ansatte må tilpasse seg et relasjonelt, kroppslig og følelsesmessig krevende landskap. Dette arbeidet synes også å få lite oppmerksomhet i profesjonaliseringen av barnehagelæreryrket. Det kan være forståelig at barnehagelærere i en hektisk hverdag kan finne både ro og glede over å kunne trekke seg litt tilbake og bruke noen minutter på kontorarbeid. For barnehagelærerrollen fordres det at de som profesjonsutøvere har en bevissthet rundt hvilke oppgaver som prioriteres, og hvorfor (Bøyum & Hofslundengen 2021, s. 83).

Her har jeg forsøkt å vise ulike sider ved barnehagelærerens rolle slik den er i dag. Der noen barnehagelærere er tilfredse med økt grad av administrativt arbeid, savner andre å være mer sammen med barna. Noen barnehagelærere kjenner seg kanskje presset mellom det å skulle

bruke mest mulig tid på gulvet, samtidig som administrative oppgaver hopper seg opp. Slik jeg forstår dette er det viktig at barnehagelærerne er bevisste på hvordan de velger å bruke tiden sin. Skal de slavisk gjøre ferdig alle kontoroppgaver, eller skal de la noe fare og bruke tiden på barna? Hvilke oppgaver velger de å bruke tiden på når de har plantid? Det er etter min mening skjellsettende at de finner balansen mellom det som kreves ovenfra og det barna har ønsker om og behov for. Barnehagelærerne er de som har best kompetanse på arbeid med barn i barnehagen, og det er viktig de fremmer denne kompetansen og viser sin plass. Larsen og Slåtten (2014) hevder at det synes som barnehagens samfunnsmandat og hensynet til barna ligger som en grunnmur under barnehagelæreres evalueringer av de fleste hendelser og situasjoner. Det er av stor betydning at barnehagelærerrollen alltid er oppe til debatt gjennom å jevnlig stille spørsmål til hvilke arbeidsoppgaver som skal være betydningsfulle og viktige (Bøyum & Hofslundsengen 2021, s. 84). I denne debatten mener jeg det er viktig at også barnehagelærernes helse og trivsel står på dagsorden. Dette ser jeg på i neste avsnitt.

2.4 Barnehagelærernes helse og trivsel

I min spørreundersøkelse spurte jeg om i hvor stor grad barnehagelærerne ble ferdige med alt de skulle i plantiden, og om de brukte fritid eller tid de skulle hatt med barna for å gjøre planarbeid. Jeg spurte også om i hvor stor grad, og på hvilke måter koronapandemien hadde påvirket deres muligheter for å ta ut plantid. For å kunne belyse dette fra flere vinkler i diskusjonen viser jeg her til studier som sier noe om barnehagelæreres helse og trivsel på jobb, samt koronapandemiens innvirkning på barnehagelærere. Cumming et al. (2020) har i en australsk forskningsartikkel skrevet om hvordan barnehagelærere har det på jobb. Forfatterne av artikkelen bruker det engelske ordet «well-being», og fordi jeg ikke finner et norsk ord jeg mener er dekkende for det engelske bruker jeg «helse og trivsel». Cumming et al. (2020) skriver at de har funnet mange studier som sier noe om barn og barns trivsel i barnehagen, men få studier som sier noe om hvordan barnehagelærerne har det (s. 97). Det kan se ut til at det store barnefokusert som dominerer i forskningslitteraturen fra feltet overskygger dem som jobber med barna. Når barnehagelærernes helse og trivsel nærmest er usynlig i forskningslitteraturen har man begrensede muligheter for å synliggjøre utfordringene og få til en reel endring (Cumming et al. 2020, s. 99). Det finnes også lite forskningslitteratur som sier noe om hvordan helse og trivsel for barnehagelærere defineres. Ved hjelp av tidligere forskning trekker Cumming et al. (2020) sammenhenger mellom hvordan barnehagelærerne har det, og kvaliteten på tilbudet til barna. For å kunne gi et pedagogisk tilbud av god kvalitet

er det viktig at barnehagelærerne har det bra på jobb (s. 97). Og når vi vet dette, hvorfor er barnehagelærernes trivsel så lite synlig? Dette er spørsmålet Cumming et. al., (2020, s. 98) stiller seg. Etter å ha fordypet meg i forskning og litteratur om barnehagelærerens rolle stiller jeg meg det samme spørsmålet. Jeg har merket meg at det finnes lite forskning både om barnehagelæreres plantid, og om hvordan de har det på jobb.

I artikkelen argumenterer Cumming et al. (2020) for et skifte på barnehagelærerfeltet, der både barn og voksnes velferd får oppmerksomhet (s. 98). Det kan se ut til at barnehagelærere prioriterer barna over seg selv og sine kollegaer, og at de mener dette er det mest riktige å gjøre (Cumming et. al. 2020, s. 99). Cumming et al. (2020) trekker paralleller fra barnehagens tidligere dager mot slutten av nittenhundretallet der barnehagelæreryrket i enda større grad enn nå var dominert av kvinner. Det å ta vare på barn ble koplet til kvinners morsinstinkt, og man mente at kvinner hadde et iboende kall for omsorg. Dette knytter artikkelforfatterne til dagens manglende søkelys på barnehagelæreres helse og trivsel, fordi kvinners helse har en tendens til å nedprioriteres av samfunnet (s. 101). Dette kan underbygges ved hjelp av rapporten «Hva vet vi om kvinners helse?». Den innledes med at mye medisinsk kunnskap i hovedsak bygger på mannen som norm. Sykdommer som i størst grad rammer menn er mer forsket på enn typiske kvinnesykdommer. I tillegg til dette får ikke kvinner like god diagnostisering og behandling for sykdommer som rammer begge kjønn (Rødland, 2018). I følge Cumming et al. (2020) kan det å fortsatt se på barnehagelæreryrket som en naturlig forlengelse av kvinners morsinstinkt bidra til at yrkesgruppen fortsetter å være usynlig i forskerverdenen. Deres rett til god helse og trivsel på jobb, og deres rett til anerkjennelse som profesjon kan svekkes (s. 101). Etter min mening er ikke dette en forklaring på situasjonen som kan stå på egne ben. Men det kan uten tvil være en svært interessant og aktuell diskusjon.

En annen faktor Cumming et. al. (2020) trekker frem er at barnehagen skal være effektiv og økonomisk, i noen tilfeller drives den også med profitt. Dersom barnehagelærernes helse og trivsel skal øke kan det kreve en økning i kostnadene i sektoren. En mulighet for en slik økning kan være å ansette mer personell i barnehagene, men med dagens økonomiske rammer ville man da måtte senke standarden for personell og ansette mennesker med mindre utdanning fordi lønnsutgiftene da senkes (s. 103). Cumming et. al. (2020) skriver at det har vært diskutert om det er riktig å ha barnehagelæreres helse og trivsel på agendaen. For dersom disse er i fokus, hvor blir det da av hensynet til barna (s. 105)? De avslutter med å stille seg spørsmål om hvordan man kan se barnehagelæreres og barns helse og trivsel samlet. Og hvordan man kan øke fokuset på barnehagelærerne, og slik få til en endring. For å få til denne

endringen skriver de at man må utvise mot, men også at man må ha rette ressurser og betingelser hvor motet kan finne fotfeste. Barnehagelærernes helse og trivsel må inn på agendaen, og det må anerkjennes at dette er viktig. Det må åpnes et vindu der man ser på både barna og barnehagelærerne, og det må anerkjennes at de er avhengig av hverandre. Barnehagelæreres helse og trivsel må synliggjøres og løftes frem (s. 106). Og det er akkurat det jeg ønsker å bidra med ved å skrive denne masteroppgaven.

2.4.1 Koronapandemi i barnehagen

En annen forskningsartikkel som også har sitt opphav i Australia, har sett på barnehagelæreres helse og trivsel under koronapandemien. Denne kan ikke direkte si noe om hvordan barnehagelærere i Norge har blitt påvirket av koronapandemien fordi tiltakene i Norge og Australia ikke har vært de samme. Likevel mener jeg den kan gi en pekepinn på problemstillinger vi alle har stått i under pandemien. I den aktuelle forskningen fant Eadie et al. (2021) blant annet at majoriteten (86%) av informantene rapporterte at pandemien hadde påvirket deres helse og trivsel negativt. I motsetning til dette rapporterte «bare» 37% om negativ innvirkning på deres relasjon til barna. Nær 25% av informantene informerte på sin side om en forsterket relasjon til barna. I artikkelen skriver Eadie et al. (2021) gjentatte ganger om sammenhengen mellom barnehagelærere som har det bra på jobb og deres evne til å gi barna et godt pedagogisk tilbud. Når barnehagelærerne er stresset eller av andre grunner ikke har det bra gir det en direkte, negativ påvirkning på deres relasjon til barna blant annet gjennom økt konfliktnivå. Eadie et al. (2021) viser til forskning som sier at barnehagelærere som har god helse og trivsel er i bedre stand til å gi barn god oppfølging og inngå i gode relasjoner med barna, enn barnehagelærere som er stresset. Stress og dårlig helse og trivsel øker også graden av utskiftning av personal. Når barnehagelærerne har det bra klarer de i større grad å gi barna et godt pedagogisk tilbud. Dette er helt i tråd med det Cumming et al. (2020) skriver. Faktorer som blir pekt på som negative for barnehagelærernes helse og trivsel er blant annet stor arbeidsbyrde, lav grad av autonomi, utfordrende interaksjon med kollegaer og foreldre samt det å håndtere barns utfordrende atferd. Arbeidsmiljø og rammefaktorer, samt den enkelte barnehagelærers psykiske helse og evne til å håndtere stress trekkes frem som viktige indikasjoner på helse og trivsel. Eadie et al. (2021) konkluderer med at økt søkelys på barnehagelæreres helse og trivsel er av stor betydning, og at dette er et ansvar som ligger hos alle parter i sektoren. Pandemien har bidratt til forhøyet press på barnehagelærerne, og den har, ifølge Eadie et al. (2021) synliggjort svakheter og mangler som allerede fantes i barnehagesektoren. Studien viser at det nå er av stor betydning at ledere og beslutningstagere i

barnehagesektoren gjør en innsats for de ansattes helse og trivsel på jobb. Pandemien har vist oss hvor viktig det er å synliggjøre barnehagelærernes viktige arbeid og deres verdi i samfunnet. Barnehagelærerne må anerkjennes for det viktige arbeidet de gjør for barns sosiale, emosjonelle og kognitive utvikling.

I rapporten om koronabarnehagen (Os et al. 2021) kan vi lese at planlegging er en forutsetning for å kunne drive og utvikle barnehagens pedagogiske tilbud. Det er en forutsetning at noe av barnehagelærernes arbeidstid er ubunden. Gjennom arbeidet med rapporten har forskerne funnet at det i perioder gjennom koronapandemien ikke har vært mulig for barnehagelærerne å ta ut plantid. Barnehagelærerne har beskrevet en situasjon der det ikke har vært forsvarlig å forlate barna for å ta ut plantid. Nødvendigheten av at alle voksne var sammen med barna var hovedgrunnen til at barnehagelærerne ikke fikk hatt plantid.

I en undersøkelse om koronasituasjonens påvirkning på barnehagen, gjort av Utdanningsdirektoratet vinteren 2021 kom det frem at 56% av barnehagene oppgir at de har hatt mulighet til å gjennomføre plantid som normalt i perioden januar 2021 – mars 2021. 35% oppgav at de delvis kunne gjennomføre plantid, mens 8% oppgav at de ikke hadde hatt anledning til å gjennomføre plantid som normalt. Begrunnelsene som ble gitt for at plantid ikke kunne tas ut som normalt var at rødt nivå gjorde det vanskelig fordi barn og voksne var delt inn i kohorter som ikke kunne blandes. Andre faktorer som ble nevnt var sykdom blant personalet og utfordringer med å skaffe vikarer, noe som gjorde at de ansatte måtte være sammen med barna fremfor å ta ut plantid for å sikre forsvarlig drift. Flere av barnehagene hadde likevel en plan for at ansatte skulle få ta igjen plantid, for eksempel at de jobbet på kvelden mot et overtidstillegg, eller at de jobbet ekstra med plantid i perioder de var i karantene eller barnehagen var stengt (Utdanningsdirektoratet 2021).

3. Metode

I dette kapitlet presenterer jeg metoder. Fordi jeg har gjort en mixed methods studie har jeg en pragmatisk tilnærming, noe jeg vil synliggjøre her. Det blir også gjort rede for valg av analyse, reliabilitet samt forskningsetiske betraktninger. Forskningen jeg har gjort befinner seg i den samfunnsvitenskapelige tradisjonen.

3.1 Samfunnsvitenskapelig forskning

Et datamateriale kan analyseres og tolkes på ulike måter, og vil gi rom for flere mulige sannheter alt etter hvilken vitenskapsteoretisk tilnærming man ser materialet i lys av.

Samfunnsvitenskapenes hensikt er å bidra til å danne kunnskap om hvordan verden ser ut. For å få en slik kunnskap må vi gå metodisk til verks ved å hente inn, analysere og tolke data gjennom empirisk forskning. Slik kan vi få kunnskap om den sosiale virkeligheten som omgir oss. Den empiriske forskningens hovedtrekk er at den er systematisk, grundig og åpen (Johannesen et al., 2016, s. 25). Gjennom bruk av metode jobber vi grundig og systematisk for å teste om våre antakelser stemmer med virkeligheten. Vi trekker ikke konklusjoner ut av det blå, men undersøker saken før vi gjengir vårt bilde av den virkelighet vi har studert (Johannesen et al., 2016, s. 26).

3.1.1 Hermeneutikk

For meg gjør hermeneutikk seg gjeldende først og fremst når jeg skriver om forskningsetiske betraktninger mot slutten av dette kapitlet. Det å se på forskning med et hermeneutisk blikk kan bidra til å møte datamaterialet med et åpent blikk. I hermeneutikken vektlegges at det ikke bare finnes en gitt sannhet, men at fenomener kan tolkes på ulike måter. Man finner mening i å knytte fenomener til den sammenhengen de er en del av (Thagaard 2018, s. 37). Gadamer (1990) skriver om den hermeneutiske regelen at man må se helheten ut fra delen og delen ut fra helheten (s. 329). Slik jeg tolker dette betyr det at forståelsen av en helhet vil være en forståelse av delene helheten er satt sammen av. Disse delene utgjør og bestemmer helheten samtidig som de også bestemmes ut fra helheten. Jeg søker å være åpen og nysgjerrig i tolkningen av datamaterialet jeg har samlet inn, jeg vil finne informantenes stemmer og løfte dem frem. Med et hermeneutisk blikk vil jeg kunne se på de ulike svarene og se at hver enkelt informant har sine meninger, sine historier å fortelle.

3.1.2 Pragmatisme

Dette studiet er et mixed methods studie og er basert på en pragmatisk tilnærming. Cresswell og Guetterman (2020, s. 597) og Shan (2021, s. 3) nevner pragmatisme som en av flere mulige filosofiske tilnærminger i mixed methods studier. Andersen (2017) fremholder pragmatisme som det forskningsparadigmet som oftest assosieres med mixed methods, mens Kaarbø (2009) skriver at pragmatisme er den filosofiske grunnmuren i mixed methods studier. Med en pragmatisk tilnærming til forskning ser man på forskningsspørsmålet som det viktigste, det er dette som skal lede veien. Selve spørsmålet er viktigere enn filosofisk ståsted, og man velger den metoden som best vil besvare forskningsspørsmålet. Det er nettopp ønsket om å bruke de metodene som synes best for å besvare forskningsspørsmålet som ligger til grunn for mixed methods som metode (Andersen, 2017, Kaarbø 2009, Johnson & Onwuegbuzie 2004, Shan 2021). Shan (2021) skriver at mixed methods brukes for å løse et problem, og at man for å løse det bruker de metodene man finner best. Med pragmatisme som filosofisk grunnstein kan man ifølge Shan rettferdiggjøre bruk av mixed methods når det synes nødvendig (s. 4). Da jeg startet arbeidet med denne oppgaven, kjente jeg på et brennende ønske om å skrive frem og synliggjøre barnehagelæreres arbeidssituasjon. Jeg ville bruke denne anledningen til å få så god forståelse som mulig for feltet jeg skulle studere. Etter å ha bestemt tema og formulert problemstilling mente jeg at en mixed methods studie ville kunne være en god metode for å undersøke barnehagelærernes opplevelse av egen plantid. Slik lot jeg forskningsspørsmålet legge føringene for valg av metode og filosofisk tilnærming.

3.2 Kvantitativ og kvalitativ metode

Fordi mixed methods er en metode der både kvantitativ og kvalitativ forskning anvendes presenteres nå begge disse metodene i korte trekk. I kvantitativ forskning ønskes et bredt bilde og et stort tallmateriale slik at vi kan få en forståelse for sammenhenger og tendenser. I kvalitativ forskning er det den dypere forståelsen vi er på jakt etter; hvorfor noe er som det er (Johannessen et al., 2016, s. 93). Vi kan si at kvantitative studier anvender tall, mens kvalitative bruker tekst (Johannessen et al., 2016, s. 238). Andersen (2017) beskriver kvalitativ metode som forskning som har til hensikt å undersøke og forstå meninger som mennesker knytter til et fenomen. Man søker individuelle meninger, kompleksitet og variasjon (Andersen, 2017). I den kvalitative metoden søkes en forståelse for sosiale fenomener (Thagaard, 2018, s. 15). Her får man mulighet til å fordype seg i de sosiale

fenomenene som studeres (Thagaard, 2018, a. 16). Forskeren søker å forstå verden ut fra øynene til menneskene som møtes gjennom studien (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 45).

Andersen (2017) beskriver kvantitativ metode som forskning der man tester objektive teorier ved å undersøke forholdet mellom variabler. Disse variablene måles og gir nummererte data som kan analyseres i statistiske prosedyrer. Kvantitative metoder er basert på en distanse mellom forskeren og personer som deltar i prosjektet. Forskeren vil i slike studier være en utenforstående iakttaker av det hun studerer. Forskeren kan likevel komme til å påvirke informantene i sin studie, for eksempel gjennom måten spørsmål i et spørreskjema stilles og hvilke svaralternativer hun har valgt (Thagaard, 2018, s. 16). I min studie gjør en slik distanse seg gjeldende også for den kvalitative delen fordi også denne baserer seg på spørreskjema. Det at jeg har denne distansen og at informantene har hatt mulighet til å være anonyme kan kanskje være en fordel. Jeg kan ikke vite om de samme svar hadde blitt gitt dersom jeg satt ansikt til ansikt med dem. Ved å fylle ut spørreskjema er også informantene gitt full frihet for hvor lang tid de vil bruke for å fylle ut skjema. Dette kan ha bidratt positivt til svarene fordi de kunne tenke seg om og drøfte med seg selv før de gav sitt endelige svar. Spørreskjemaet gav aldri mulighet for lengre, utfyllende samtaler. Slike samtaler kunne, og ville nok, gitt meg en større forståelse for informantenes livsverden. Men den informasjonen jeg fikk gjennom åpne og lukkede spørsmål gav meg en innsikt i, og en forståelse for, en del av deres arbeidshverdag.

3.3 Mixed methods

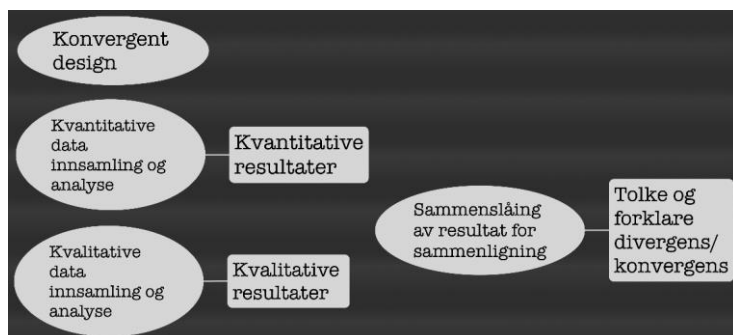
Mixed methods vil si at man benytter seg av både kvalitativ og kvantitativ forskning i en og samme studie. Andersen (2017) skriver at et hovedargument for å blande metoder er at det kan gi både bedre og dypere forståelse for det man forsker på, og at det på denne måten kan bidra til å styrke konklusjonen. Johnson og Onwuegbuzie, (2004, s. 21) trekker også frem at mixed methods kan føre til at forskningens konklusjon styrkes. Ved å bruke både kvalitative og kvantitative data i en og samme studie søker man å trekke det beste ut av begge metoder (Johnson & Onwuegbuzie, 2004, s 15). De to metodene kan komplimentere, forklare, bekrefte eller utfylle hverandre, alt etter hvilket mixed methods design man velger. Ved å blande kvantitativ og kvalitativ metode kan man også få en dypere og mer fullstendig forståelse for feltet man studerer, enn ved bruk av bare en av metodene (Johnson & Onwuegbuzie, 2004, s. 21).

3.2.2 Kjennetegn ved en mixed methods studie

Mixed methods kjennetegnes av at man benytter seg av både kvalitativ og kvantitativ metode i en studie, for å tilegne seg både bred og dyp informasjon fra forskningsfeltet (Schoonenboom & Johnson, 2017, s. 108). I mixed methods anerkjenner man begge disse metodene som viktige og nyttige (Andersen, 2017). Schoonenboom og Johnson (2017) skriver at det overordnede målet med metoden er å utvide og styrke forskningens konklusjon. De mener også at bruk av mixed methods kan øke forskerens kunnskap om feltet som studeres og videre også studiens reliabilitet (s. 110). I tillegg til det faktum at en mixed methods studie anvender både kvantitativ og kvalitativ metode er det ifølge Cresswell og Guetterman (2020) flere typiske kjennetegn for en mixed methods studie. Studiene vil ofte være rammet inn av teori og filosofi, og man bruker et bestemt mixed methods design. De kvantitative og kvalitative dataene føres sammen og sees på i sammenheng med hverandre. Forskeren kan velge å gi størst plass til den ene av metodene, eller la de kvantitative og kvalitative dataene være jevnbyrdige. Ved bruk av metoden må forskeren treffe et valg for rekkefølge for når henholdsvis kvantitative og kvalitative data samles inn og presenteres (s. 610). Selv om begge disse forskningstradisjonene anvendes, bør ikke det gå på bekostning av kvaliteten og nøyaktigheten for hver av metodene. Gode mixed methods studier er nøyaktige og dedikerte i både innsamling av data, analyse og drøfting (Cresswell & Guetterman, 2020, s. 610).

3.2.3 Mixed methods design

Et viktig aspekt når man planlegger en mixed methods studie er hvordan man organiserer tidsbruken (Schoonenboom & Johnson, 2017, s. 113). Jeg samlet inn både kvantitative og kvalitative svar samtidig fra ett og samme spørreskjema. Derfor valgte jeg et konvergent design, på engelsk kalt et *convergent* design (*parallel* eller *concurrent* brukes også) (Cresswell & Guetterman 2020, s. 601). Andersen (2017) skriver om triangulert design, og skriver at det også kalles sammenløpende eller parallelle design. Dette er ulike ord på samme metode, som dreier seg om å samle inn data fra kvalitativ og kvantitativ forskning samtidig, for så å føre dem sammen i resultat og drøfting. I mixed methods studier anvendes gjerne illustrasjon for å synliggjøre valgt design (Cresswell & Guetterman 2020, s. 613). Inspirert av Cresswell og Guetterman (2020, s. 601) illustrerer jeg konvergent design på følgende måte:

Illustrasjon av konvergent design.

Cresswell og Guetterman (2020) skriver at konvergent design kjennetegnes av at kvantitative og kvalitative data samles inn samtidig. Forskeren sammenligner kvalitative og kvantitative funn for å se etter sammenhenger og finne sammenfallende resultater. Videre vil forskeren ofte være like opptatt av sine kvantitative og kvalitative resultater, og tillegge dem samme verdi. Ved bruk av et konvergent design presenteres gjerne resultatene samtidig, ved at det redegjøres for begge typer data i samme resultatkapittel. Et eksempel på dette kan være at kvantitative data synliggjøres først, hvorpå sitater fra den kvalitative forskningen legges til for å argumentere for eller imot det kvantitative resultatet (s. 602). I tråd med arbeidsmåten for konvergent design har jeg samlet inn alle data samtidig, og analysert dem hver for seg. Integreringen skjer når jeg presenterer resultater, og fortsetter i diskusjonskapittelet, der jeg diskuterer kvantitative og kvalitative funn sammen. Jeg benytter meg av begge typer data for å kunne belyse emnet, og svare på problemstillingen min på best mulig måte. Under hele arbeidet har både kvantitative og kvalitative data vært av like stor betydning for å kunne gjøre dette. Det å bruke et konvergent design kan sies å være effektivt fordi alle data samles inn samtidig, og man trenger bare å henvende seg til informantene en gang (Creswell & Guetterman, 2020, s. 612).

3.2.4 Integrering

Mixed methods studier inneholder det man kan kalle «integreringspunkt». Det vil si et eller flere steder i den ferdige studien der den kvalitative og kvantitative forskningen forenes. Når denne metoden kalles «mixed» eller «blandet» kan dette misforstås. Man samler inn og analyserer både kvantitative og kvalitative data, og analyserer dem hver for seg. Det som er viktig er forskerens arbeid med å kople dem sammen, og vise hvordan begge er viktige for resultater og funn. Det er her man finner integreringspunktet (Schoonboom & Johnson 2017, s. 115). I min studie vil dette gjøre seg gjeldene når jeg presenterer resultater, drøfter mine

funn og ser på sammenhenger og mønstre i svarene som helhet. I en mixed methods studie er det viktig at sluttproduktet ikke bare består av de kvantitative og kvalitative funnene hver for seg. Målet er at man skal komme frem til noe som overstiger summen av disse (Andersen, 2017). De to metodene kan, ved å blandes, forsterkes og danne en konklusjon som står sterkere enn den ville gjort med bruk av metodene hver for seg.

3.4 Spørreskjema

Datamaterialet i denne studien er samlet inn ved hjelp av spørreskjema bestående av åpne spørsmål og spørsmål med lukkede svaralternativer. Spørreskjemaet i sin helhet ligger som vedlegg 1 til oppgaven.

3.4.1 Utvalg

Informantene i studien er barnehagelærere ansatt i barnehager i en kommune på Sør-Vestlandet. Både kommunale og private barnehager ble inkludert. Jeg sendte spørreskjemaet til samtlige barnehagestyrere i valgt kommune, med spørsmål om disse kunne videresende til alle barnehagelærere i sin barnehage. Derfor besto utvalget potensielt av alle barnehagelærere som var ansatt i barnehager i kommunen. Alle informantene fikk skriftlig informasjon på e-post om hva spørreskjemaet skulle brukes til. Denne informasjonen ligger som vedlegg 2 til oppgaven.

For å jobbe for størst mulig svarprosent søkte jeg å henvende meg til informantene på en måte som kunne gi dem en indre motivasjon for å svare. Dette gjorde jeg ved å skrive litt om studiens tema og sentrale spørsmål, i informasjonsskrivet. Jeg hadde en tanke om at planleggingstid var noe som engasjerte mange barnehagelærere, og at de kanskje hadde et ønske om å få sin stemme hørt. Derfor mente jeg det var viktig å synliggjøre temaet i informasjonsskrivet slik at de hadde et inntrykk av hva som ventet dem dersom de valgte å åpne selve skjemaet. Dette også for å gi styrerne som først mottok e-posten informasjon, slik at de kunne vurdere om de ønsket å videresende dette til barnehagelærerne i sin barnehage. I informasjonsskrivet informerte jeg om at spørreundersøkelsen ville ta omtrent fire minutter å svare på. Dette tallet var basert på programmet «Forms» sitt estimat for hvor lang tid en utfylling ville ta. Dette var det viktig å formidle fordi jeg mente det kunne øke svarprosenten da informantene ville se at det ikke var tidkrevende. For å kunne vite hvor mange barnehager som deltok i studien bad jeg om at informantene fylte inn barnehagens navn i spørreskjemaet. Det ble spesifisert både i informasjonsskriv og i selve spørreskjemaet at dette spørsmålet kun

skulle brukes for å finne ut hvor mange barnehager som deltok i undersøkelsen, og at barnehagenavn ville bli anonymisert. I det senere arbeidet med analyse av svarene noterte jeg meg antall deltagende barnehager, før jeg overførte spørreskjemaet til programmet Excel der barnehagenavn ble fjernet.

3.4.2 Utforming av spørreskjema

Spørreskjemaet er utformet i programmet «Forms». Der ble det laget som anonymt spørreskjema, der verken informantenes IP-adresser eller mailadresser ble lagret. IT-avdelingen ved Universitetet i Stavanger bekreftet at dette programmet ikke lagrer IT-adresser, og at det sikrer full anonymitet. Etter å ha sjekket NSD sine retningslinjer for når man må søke om tillatelse til å starte et forskningsprosjekt så jeg at denne type undersøkelse ikke krevde tillatelse.

Før jeg sendte ut spørreskjema presenterte jeg det for noen uavhengige barnehagelærere som kunne gi meg innspill og forslag til forbedringer. Slik søkte jeg å lage et spørreskjema som var klart og tydelig og ville ha gode sjanser for å bli forstått. Det ble ikke foreslått endringer, men jeg foretok likevel litt justeringer og pusset på det før det endelige resultatet var klart. Spørreskjemaet ble innledet med et obligatorisk spørsmål om informanten godkjente at det anonyme svaret som ble gitt kunne brukes i forskningssammenheng. Det ble stilt noen spørsmål om bakgrunnsvariabler, som størrelse på barnegruppe og alder på barn. Dette ble gjort fordi jeg ønsket å ha mulighet for å kunne sammenligne svarene med hvor store barnegrupper informanten jobbet med og hvor gamle barna var. I spørreskjemaet ble det brukt både åpne spørsmål og spørsmål med lukkede svaralternativer, hvilket gjorde det til et semistrukturert spørreskjema (Johannessen, 2009, s. 27). Slik ble spørreskjemaet kilde til innsamling av både kvantitative og kvalitative data, og kunne derfor utgjøre hele empirien i en mixed methods studie.

3.4.3 Spørsmål med lukkede svaralternativer

Spørsmålene 8, 9, 10, 11 og 13 hadde svaralternativer i skala. Johannessen (2009) skriver at det er flere fordeler ved en slik måte å sette opp svar på. Her får informantene mulighet til å gi et nyansert svar, som på best mulig måte gjenspeiler hans eller hennes mening. Når man bruker minst fem verdier i skalaen gir det mulighet for en mer omfattende analyse, en hva man får ved bruk av færre verdier (s. 32). Jeg valgte å bruke fem verdier, og de lød som følger:

Aldri/nei, i liten grad, i middels grad, i stor grad og i svært stor grad.

I spørsmålene spurte jeg etter i hvor stor grad informantene:

- Ble ferdige med alt de skulle i den ordinære plantiden
- Gjorde kontorarbeid når de egentlig skulle vært på avdelingen
- Gjorde kontorarbeid når de egentlig hadde fri
- Om koronasituasjonen hadde påvirket deres muligheter for plantid
- Om de brukte plantiden på pedagogisk innhold for sin avdeling

Grunnen til at jeg i to av spørsmålene valgte å skrive «kontorarbeid» fremfor «planarbeid» eller «plantid» var at jeg ville understreke at dette ikke dreide seg om den ordinære plantiden på minst fire timer. Her ville jeg vite om de jobbet utenfor disse fire timene, og valgte derfor å skrive «kontorarbeid».

Etter spørsmålene med svaralternativer i skala var det ett spørsmål der jeg spurte etter hva informantene brukte sin plantid til. Her fulgte mange svaralternativer hvor det var mulig å gi flere svar. Det var også mulighet for å fylle inn annet dersom det skulle være nødvendig. Svaralternativene var delvis basert på en liten forundersøkelse jeg hadde gjort. Jeg hadde da spurt barnehagelærere fra fem ulike kommuner hva de brukte plantiden sin på. Dette kan nok ikke kalles en pilotstudie, fordi den var svært simpel. I en e-post informerte jeg fem bekjente barnehagelærere, i fem ulike kommuner om at jeg skulle skrive masteroppgave om plantid. Jeg spurte dem videre hva de brukte plantiden sin til, og om de ble ferdige med alt de skulle i plantiden. Svarene jeg fikk her var med på å gi grunnlag for svaralternativene til spørsmålet i spørreskjema om hva informantene brukte plantiden sin til. Videre brukte jeg egen erfaring fra barnehagefeltet til å finne alternativer jeg mente kunne passe.

3.4.4 Spørsmål med åpne svaralternativer

Fem spørsmål hadde åpne svaralternativer, og fordret derfor at informantene fylte inn svaret med egne ord. Her spurte jeg etter:

- På hvilke måter koronasituasjonen hadde påvirket deres muligheter for plantid
- Hvilke typer pedagogisk arbeid de gjorde i plantid
- Hva de gjerne ville brukt mer tid på i plantid,
- Hva de ville brukt mindre tid på i plantid
- Om de hadde andre kommentarer til undersøkelsen.

Jeg ville inkludere disse spørsmålene for å gi barnehagelærerne mulighet til å få frem det som var viktig for dem. Jeg ville også gjerne få informasjon om deres egne ønsker for plantiden.

Det ville videre være av interesse å se om mange av svarene herfra var sammenfallende, og om jeg ville finne mønstre og tendenser, eller om det var store variasjoner i informantenes svar. Dette bringer meg igjen til begrunnelsen for valget om å gjøre en mixed methods studie med en pragmatisk tilnærming. Jeg fant både de lukkede og de åpne spørsmålene svært interessante med tanke på å finne beste mulige svar på problemstillingen. Der lukkede spørsmål ville bidra med helt tydelige resultater i form av diagrammer og tall, ville de åpne spørsmålene gi mer informasjon om det informantene selv fant meningsfullt å skrive om. Dersom jeg fant tydelige mønstre i svarene på de åpne spørsmålene, ville det kunne predikere reliabilitet for svarene. Det ville kunne vise at mange barnehagelærere gjør seg sammenfallende erfaringer i sitt arbeid.

3.5 Svarprosent

37 barnehager valgte å delta i forskningen, og totalt 95 barnehagelærere svarte. Spørreskjemaet ble sendt ut to ganger, først en gang i juni 2021 og deretter en påminnelse i august 2021. I juni fikk jeg inn 65 svar, og i august fikk jeg inn 30 nye. Da jeg sendte ut påminnelsen bad jeg også styrerne som fikk den om å sende meg en tilbakemelding på hvor mange barnehagelærere de videresendte undersøkelsen til, slik at jeg kunne regne ut svarprosent. 27 styrere, fra de 37 deltakende barnehagene, sendte meg da en tilbakemelding. Fra ni av barnehagene fikk jeg ikke tilbakemelding fra styrer på hvor mange barnehagelærere de hadde sendt den til. På grunn av dette er svarprosent estimert bare på bakgrunn av informasjonen jeg fikk fra de 27 styrerne som svarte. For disse 27 barnehagene er svarprosent 40%. Svarprosent fra de enkelte barnehagene varierer fra 14% til 100%. Barnehagene har fra 1 til 16 barnehagelærere som har hatt mulighet til å svare på undersøkelsen. Minste antall svar fra en barnehage er ett, mens største antall svar fra en barnehage er seks. Alle svar er inkludert i analyser, resultater og diskusjon, uavhengig av om de kunne inkluderes i svarprosenten eller ikke.

Krogtoft og Sjøvoll (2018) skriver at man alltid må regne med frafall i studier hvor spørreskjema benyttes. Selv om svarprosenten for spørreundersøkelsen for seg er noe lav mener jeg at det innsamlede materialet er tilfredsstillende for denne studien. Jeg søker ikke etter eksakte tall som skal si noe om arbeidssituasjonen til barnehagelærere i valgt kommune, eller hva alle barnehagelærerne i denne kommunen mener. Jeg vil gjennom den kvantitative

delen av studien søke bredde og med 95 svar mener jeg å kunne gjøre dette. I kombinasjon med de kvalitative resultatene kan mine resultater sies å ha god reliabilitet.

3.6 Analyse og bearbeiding av data

Her beskriver jeg hvordan jeg har analysert funn.

3.6.1 Kvantitativ analyse

I spørreskjemaet var det seks spørsmål som fikk legge grunnlag for kvantitativ analyse. Dette var spørsmål med lukkede svaralternativer i skala. De kvantitative dataene ble overført fra programmet Forms til programmet Excel. Ved hjelp av dette programmet regnet jeg ut frekvensene for hvert svaralternativ. Deretter laget jeg søylediagram for å illustrere frekvensfordelingen. Diagrammene presenteres i resultatdelen av oppgaven.

3.5.2 Kvalitativ innholdsanalyse

Det kvalitative innholdet i undersøkelsen kommer fra svarene på fire åpne spørsmål i spørreskjema. Svarene ble analysert med bruk av kvalitativ innholdsanalyse (Elo & Kyngäs, 2007). Innholdsanalyse er en metode for å analysere verbal, visuell eller skriftlig kommunikasjon (Elo & Kyngäs, 2007, s. 107). Innholdsanalyse som forskningsmetode er en systematisk og objektiv måte å beskrive og forstå fenomener. Ved bruk av innholdsanalyse får forskeren mulighet til å teste teoretiske problemstillinger for å forsterke forståelsen av data. Metoden går ut på å samle svar med samme mening til sammenfattende kategorier. Gjennom denne prosessen kan man tilegne seg kunnskap og ny forståelse (Elo & Kyngäs, 2007, s. 108). Målet er å få en både konsentrert og bred beskrivelse av et fenomen, og at resultatet av analysen er kategorier som beskriver dette fenomenet (Elo & Kyngäs, 2007, s. 108).

Det finnes ikke bestemte regler for å analysere data på denne måten. Poenget er å klassifisere flere svar sammen slik at de danner noen få kategorier, man kan si at man gjør en meningsfortetning. Basert på sine forskningsspørsmål er det forskeren selv som bestemmer hvilke kategorier som lages, og hva som skal inn under hver kategori. Innholdsanalyse kan brukes for å analysere både kvantitative og kvalitative data, i tillegg til at det kan brukes både induktivt og deduktivt (Elo & Kyngäs 2007, s. 109). En deduktiv arbeidsmåte vil si at forskeren tar utgangspunkt i teori og tester ut teoriene ved hjelp av empiri. Man kan si at man går fra teori til empiri ved å dedusere (som vil si å *utlede* eller å *slutte*) seg frem til svaret

(Johannessen et. al., 2016, s. 47). Man tester ut teorier og hypoteser, for å se om de stemmer (Johnson & Onwuegbuzie 2004, s. 17). I en induktiv arbeidsmåte starter man prosessen med å samle inn data. Hensikten her er å finne generelle mønstre som kan omgjøres til teorier eller generelle begreper. Her kan man si at man går fra empiri til teori ved hjelp av å indukere. Å indukere betyr at man trekker slutninger fra det spesielle til det allmenne (Johannessen et al., 2016, s. 47). Man søker etter, og oppdager mønstre (Johnson & Onwuegbuzie, 2004, s. 17). Gjennom å finne mønstre og trekke disse slutningene vil forskere med en induktiv arbeidsmåte tolke sin empiri (Andersen, 2017). Representanter for pragmatismen trekker frem at mennesker lærer ved å gjøre erfaringer for siden å bearbeide dem i handling. Læring er noe som skjer i og gjennom menneskelige aktiviteter. Man lærer ved å gjøre, eller «learning by doing» som Dewey formulerte det (Säljö, 2016, s. 89). Jeg startet min forskning ved å samle inn data uten å ha noe teoretisk utgangspunkt. Ved å samle inn data ønsket jeg å finne mønstre som jeg kunne knytte til teori og jobbe videre med (Johannessen et al., 2016, s. 47). På bakgrunn av dette er det den induktive fremgangsmåten som blir brukt her.

De åpne spørsmålene i spørreundersøkelsen ble besvart både med enkeltord og med lengre setninger. Mange av de som svarte brukte ord som var noe forskjellige, men som likevel kunne sies å gi samme mening. Ved hjelp av innholdsanalyse samlet jeg informantenes svar slik at de gikk fra å bestå av mange ulike ord og setninger, til å ende opp i noen få kategorier. Jeg startet denne prosessen med å lese gjennom alle svarene jeg hadde fått mens jeg noterte så mange ord jeg fant nødvendig for å få frem informantenes mening (Elo & Kyngäs, 2007, s. 109). Etter dette samlet jeg alle ordene og laget de kategorier jeg mente best ville beskrive innholdet. Videre ble kategoriene gitt navn som passet med innholdet. Prosessen fortsatte med at antall kategorier skulle reduseres. For å få til dette lette jeg etter kategorier som på mange måter var sammenfattende, slik at også kategoriene kunne bli færre. Prosessen fortsatte så lenge jeg fant det mulig og fornuftig (Elo & Kyngäs 2007, s. 111). Det vil si at jeg sammenfattet kategorier så lenge jeg mente jeg fremdeles var tro mot informantenes svar. Kategoriene måtte være meningsbærende og passende for hver informants opprinnelige mening. Noen kategorier ble svært små nettopp fordi deres innhold etter min mening ikke kunne passes inn under andre kategorier. For å synliggjøre informantenes svar mente jeg det var riktig at alle typer svar ble synliggjort. En fallgrube ved bruk av innholdsanalyse er at dersom kvalitative data blir for komprimert kan viktig innhold i materialet forsvinne og verdifulle nyanser kan gå tapt (Elo & Kyngäs, 2007, s. 113-114). Som forsker må man også være klar over at studier der innholdsanalyse er brukt kan fremstå som mangelfullt analysert.

Dette kan skje dersom man ikke har fått frem nok data eller dersom kategoriene inneholder for mange ulike elementer. Forskningsresultater som virker enkle kan være et tegn på ukomplett analyse (Elo & Kyngäs 2007, s. 114). For å unngå disse fallgruvene var jeg nøye med at all komprimering skulle skje i harmoni med informantenes svar. Det måtte aldri være et poeng å komprimere bare i den hensikt å skape færre kategorier og oversiktlig forskningsresultat. Dette bidro også til at jeg laget underkategorier, slik at jeg best mulig kunne favne om alle svar og beholde deres opprinnelige mening.

Elo & Kyngäs (2007) sier at analyseprosessen bør beskrives så nøye som mulig slik at lesere får en klar forståelse for hvordan analysen er blitt gjort. Slik kan leseren også danne seg et inntrykk av analysens styrker og svakheter. Kategorier og underkategorier skal beskrives (s. 112). I resultatdelen av oppgaven beskriver jeg innholdsanalysen av hvert av de åpne spørsmålene. Det å lage disse kategoriene er et arbeid som krever at man er tro mot empiri og konsept. I en god innholdsanalyse analyserer og forenkler forskeren data på en slik måte at kategoriene gjenspeiler studiens karakter på troverdig vis. Det er av betydning at forskeren skal kunne forsvare de valgte kategorier for å synliggjøre reliabilitet. Leseren må kunne delta i prosessen som er blitt gjort for at studiens reliabilitet skal komme tydelig frem. Man må gjerne bruke sitater fra studien for å synliggjøre hvordan informasjonen egentlig ser ut, men da må man være nøye på at ikke informanter skal kunne gjenkjennes gjennom sitatene (s. 112). Jeg har flere ganger i analysen valgt å gjengi sitater fra informantene. Noen ganger passer et svar til flere kategorier, noe jeg også bemerker og forklarer ved hjelp av sitatene.

3.5.3 Mitt arbeid med innholdsanalyse

Kvalitativ innholdsanalyse (Elo & Kyngäs, 2007) har bidratt til en konkretisering av svarene som ble gitt i fire av spørreundersøkelsens fem åpne spørsmål. Det siste åpne spørsmålet spurte etter om informantene hadde kommentarer til undersøkelsen. Spørsmålet er så åpent, og har gitt så mange ulike svar at jeg ikke fant det hensiktsmessig å gjøre en analyse av disse. Likevel får svarene komme til sin rett fordi de gir verdifull informasjon om informantenes tanker og erfaringer. Derfor blir noen av dem presentert i resultatkapittelet sammen med øvrige funn, og jeg tar dem også videre til diskusjonen. For de andre fire åpne spørsmålene har jeg benyttet meg av innholdsanalysen for å sette svarene i sammenheng og sammenfatte til felles overskrifter. Videre synliggjør jeg hvordan jeg har jobbet og resonnert for å ende opp med de resultatene som presenteres. Jeg kommer til å gi eksempler på noen av informantenes

svar gjennom å presentere sitater hentet fra spørreundersøkelsen. Der slike sitat presenteres får de stå på samme måte som informantene skrev dem. Det vil si at jeg ikke endrer på skrivemåte eller korrigerer forkortelser, alt står slik det opprinnelig ble skrevet. Sitatene utheves i kursiv og blir gitt egne linjeinnrykk.

Av alle 95 informantene i undersøkelsen har 90 stykker valgt å svare på ett eller flere av spørsmålene med åpent svaralternativ. Et overveiende flertall har svart på alle, bortsett fra det som spurte etter kommentarer til undersøkelsen, der 25 informanter har svart, med enstavelsesord eller noe lengre setninger. Mange har gitt svar som passer inn i flere kategorier, for eksempel som dette svaret:

planlegging, foreldresamtaler, oppfølging av enkelte barn, foreldre og ansatte

Her har informanten gitt flere svar på spørsmålet om hva man ville brukt mer tid på i plantiden. Jeg har ved bruk av kvalitativ innholdsanalyse plassert hvert enkelt svar i passende kategorier, noe som i dette tilfellet gir fire svar fra samme informant. Ringvirkningene av dette er at totalt antall svar under hvert spørsmål ofte er vesentlig høyere enn antallet informanter. Det er laget en tabell for hvert spørsmål, der de endelige kategorier og underkategorier presenteres, sammen med antall svar for hver kategori. Hovedkategori er markert med fet skrift, mens underkategorier er markert med kursiv. Det gis både et samlet tall for antall svar for kategorien, samt tall for hvor mange svar hver underkategori består av.

3.6 Forskningsetiske betraktninger

Forskning må følge etiske prinsipper og retningslinjer. Etikk vil si retningslinjer og regler som sier noe om hva som er riktig eller galt. All virksomhet som kan få konsekvenser for andre mennesker må bedømmes ut fra etiske standarder (Johannessen et al., 2016, s. 83).

3.6.1 Etiske overveielser i mixed methods studie

Fordi mixed methods bruker både kvantitativ og kvalitativ metode må man gjøre etiske overveielser som gjør seg gjeldende for begge metoder. For begge metoder gjelder det å sikre informantenes anonymitet og at de godkjenner at svarene de gir brukes i forskningssammenheng. Man må også tydelig gi informantene informasjon om formålet med studien (Creswell & Guetterman 2021, s. 614). Creswell og Guetterman (2021) skriver at i en konvergent mixed methods design, slik jeg bruker i denne studien, kan det hende de

kvantitative og kvalitative delene er av ulik størrelse. Det er da viktig at man passer på å synliggjøre dem som like viktige (s. 614). I mitt spørreskjema har jeg flest spørsmål med lukkede svaralternativer, mens de åpne spørsmålene ofte har lengre svar. Jeg mener de åpne og lukkede spørsmålene utfyller hverandre, men også at de på hver sin side gir verdifull informasjon om barnehagelæreres bruk av plantid.

Den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora har vedtatt tre forskningsetiske retningslinjer. Den første dreier seg om informantens rett til selvbestemmelse og sier at informanten har rett til å bestemme selv om han vil delta, og at han skal ha mulighet for å trekke seg fra studien (Johannessen et. al., (2016, s. 35). I et anonymt spørreskjema har man ikke mulighet til å trekke seg etterpå fordi det ikke er mulig å identifisere svarene, men informantene har mulighet til å velge å ikke svare på undersøkelsen, eller å ikke sende den inn. De to andre retningslinjene handler om å respektere informantenes privatliv og unngå å gjøre skade. For å unngå å gjøre skade må forskeren utsette informantene for minst mulig belastning, og være var for sensitive områder (Johannessen et al., 2016, s. 35-36). Her mener jeg at et anonymt spørreskjema har vært en fordel fordi informantene ikke har hatt andre forpliktelser enn å svare. Det å svare på et spørreskjema vil være mindre tidkrevende enn å møte opp til et intervju. Plantid i barnehagen regner jeg som et lite sensitivt område å studere, men jeg må likevel trå varsomt og vise respekt for alle de data jeg har samlet inn. For å sikre anonymitet er det i den kvalitative delen av studien viktig å passe på at ikke informantene synliggjør seg selv gjennom svarene. Der kvantitative svar er ferdig utfylt, og ikke krever egne ord fra informantene, har de under åpne spørsmål mulighet til å uttrykke seg slik de vil. I analyse og bruk av disse svarene er det derfor av betydning at jeg anonymiserer dersom informantene for eksempel har skrevet inn navn på barnehage, avdeling eller kommune. I utformingen av spørreskjemaet passet jeg på å ikke spørre etter informasjon som kunne identifisere informantene. Slik informasjon kunne for eksempel være kjønn, fordi andelen menn i barnehager er lav. Fordi jeg brukte spørreskjemaer for innsamling av data var jeg fraværende når informantene gav sine svar. Derfor hadde jeg ikke mulighet til å gi informasjon eller svare på spørsmål slik jeg kunne gjort i for eksempel en intervjusituasjon. Dersom informantene hadde spørsmål underveis ville det ikke være noen der for å svare, og derfor var det viktig at spørsmålene var lette å forstå. Det er derfor mulig at informanter har misforstått spørsmål, eller at jeg har misforstått deres svar. Dette kan være en feilkilde for studien.

3.6.2 Forforståelse

Da jeg planla mitt masterarbeid *trodde* jeg at jeg vil finne at barnehagelærere kunne ha utfordringer med å gjennomføre alle oppgavene de måtte gjøre i plantiden og at det kunne være utfordringer knyttet til det å få tatt ut nok plantid. I mitt arbeid kan jeg komme til å farges av min forforståelse. Dette kan gi utslag både i vinklinger, teori jeg velger å bruke, i utforming av spørsmål og i måten de stilles. Forforståelsen vil nok også kunne komme til uttrykk når jeg tolker og drøfter mine funn. Jeg vender meg her mot hermeneutikken fordi en av dennes grunntanker er at vi alltid forstår noe på grunnlag av visse forutsetninger. Gadamer kaller disse forutsetningene for *forforståelse* eller *fordommer*. Vi møter aldri verden nakent, uten forutsetninger vi tar for gitt, og Gadamer sier at forforståelse er nødvendig for å oppnå forståelse. Dette fordi at for å klare å starte et prosjekt i det hele tatt, må vi ha noen grunnleggende ideer. Uten disse hadde vi bare virret formålsløst rundt (Gilje & Grimen, 1993, s. 148). For min del gjør dette seg gjeldende ved at jeg uten min forforståelse neppe hadde valgt det temaet jeg har valgt. Jeg ville ikke ha undret meg over om barnehagelærere klarte å gjennomføre alt de skal og om de får tatt ut nok plantid. Men siden jeg hadde denne forforståelsen er det riktig å redegjøre for den, vise at jeg er klar over den, slik jeg har gjort her. I lys av min forforståelse må jeg søke å være åpen og nyansert når jeg drøfter funn. Jeg må vokte meg for ikke å søke etter de svar jeg forventer. I arbeidet med analyse av en tekst skal man søke å nærme seg den uten å direkte følge sin forforståelse, med det for øyet å teste den for å finne ut om den er legitim og gyldig (Gadamer 1990, s. 304). Men selv om man ikke direkte skal følge sin forforståelse vil den alltid være der som en uunngåelig medspiller. Dette skal den også få lov til, det er ikke meningen at den skal kastes over bordet og synke til bunns. Det viktige er at man, forforståelsen til tross, møter det nye med et åpent sinn, og med et ønske om å forstå hva andre mennesker formidler. Dette kan man gjøre ved å relatere seg selv eller egne oppfatninger til den andres oppfatninger (Gadamer 1990, s. 305). Man må være klar over sin egen forutinntatthet, og møte det nye med et virkelig ønske om å forstå, der den nye forståelsen kan danne en helhet sammen med forforståelsen (Gadamer 1990, s. 36). Helt konkret vil dette for meg si at jeg skal være like åpen for svar som motbeviser min forforståelse, som svar som bekrefter den. Når jeg diskuterer mine funn er det viktig å trekke frem alle funn, uavhengig av hva jeg mener passer best for å svare på problemstilling. Før diskusjonen starter, er det nå tid for å se på resultatene fra undersøkelsen.

4. Resultater

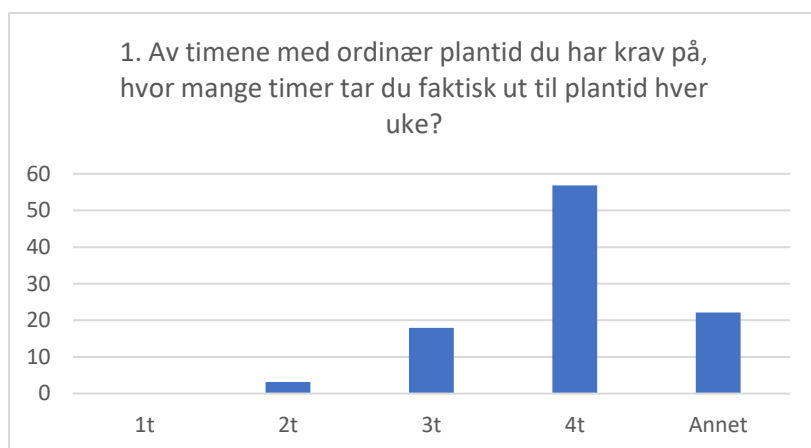
I dette kapittelet presenterer jeg resultatene fra spørreskjema. På bakgrunn av at dette er en mixed methods studie har jeg analysert både svar på spørsmål med lukkede svaralternativer, og svar på spørsmål med åpne svaralternativer. I tråd med et konvergent design i mixed methods studier har jeg analysert svarene hver for seg, og presenterer dem nå sammen i dette kapittelet. Kapittelet er delt inn i delkapitler som handler om 1) tidsbruk, 2) arbeidsoppgaver og 3) planleggingstid under koronapandemien. Resultatene fra den kvantitative forskningen synliggjøres i diagrammer, bortsett fra ett spørsmål som er satt inn i tabell. Resultatene fra den kvalitative forskningen presenteres i tabeller og ved hjelp av sitater og beskrivelser av hva informantene har svart. Som tidligere nevnt har jeg ikke analysert spørreskjemaets siste spørsmål, det foreligger dermed ingen tabell som synliggjør svarene dette spørsmålet gav. Fordi jeg mener svarene er svært interessante og nyttige for oppgaven har jeg inkludert flere av dem i resultatene. De er ikke gitt sitt eget kapittel, men føyes naturlig inn der de passer. For eksempel skriver jeg frem disse svarene i tilknytning til diagrammer som viser kvantitative resultater, eller i tilknytning til tabeller som viser kvalitative svar. Gjennom å svare på dette spørsmålet har informantene hatt mulighet til å gi uttrykk for tanker og meninger som ikke passet inn under andre spørsmål. Videre i oppgaven kaller jeg dette spørsmålet for «spørreskjemaets siste spørsmål».

4.1 Bakgrunnsinformasjon

Spørreskjemaet ble innledet med spørsmål om bakgrunnsvariabler som stillingstittel, hvilken aldersgruppe informantene jobbet med, og hvor mange barn som gikk på avdelingen deres. Bakgrunnsdata gav meg informasjon om informantgruppen. Det viste at 81 informanter jobber som pedagogiske ledere, 11 jobber som barnehagelærere og 3 har krysset av for at de har en annen stillingstittel. 38 informanter jobber på 0-3 års avdeling, 15 jobber på 2-4 års avdeling, 28 jobber på 3-6 års avdeling og 6 jobber på førskolegruppe. 8 informanter har krysset av for «annet». Videre har 4 av informantene 5-9 barn på sin avdeling, 39 har 10-14 barn, 29 har 15-19 barn, 21 har 20-24 barn, 1 har 25-29 barn og 1 har krysset av for «annet».

4.2 Tidsbruk

Her presenterer jeg resultater som handler om barnehagelæreres tidsbruk i plantiden. Første diagram viser hvor mange timer informantene tar ut til plantid hver uke.

Figur 1. Frekvensfordeling for svarene til spørsmål 1. Totalt antall svar er 95. Tallene på venstre side av diagrammet indikerer prosent. Tallene under hver søyle er antall timer brukt til plantid.

Her ser vi at 58% av informantene svarer at de tar ut fire timer hver uke. 18% svarer at de tar ut tre timer, mens 3% svarer at de tar ut to timer. 21% krysser av i svaralternativet for «annet» (Figur 1). Noen av de som svarte «annet» har valgt å gi en utfyllende kommentar.

Gjennomgående for disse er at de skriver det varierer fra uke til uke hvor mye plantid de tar ut. Her nevnes at mengden plantid kan variere fra 0-4 timer, og at det er avhengig av hvor travelt det er på avdelingen. Sykdom blant personalet nevnes som grunn til at de noen ganger får tatt ut mindre enn fire timer plantid. Noen skriver at dersom de mister plantid tar de dette igjen ved en senere anledning. En av informantene skriver at når man går til plantid så blir det ekstra travelt for de voksne som er igjen på avdelingen. Dette kommer også frem av følgende sitat:

Har et blanda forhold til alt som omhandler plantid. Vi trenger dette-absolutt! Men på grunn av bemanningsnormen blir det ekstra arbeid på de andre ansatte som er igjen på avdeling, dette medfører ofte at det blir vanskelig å være til stede og tilgjengelig for alle barna på den måten vi ønsker.

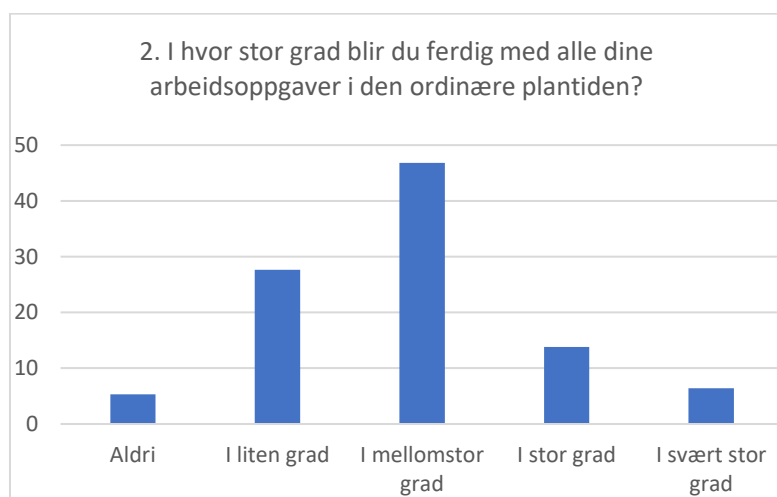
For å illustrere noen av problemstillingene barnehagelærere kan møte i forbindelse med plantid inkluderer jeg her et svar hentet fra spørreskjemaets siste spørsmål (svaret er forkortet):

Jeg ser at diskusjonen om plantid i stor grad er en diskusjon om bemanning. Mange pedagoger sliter med å gå ifra når det er noe ekstra på avdelingen (og det er ikke så sjelden) og anser det som sin egen feil at de ikke får det til og tar gjerne derved plantid på fritid da de synes det er ubehagelig å spørre om ekstra tid eller få tilbake tid. (...). Derfor vil en økt bemanning bidra til større handlingsrom, gi mer pedagog for pengene og sikre kvalitet/kontinuitet/stabilitet i tilbudet vi gir barn/foreldre. Slik det er nå er bemanningssituasjonen helt avgjørende for hva vi greier å gjennomføre. Hvor mange ganger har vi ikke startet med godt mot og gode planer, men grunnet sykemeldinger og stort vikarbruk endt opp med å jobbe med å slukke de verste branner samt holde hodet over vannet

til året er over. DET er ikke arbeid med kvalitet. Mange mister både mot og mestringsfølelse av å ha så dårlige rammer at resultatet vi leverer blir nærmere flaut. En føler en driver med barnepass/tilsyn mer enn et pedagogisk tilrettelagt tilbud. (...).

Her problematiseres bemanningssituasjonen i barnehagene. Det blir fortalt om en situasjon der pedagogene ofte har vanskelig for å kunne forlate avdelingen for å ta ut plantid.

Informanten beskriver også en hverdag der det pedagogiske arbeidet ikke får nok plass, noe som fører til et, etter vedkommendes mening, for dårlig pedagogisk tilbud. Dette var et langt sitat som jeg valgte å ta med store deler av her fordi jeg mener det på en god måte viser flere sider ved planleggingstiden slik den kan oppleves av barnehagelærere. Videre presenteres et diagram som viser i hvor stor grad informantene blir ferdige med sine arbeidsoppgaver i plantiden.

Figur 2. Frekvensfordeling for svarene til spørsmål 1. Totalt antall svar er 95. Tallene på venstre side av diagrammet indikerer prosent.

På dette spørsmålet svarer en tredjedel av informantene at de aldri (5%) eller i liten grad (27%) blir ferdig med alle arbeidsoppgaver. Omtrent halvparten (46%) svarer at de i mellomstor grad blir ferdig. Mens kun omtrent en femtedel mener at de i stor (13%) eller svært stor grad (5%) blir ferdig (Figur 2). På spørreskjemaets siste spørsmål skriver en informant at hun noen ganger ser seg nødt til å bruke planleggingstiden til de øvrige ansatte på avdelingen for å få alt gjort. Noen av informantene gir uttrykk for at fire timer er for lite tid, slik følgende sitat viser:

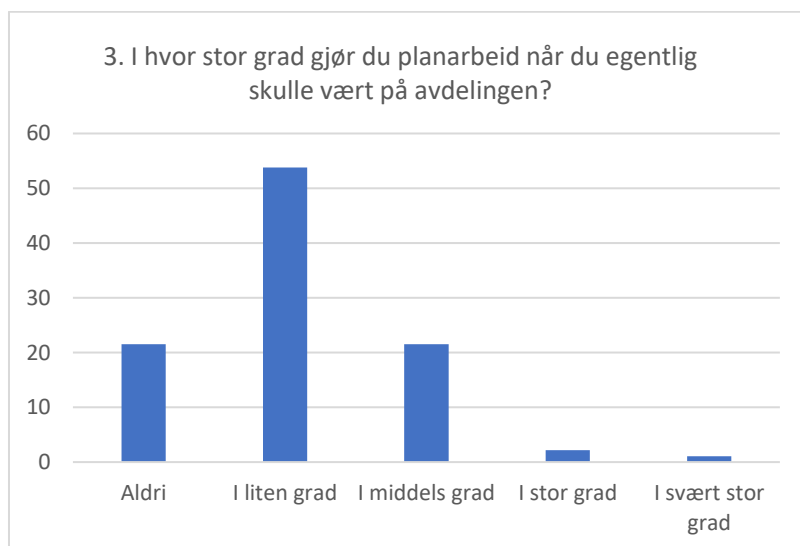
Alle de oppgavene en pedagogisk leder har, er det helt umulig å få gjort på 4 timer. Dette gjelder hvis en jobber på stor avdeling, der en har mange henvisninger og oppfølgingssaker av enkeltbarn i tillegg til alt det andre.

Denne informanten betegner det som umulig å få gjort alle oppgaver i løpet av fire timer. Flere av informantene setter ord på at mengden arbeidsoppgaver er stor, sett i forhold til timene man har til rådighet, noe følgende sitat viser:

Skulle ønske vi hadde bedre bemanning slik at plantid ikke gikk ut over bemanningen for barnegruppen. Innholdet i plantiden er fin, men det blir tidvis umulig å nå over arbeidsoppgavene.

Dette sitatet setter også ord på at arbeidsoppgavene er for mange i forhold til tiden man har til rådighet.

Noen trekker frem rammefaktorer som noe av grunnen for at de ikke blir ferdige med alt de skal. For eksempel skriver noen at det er vanskelig å få jobbet effektivt dersom de har litt plantid hver dag. De trenger tid for å summe seg, og for å finne ut hva de skal bruke tiden på. Når de er på avdelingen skjer det mye, og de har ikke mulighet til å tenke over hva de skal bruke plantiden til. Når de så starter plantid tar det litt tid før de kommer i gang. Dette skyldes for noen også at det er få rom til disposisjon i barnehagen. Det er mange pedagoger som deler samme kontor, der det gjerne er trangt mellom plassene. Det pekes også på det at man aldri er alene noe som fører til stadige avbrytelser og uro. Enkelte trekker frem trøbbel med teknisk utstyr, og sier at dette stjeler av planleggingstiden. Eksempler kan være nettverk som ikke fungerer, at man har for få datamaskiner eller at det er noe som ikke virker. Som en mulig løsning trekker flere av informantene inn det å ha mye plantid samtidig, fremfor litt hver dag. For eksempel foreslås det å ha en hel dag satt av til plantid annenhver uke. Neste diagram viser i hvor stor grad informantene går fra avdelingen for å gjøre planarbeid utenfor deres ordinære plantid.

Figur 3. Frekvensfordeling for svarene til spørsmål 1. Totalt antall svar er 95. Tallene på venstre side av diagrammet indikerer prosent.

På spørsmål om i hvor stor grad informantene gjør planarbeid når de egentlig skulle vært på avdelingen svarer over halvparten (53%) at de i liten grad gjør dette. Av diagrammet ser vi at dette gir den klart høyeste søylen. Både svaralternativet «aldri» og svaralternativet «i middels

grad» har 21% av svarene. Svært få svarer at de i stor (2%) eller i svært stor (1%) grad gjør planarbeid når de egentlig skulle vært på avdelingen (Figur 3). En informant uttrykker seg slik under spørreskjemaets siste spørsmål:

Jeg forsøker å holde på et pragmatisk syn på plantid, og en balanse der jeg ikke trekkes bort fra avdelingen med mindre det er nødvendig. Prøver å filtrere ut unødvendige arbeidsoppgaver, eller delegere mindre oppgaver til assistenten. Pedagogene dras alt for ofte bort fra avdelingen, der deres faglige kunnskap hører hjemme.

Her skriver informanten om hvordan vedkommende håndterer plantiden og hvordan han/hun tenker for å få mest mulig ut av den. Det blir også satt ord på betydningen av at pedagogene er på avdelingen sammen med barna så mye som mulig, samtidig som det deles en erfaring om at de ofte må forlate avdelingen. Det blir av flere informanter satt ord på at det er for mange oppgaver. Her skriver informanten også at det er vanskelig å ta ut ekstra plantid:

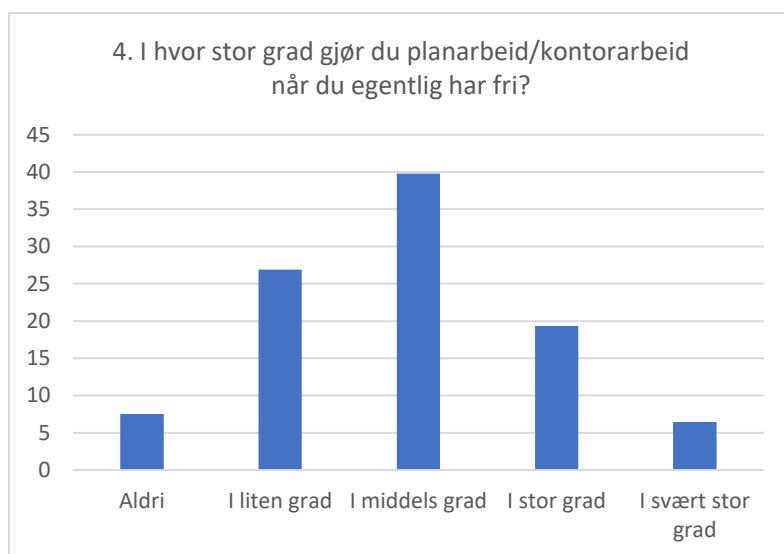
Plantid oppgavene er viktige, men ikke nok tid til å gjennomføre. Oppgavene blir ofte gjort "halvveis". Vanskelig å ta ut mer tid da man er borte fra avdelingen

Videre presenterer jeg et annet svar fra samme spørsmål, fordi dette sier noe om utfordringer barnehagelærere kan møte når de skal gå til plantid:

Opplever innimellom at det er lite forståelse fra assistenter/medarbeidere at pedagogene har plantid. De snakker alltid om at det er de som "står i det" og gjør mesteparten av jobben med barna, samtidig som de forventer at ting sånn som månedsplan, månedsbrev, opplegg og lignende alltid skal ligge klar. Ja, jeg er enig i at de er mest sammen med barna, men uten plantiden hadde det ikke vært særlig til pedagogisk opplegg, planer, prosjekter eller tilrettelegging av barnas behov. Jeg blir ofte hentet ut fra arbeidsrommet på minuttet plantiden er over, for nå må jeg komme å "jobbe". Så skulle ønske det var litt mer forståelse og verdsettelse av plantiden vi gjør, og at assistentene også kunne sett på den som nødvendig og viktig, nettopp for barnas skyld.

Sitatet inneholder mange problemstillinger. For barnehagens kvalitet er det av stor betydning at barnehagelæreren gis mulighet til å kunne planlegge pedagogisk innhold og foreldresamtaler, dokumentere og følge opp barnas individuelle behov. Her setter informanten ord på hvordan medarbeiderne på avdelingen reagerer på barnehagelærers plantid. De forventer at alt av planer og opplegg er klart, men de viser en motvilje mot at barnehagelæreren er borte fra avdeling når dette gjøres i stand. De legger også for dagen en holdning om at den jobben barnehagelæreren gjør i plantid ikke egentlig er en jobb.

Figur 3 viser at barnehagelærerne i denne studien i liten grad går fra avdelingen utenom plantid for å gjøre planarbeid. Neste diagram ser på i hvor stor grad de gjør det når de egentlig har fri.

Figur 4. Frekvensfordeling for svarene til spørsmål 1. Total antall svar er 95. Tallene på venstre side av diagrammet indikerer prosent.

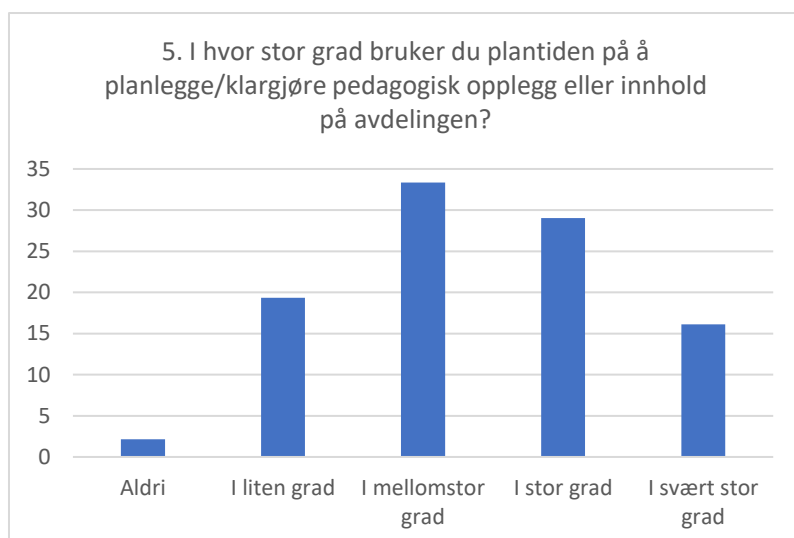
Her kommer det frem at en fjerdedel av informantene i stor (19%) eller svært stor (6%) grad gjør planarbeid når de egentlig har fri. Litt under halvparten (39%) svarer at de gjør dette i middels stor grad. En tredjedel skriver at de i liten grad (26%) eller aldri (7%) jobber med planarbeid når de egentlig har fri (Figur 4). En informant pekte i spørreskjemaets siste spørsmål på at arbeid må gjøres hjemme for å få ting gjort, slik sitatet viser:

Jeg opplever alt for mange bruker mye fritid på plantid når ikke timene strekker til. Dette er timer som ikke blir lønnet og blir gjort av fri vilje men må gjøres for å få ting unnagjort.

Det blir her satt ord på at det er nødvendig å ta av fritiden for å bli ferdig med alt arbeid som må gjøres. I tillegg sier dette svaret noe om at informantens erfaring er at mange barnehagelærere bruker fritiden sin på slikt arbeid. I neste delkapittel presenteres svar som sier noe om innholdet i plantiden.

4.2 Innhold i plantid

Her ser jeg på hva informantene bruker plantiden til. I hvor stor grad de jobber med pedagogisk innhold for sin avdeling og hva dette arbeidet innebærer, hva de jobber med bortsett fra pedagogikk samt hva de selv ønsker de kunne brukt mer og mindre tid på.

Figur 5. Frekvensfordeling for svarene til spørsmål 1. Totalt antall svar er 95. Tallene på venstre side av diagrammet indikerer prosent.

På spørsmål om i hvor stor grad informantene bruker plantiden på å planlegge eller klargjøre pedagogisk opplegg eller innhold for sin avdeling er det tydelig at et betydelig antall gjør dette. Bare 2% svarer at de aldri jobber med pedagogisk innhold. Videre stiger antallet til en femtedel (19%) som i liten grad jobber med pedagogikk og en tredjedel (33%) som i mellomstor grad gjør dette. Nesten halvparten av informantene svarer at de i stor (29%) eller svært stor (16%) grad bruker plantiden på pedagogisk innhold (Figur 6). I spørreskjemaets siste spørsmål skriver en informant følgende:

Ønsker at plantiden skal bli mer øremerket til pedagogisk planlegging av direkte arbeid med barna.

Som oppfølging til spørsmålet fra figur 5 spurte jeg om hva informantene gjorde av pedagogisk planlegging. 78 informanter valgte å svare på dette spørsmålet. Det er gjennomgående de som har svart at de jobber i middels, stor eller svært stor grad med pedagogisk innhold som har svart på oppfølgingsspørsmålet. Ved hjelp av kvalitativ innholdsanalyse (Elo & Kyngäs 2007) har jeg samlet svarene i kategorier.

Spørsmålet lød som følger:

Dersom du bruker plantid på å planlegge pedagogisk innhold for avdelingen, har du noen eksempler på dette?

Tabell 1. Tabellen viser overkategorier med fullstendig antall svar, samt underkategorier med hvert sitt antall svar. 78 informanter svarte på spørsmålet.

Kategori	Antall svar
Forberede pedagogisk innhold for avdelingen	98
<i>Aktiviteter</i>	30
<i>Tema/prosjekt</i>	28
<i>Samlinger</i>	21
<i>Gruppeaktiviteter og organisering av grupper</i>	13
<i>Språk</i>	6
Skrive planer	25
Foreldresamarbeid	5
Evaluering	4
Spesifikk satsing fra kommunen	1

Her har svært mange av informantene gitt flere svar hver. I analysen av svarene laget jeg som det kommer frem av tabellen en kategori med flere underkategorier. Fordi mange informanter gav svar som passet i flere av underkategoriene er totalt antall svar høyere enn totalt antall informanter som svarte. Den klart største gruppen har svart at de på ulikt vis forbereder pedagogisk innhold for sin avdeling. Dette er en kategori hvor jeg har laget fem underkategorier, for å favne om alle svar. 30 informanter skriver at de bruker plantid på å planlegge aktiviteter for barna. De fleste spesifiserer ikke hva slags aktiviteter dette dreier seg om, men noen få gir en utdypende forklaring slik vi kan se i følgende eksempel:

Jeg hadde ansvar for å bygge vannmølle med barna, så jeg brukte litt tid på å sjekke ut eksempler på design, og oppdaterte kunnskapen knyttet til hydrofysikk og energi.

En annen informant skriver om planlegging av aktiviteter de skal bruke på turer, slik som natursti eller bingo. En forteller om planlegging for å inspirere barna til lek både inne, ute og på tur. Jeg har her valgt å se på lek inne, ute og på tur som aktiviteter, og inkludert også dette svaret i denne kategorien.

28 av informantene svarer at de bruker plantid på å planlegge tema. Denne underkategorien har mange svar, der de fleste informantene har nøydt seg med å skrive «tema» eller «prosjekt» uten å gå nærmere inn på hva dette dreier seg om. Noen gir fylldigere beskrivelser av hva de mener, for eksempel skriver en informant at når de jobber med tema sørger vedkommende for

at arbeidet knyttes opp mot både årsplan, rammeplan og øvrige lover og regler. En annen forteller om forberedelser til temaet «Hakkebakkeskogen», med å velge passende bøker og sanger, samt å lage rekvisitter og kostymer. En informant skriver følgende om når de hadde insekter som tema:

Jeg skulle gjøre klar noen konkreter av insekter og en plakat, så da oppdaterte jeg meg på naturfagen imens jeg drev med småtull som klipping og kopiering av disse konkretene.

Informanten skriver at det ble brukt tid til oppdatering på naturfag, noe som kunne gitt en kategori om faglig oppdatering. Jeg valgte å ikke gjøre dette, og heller se det hele i forberedelsene til tema. 21 av informantene skriver at de bruker plantid på å planlegge og klargjøre samlinger, slik følgende sitat viser:

Tid til å planlegge gode samlingsstunder. Noen ganger tar man de oppleggene man har for hånd og i hodet da man har så mye man skal rekke.

I tillegg til å illustrere at det brukes tid på å planlegge gode samlingsstunder setter informanten ord på at tiden ikke alltid strekker til, og at samlinger da gjennomføres uten at de er planlagt på forhånd.

13 stykker skriver om bruk av grupper, og at de bruker plantiden på å forberede disse gruppene. Da er det snakk om førskolegrupper eller andre planlagte gruppeaktiviteter. Det blir også nevnt lekegrupper, slik som i følgende sitat:

Planlegger noen ganger for lekegrupper, dersom det er tid. Ofte blir det tatt på sparket.

Her blir det satt ord på at lekegrupper planlegges når det er tid, men at det ofte ender med å bli tatt på sparket. I underkategorien jeg har kalt «språk» har jeg lagt inn svar der seks informanter skriver om språkgrupper, dialogisk lesing samt arbeid med språkstøttende materiell. 25 av svarene handler om å skrive planer. Dette dreier seg om ukeplaner, månedsplaner og planer over aktiviteter og personalets ansvarsoppgaver. Noen skriver at de er opptatt av å knytte planene sine til rammeplan og årsplan, og å sikre progresjon i arbeidet. Fem av informantene trekker frem foreldresamarbeid på spørsmålet om pedagogisk innhold, og da dette ikke kunne passes inn under de to største kategoriene fikk det sin egen kategori. Fire stykker skriver at de bruker plantiden til evaluering. Minste kategorien i analysen av disse svarene er «spesifikk satsing fra kommunen» som bare har ett svar, da dette svaret heller ikke kunne passes inn under en annen kategori. Her har informanten skrevet inn navnet kommunen bruker på sin satsing for kvalitet i barnehagen, men for at ikke kommunen skal kunne gjenkjennes velger jeg å omdøpe den. Noen av informantene beskriver en virkelighet

der det er vanskelig å prioritere tid for å planlegge pedagogisk innhold i plantiden, slik følgende sitat viser:

Mye arbeid og rekker ikke over alt. Derfor havner alltid det pedagogiske innholdet på avdelingen i siste rekke.

Som sitatet viser kommer pedagogisk innhold ofte i siste rekke for denne informanten, fordi vedkommende har mange andre oppgaver som må gjøres først (Tabell 1).

Etter de to spørsmålene som handlet om arbeid med pedagogisk innhold spurte jeg etter hvilke andre arbeidsoppgaver informantene jobbet med i plantiden. Spørsmålet lød som følger:

Hvilke andre arbeidsoppgaver jobber du med i plantiden? Flere svar mulig.

Spørsmålet hadde ferdig utfylte svaralternativer, der informantene kunne krysse av for så mange alternativer som passet for dem. Her synliggjør jeg svarene ved å skrive hvert mulige svar fulgt av antallet svar det fikk. Jeg sorterer etter antall svar, med flest svar øverst.

Tabell 2. Tabellen viser hvert mulige svar, samt antall svar. Totalt antall svar 95.

Foreldresamtaler	89
Dokumentasjon	87
Arbeid knyttet til enkeltbarn	87
Skrive planer (månedspaner o.l.)	87
Planlegge møter	77
Administrative oppgaver	76
Kartlegging (alle med, TRAS o.l.)	74
Spesifikk satsning fra kommunen	68
Planlegging av avdelingens struktur (hvor barn skal sitte, organisering av turer o.l.)	68
Arbeid knyttet til barn med særskilte behov	64
Rapportering til styrer	49
Veiledning	45
Annet	16

Tabellen står på egne ben, og viser hva som ble svart, men jeg trekker frem hovedfunn. Vi ser at arbeid med foreldresamtaler troner på toppen, med hele 89 svar. Flere av informantene skriver som svar på andre spørsmål at det går mye tid til planlegging i perioder med foreldresamtaler, som ofte skjer to ganger hvert år. En skriver at i disse periodene går all plantid til å forberede samtalen, og resterende arbeidsoppgaver må gjøres hjemme. En annen uttrykker seg slik:

Vi har mange oppgaver, og det er lett å oppleve at en ikke strekker til, spesielt i tider der vi også jobber med foreldresamtaler.

Dokumentasjon, arbeid knyttet til enkeltbarn og å skrive planer har også svært stor oppslutning med 87 svar hver, mens veiledning ligger nest nederst med 45 svar (Tabell 2).

I et åpent spørsmål spurte jeg informantene om hva de ønsket å bruke mer tid på i plantiden:

Spørsmålet lød som følger:

Hvilke arbeidsoppgaver kunne du ønske du brukte mer tid på i plantiden?

81 av informantene valgte å svare på dette spørsmålet. Tabellen nedenfor viser svarene.

Tabell 3. Tabellen viser overkategorier med fullstendig antall svar, samt underkategorier med hvert sitt antall svar. 81 informanter svarte på spørsmålet.

Kategori	Antall svar
Planlegge pedagogisk innhold	56
Enkeltbarn	24
<i>Arbeid rettet direkte mot enkeltbarn</i>	20
<i>Arbeid rettet mot barn med særskilte behov</i>	4
Dokumentasjon	14
<i>Dokumentasjon</i>	11
<i>Kartlegging av barn</i>	3
Veiledning	11
<i>Veiledning av ansatte</i>	7
<i>Refleksjon sammen med kollegaer</i>	4
Spesifikk satsing fra kommunen	8
Faglig oppdatering	7

Det mest iøynefallende her er at hele 56 informanter har svart at planlegging av pedagogisk innhold er noe de gjerne ville brukt mer tid på. Et betydelig antall av informantene opplyser om dette uten å gå nærmere inn på konkrete eksempler for hva slags pedagogisk innhold de ønsker å planlegge. Noen nevner likevel eksempler på slikt arbeid, og det som går igjen her er aktiviteter, turer, temaer, prosjekter og samling. Dette sammenfaller godt med svarene fra tabell 1. Ingen av informantene sier her noe om akkurat hva de ønsker å gjøre, som for eksempel å navngi et bestemt tema, eller å beskrive hva de gjør når de planlegger samling. Jeg illustrerer ved å la to informanter slippe til med sine svar:

Pedagogisk opplegg!!!

Planlegge pedagogisk arbeid som innehold av ulike tema, aktiviteter, samlinger og så videre. Planlegging som direkte kan knyttes til innholdet for barna i barnehagehverdagen

Det er verdt å merke seg de tre utropstegnene som kommer etter første svar, noe som kan indikere at dette er noe informantene har et større ønske om. Neste svar forteller også om ønsket om å bruke tid på pedagogisk innhold, og her spesifiseres det overordnede indikatorer for slikt arbeid.

Arbeid med enkeltbarn seiler opp som nest største kategori med totalt 24 svar. Fire av informantene spesifiserer at det er arbeid knyttet til barn med særskilte behov som menes, mens resten nøyer seg med å skrive «enkeltbarn». Begge deler er absolutt passende innenfor kategorien enkeltbarn, og hadde ikke nødvendigvis behøvd å skilles. Når jeg likevel har med disse underkategoriene er det fordi skillet også gjør seg gjeldende i neste spørsmål. Jeg illustrerer også her med svarene til to informanter:

Bruke plantid på å observere enkeltbarn (vanskelig når det er to voksne på avdeling).

Vurdering og oppfølging av enkeltbarn med ekstra behov.

Mens første svar her gir uttrykk for ønske om å ha tid til å observere enkeltbarn sier andre svar at det er barn med ekstra behov det ønskes mer tid for.

14 informanter har skrevet opp ulike former for dokumentasjon som noe de ønsker å jobbe mer med. Tre av dem har spesifisert kartlegging av barn, noe som har ledet meg til å gi dette plass i egen underkategori fordi kartlegging kan sees på som en form for dokumentasjon. Flertallet har her nøydt seg med å bruke ordet dokumentasjon, eller å skrive pedagogisk dokumentasjon. 11 svar har passet inn under kategorien «veiledning». Her handler svarene om veiledning av ansatte, og refleksjon sammen med ansatte. Veiledning og refleksjon er ikke helt det samme, men jeg har likevel valgt å plassere også refleksjon i denne kategorien. Grunnen til dette er at jeg mener veiledning i stor grad er basert på refleksjon rundt eget arbeid. 8 informanter har nevnt den spesifikke satsningen fra kommunen som noe de ønsker å bruke mer tid på. Her har de bare brukt satsningens navn og ikke spesifisert nærmere. Minste kategori er faglig oppdatering, som 7 av informantene har nevnt. De bruker ordene faglig oppdatering slik jeg har gjort her, eller de skriver at de vil lese faglitteratur eller fordype seg faglig (Tabell 3).

Videre har jeg spurt informantene om hva de ønsker å jobbe mindre med. Spørsmålet lød som følger:

Hvilke arbeidsoppgaver kunne du ønske du brukte mindre tid på i plantiden?

65 informanter valgte å svare på dette spørsmålet. Det er nest laveste antall svar på de fire åpne spørsmålene jeg har analysert.

Tabell 4. Tabellen viser overkategorier med fullstendig antall svar, samt underkategorier med hvert sitt antall svar. 65 informanter svarte på spørsmålet

Kategori	Antall svar
Administrativt arbeid	37
<i>Administrativt arbeid</i>	26
<i>Organisering</i>	11
Dokumentasjon	15
Enkeltbarn	12
<i>Arbeid rettet mot enkeltbarn</i>	6
<i>Arbeid rettet mot barn med særskilte behov</i>	6
Pedagogisk innhold	10
<i>Planlegging av pedagogisk innhold</i>	8
<i>Praktiske arbeidsoppgaver knyttet til pedagogisk innhold</i>	2
Ingenting/usikker	8
<i>Ingenting</i>	6
<i>Usikker</i>	2
Veiledning	1

I denne tabellen ses også en klar overvekt av en bestemt type svar, nemlig administrativt arbeid. Jeg valgte å innlemme organisering i denne kategorien, men med sin egen undertittel. I en studie med spørreskjema der jeg ikke har hatt direkte kontakt med informantene, kan jeg aldri være helt sikker på hva de legger i svarene sine. Hva er egentlig forskjellen på administrativt arbeid og organisering? En av informantene har hjulpet meg på veien ved å forklare dette slik:

Administrative oppgaver slik som å legge inn dokumenter i systemer, vaktorganisering, rapportering, for eksempel brannlister etc.

Informanten nevner vaktorganisering som eksempel på administrativt arbeid, og legger dermed organisering under denne kategorien. En annen informant skriver om et ønske om å jobbe mindre med administrativt arbeid som ikke gagnar avdelingen eller personalet på avdelingen. En informant har skrevet om det å bruke mye tid på gjøremål som kommer ovenfra, men som ingen husker noe fra etterpå likevel. Informanten har skrevet eksempler på slik type arbeid, men for at barnehagen ikke skal kunne gjenkjennes har jeg her valgt å skrive «satsning 1» og «satsning 2»:

Mye administrativt, det er så mange små gjøremål og ting som kommer ovenfra man ikke har mulighet til å sette seg inn i engang, men vi MÅ ha de. Satsning 1 og satsning 2 er ting vi for

eksempel har brukt flere timer på, men ingen husker noe fra disse møtene, fordi det er for mange andre ting å fokusere på som vi møter daglig, og som selvfølgelig tar presedens over ting som vi bare er innom 1 gang hvert år, i et par timer.

Det blir her satt ord på det informantene kan synes å mene er unødvendig arbeid, som stjeler tid. I sitatet som delvis ble til tittelen på denne oppgaven skriver en informant:

Skulle ønske jeg ikke måtte bruke så mye tid på å dokumentere at vi gjør så godt vi kan for å nå stadig nye mål og krav...

I denne korte setningen kommer det frem både at det brukes mye tid på dokumentasjon, at de gjør så godt de kan og at det stadig kommer nye mål og krav de skal oppnå. 15 informanter har skrevet at de ønsker å bruke mindre tid på dokumentasjon. Flere av dem nevner dokumentasjon knyttet til bilder, som i dette eksempelet:

Arbeid med barnas permer. Kjekt at barna får en "minneperm" når de slutter, men er det egentlig barnehagen sin oppgave å lage minner til barna og for foreldrene? Dette tar mye tid vekk fra barna, som vi kunne brukt med de "her-og-nå".

Her trekkes det frem en problemstilling knyttet til bruk av tid. Er tiden som brukes til dokumentasjon verdt prisen i tid mistet sammen med barna? Det setter søkelyset på hva som egentlig er viktig når man jobber for en best mulig barnehage. Til sammen 12 informanter har skrevet at arbeid knyttet til enkeltbarn er arbeid de ville brukt mindre tid på. En av dem mener at man burde fått mer plantid når man jobber med barn med særskilte behov, fordi dette gjør krav på mye tid. Av arbeid knyttet til barn med særskilte behov trekker informantene frem samarbeid med PPT og spesialpedagog, arbeid med individuell opplæringsplan og planlegging av tiltak. 10 informanter opplyser om at de ville brukt mindre tid på pedagogisk innhold. For to av dem dreier dette seg om mindre tid til praktiske gjøremål som klipping og laminering. I tabellen er det en egen kategori for veiledning, selv om bare en informant har nevnt dette. Grunnen er at jeg finner det lite tilfredsstillende å legge dette punktet under en annen kategori, da jeg mener det ikke ville passe. Til sist i tabellen kan man se at seks informanter ikke ville jobbet mindre med noe, mens to er usikre (Tabell 4). En av dem skriver:

Det som gjøres er viktig og nødvendig, så ønsker egentlig ikke bruke mindre tid på dette.

Videre skal jeg se på koronapandemiens påvirkning på plantiden.

4.3 Planlegging i pandemi

Diagrammet viser i hvor stor grad koronasituasjonen har påvirket mulighetene for plantid.

Figur 5. Frekvensfordeling for svarene til spørsmål 1. Total antall svar er 95. Tallene på venstre side av diagrammet indikerer prosent.

På spørsmål om koronasituasjonen har påvirket mulighetene for plantid svarer nærmere halvparten av informantene at den i liten grad (22%) eller ikke i det hele tatt (19%) har påvirket deres muligheter til å ta ut plantid. Største svarprosent ligger på 37%, og dette er for svaret «i middels stor grad». På den andre siden av middels har bare en femtedel svart at koronasituasjonen i stor (15%) eller svært stor (5%) grad har påvirket mulighetene for plantid (Figur 5).

Dette spørsmålet hadde et oppfølgingsspørsmål som lød som følger:

Dersom du svarte at koronasituasjonen har påvirket dine muligheter for å ta ut plantid, på hvilke måter?

60 informanter svarte på dette spørsmålet. Det henvender seg hovedsakelig til de som svarte at koronasituasjonen har påvirket plantiden deres. Ved å se spørsmålene om pandemien opp mot hverandre er den tydelige tendensen at informanter som har svart at koronasituasjonen har påvirket dem i liten eller ingen grad ikke har svart på oppfølgingsspørsmålet, mens informanter som har svart at koronasituasjonen har påvirket dem i middels stor, stor eller svært stor grad har svart på oppfølgingsspørsmålet.

Tabell 5. Tabellen viser overkategorier med fullstendig antall svar, samt underkategorier med hvert sitt antall svar. 60 informanter svarte på spørsmålet.

Kategori	Antall svar
Kohortinndeling under Rødt nivå	28
Sykdom/karantene for personell	21
Kunne ikke samarbeide på tvers av avdelingene	13
Trengtes på avdelingen	5
Korona førte til merarbeid	2

Mange informanter trekker frem kohortinndeling under rødt nivå som en grunn for at de ikke hadde muligheter for å ta ut plantid. Da barnehagene var på rødt nivå var hver avdeling inndelt i flere kohorter. Informantene peker på at denne inndelingen gjorde det vanskelig å ta ut plantid fordi det var få eller bare en voksen i hver kohort. Noen informanter skriver at det var umulig å ta ut plantid i denne perioden fordi de måtte være på avdelingen. Andre skriver at det bare var under rødt nivå at deres plantid ble redusert, og at koronasituasjonen ellers ikke har påvirket plantid. For å illustrere dette anvender jeg et sitat fra en informant:

Dette avhenger av hvilket nivå vi er på, på rødt nivå hadde vi ingen mulighet for plantid på grunn av kohorter og at det hele tiden måtte være de samme ansatte til stede med barna og fordi man ikke kunne blande kohortene.

Informanten forteller her om at bruk av kohorter på rødt nivå gjorde at plantiden ikke kunne gjennomføres i denne tiden. Sitatet er sammenfallende med mange andre svar som setter ord på akkurat dette. Som det kommer frem av tabellen svarte mange informanter at sykdom hos personalet var en årsak til mindre plantid. Det blir pekt på at det er lavere terskel for å holde seg hjemme ved forkjølelse, og at det derfor er mer sykefravær en vanlig, i kombinasjon med at personell måtte være hjemme på grunn av karantene. Det fremheves av mange at når personell er syke må de selv være på avdeling for å dekke opp vakter, og sørge for at det er nok voksne til stede. Derfor får de ikke mulighet til å ta ut plantid når avdelingen har fravær av personell grunnet sykdom. En informant skriver dette om grunnen til at koronapandemien påvirket mulighetene for plantid:

Mer sykdom og fravær gjør at tid på avdelingen må prioriteres. På grunn av begrenset uteområde trengs det å deles i mindre grupper å komme seg på tur, da trengs alle mann på jobb. Dette for å bevare trivsel hos de ansatte og for barnas beste som trenger å utfolde seg på et større areal

13 informanter trekker frem det at de ikke kunne hjelpe hverandre på tvers av avdelinger, som utslagsgivende for at koronasituasjonen påvirket deres plantid. Disse skriver blant annet at dersom det var sykdom på egen avdeling kunne de ikke få hjelp fra andre avdelinger. Derfor

måtte de selv dekke opp vaktene og være på avdelingen, og plantiden ble ofret. Flere av informantene trekker frem at plantid kan være avhenger av hjelp fra andre avdelinger slik dette sitatet viser:

Vanskeligere å hjelpe hverandre på tvers av avdelingene, slik at en får tatt ut plantid, må jobbe lenger/komme tidligere på egen avdeling - uten korona kunne vi steppet inn og hjulpet hverandre i mye større grad enn nå.

Her ser vi at informanten trekker frem det å hjelpe hverandre på tvers av avdelingene som vesentlig for å kunne ta ut plantid. 5 informanter sier at plantid gikk tapt fordi de trengtes på avdelingen, og dette har jeg plassert i en egen kategori. Jeg kan ikke vite hvorfor de trengtes på avdelingen, det kan være på grunn av sykdom, men det kan også være andre grunner. Derfor mener jeg det riktigste er å synliggjøre dette, uten å stå i fare for å tillegge svarene en mening de opprinnelig ikke hadde. 2 av informantene trekker frem merarbeid på grunn av korona som en grunn til at planleggingstiden må vike. En av disse setter ord på dette merarbeidet som ekstra vaskerutiner på avdelingen.

5. Diskusjon

I dette kapittelet skal jeg diskutere mine funn opp mot den teori og tidligere forskning jeg presenterte i kapittel 1 og kapittel 2. Jeg retter blikket mot problemstillingen, som er:

Hvordan opplever barnehagelærere plantiden sin, og hvordan vil de selv bruke denne tiden?

Jeg har delt kapittelet inn i tre deler som handler om:

1. Opplevelsen av å ikke bli ferdig
2. Diskrepans
3. Koronapandemiens innvirkning på plantid

Hovedfunn fra denne oppgaven er at barnehagelærere i middels eller mindre grad blir ferdige med alt de skal i plantiden. Relativt få av informantene bruker tiden de egentlig skulle vært på avdelingen for å gjøre kontorarbeid, mens mange bruker fritiden sin på slikt arbeid. Noe over halvparten av informantene har mulighet til å ta ut fire timer plantid hver uke, resten har varierte muligheter for dette (se kapittel 4.2). Det de aller flest jobber mest med i plantiden er foreldresamtaler, dokumentasjon, arbeid knyttet til enkeltbarn og å lage planer. Mange av informantene bruker plantid på arbeid med pedagogisk innhold for sin avdeling. Likevel oppgir svært mange av informantene at de ikke får nok tid til arbeid med pedagogikk, og at det er dette de i størst grad ønsker å bruke mer tid på i plantiden. Mange ønsker å bruke mindre tid på administrative oppgaver (se kapittel 4.3). Koronapandemien har påvirket mange av informantenes muligheter for å ta ut plantid. Dette begrunner de med at det var vanskelig å ta ut plantid da barnehagen var på rødt nivå, sykdom blant personal og at det ikke var mulig å hjelpe hverandre på tvers av avdelinger (se kapittel 4.4). Da barnehagene var på rødt nivå under koronapandemien var barna delt inn i små kohorter, med en eller få voksne i hver kohort. Kohortene kunne ikke samarbeide eller blandes.

Det er disse funnene jeg skal diskutere i dette i kapittelet. Datamaterialet kunne gitt grunnlag for flere analyser og en lengre diskusjon. Men for å holde meg innenfor rammene for hva en masteroppgave tillater nøyer jeg meg nå med de store linjene, og lar nyansene stå.

Barnehagelæreres opplevelse av ikke å bli ferdig med alle arbeidsoppgaver i plantid setter startskuddet for diskusjonen.

5.1 Opplevelsen av å ikke bli ferdig

Jeg skal nå diskutere barnehagelærernes opplevelse av å ikke bli ferdige med alt de skal, og hvilke følger dette kan ha.

5.1.1 Å ikke bli ferdig

Resultatene viser at litt i underkant av halvparten av informantene svarer at de i middels grad blir ferdige med alt de skal. Nest flest svar får «i liten grad», mens noen få oppgir å aldri blir ferdige. Bare omtrent en femtedel av informantene skriver at de blir ferdige i stor eller svært stor grad. Dette sier noe om at en svært stor del av informantene i denne studien ikke blir ferdige med alt de skal i plantiden. I et av sitatene presentert under resultater skriver informanten at det er umulig for en pedagogisk leder å få gjort alle oppgavene sine på fire timer. Det trekkes frem at dette er erfaringer fra storbarnsavdeling der oppfølging av enkeltbarn tar mye tid. På disse avdelingene er det flere barn per pedagog enn på småbarnsavdeling, og jeg har erfart at man på storbarnsavdeling gjerne har flere barn som er meldt til PPT eller andre instanser, noe som gir tidkrevende arbeidsoppgaver. I et lengre sitat skrev en informant at plantiden i stor grad er en debatt om bemanning, og pekte på at økt bemanning kunne ha bedret forutsetningene for plantid, og videre hevet barnehagens pedagogiske tilbud. Kan antallet personal på avdelingen ha sammenheng med mulighetene for å ta ut plantid? En av informantene peker på at det på grunn av bemanningsnormen er utfordrende å ta ut nok plantid. Bemanningsnormen sier at det skal være minst en ansatt per tre barn under tre år, og en ansatt per seks barn over tre år (Barnehageloven, §26). I realiteten er ikke alle disse ansatte på jobb til enhver tid fordi man i barnehager opererer med vaktsystem der de ansatte kommer og går til ulike tidspunkt. I tillegg har man pauser, møter og plantid for både barnehagelærere og øvrige ansatte. På grunn av disse faktorene er det bare få timer om dagen at alle ansatte er på plass sammen med barna. Et sårbart punkt for plantiden kan etter min mening være det faktum at den skal gjennomføres i den normale vaktplanen, mens barna fremdeles er i barnehagen. Fordi barnehagene skal følge pedagognormen som sier at det skal være minst en pedagogisk leder per syv barn under tre år, og en per fjorten barn over tre år vil et betydelig antall av barnehagens ansatte være barnehagelærere (Barnehageloven §1). Når alle barnehagelærerne har krav på minst fire timer plantid hver uke blir det sammenlagt mange timer borte fra barna. Flere av informantene har satt ord på at det er utfordrende å gå fra avdelingen for å ta plantid fordi de trengs der. Noen peker på at hensynet til barna har høyest prioritet, og at de derfor ofrer plantid når de vet at barna trenger dem mer. Det pekes også på at det blir travlere for det resterende personale når de selv forlater

avdelingen for å gå til plantid. Dette sammenfaller med KS (2019) sin undersøkelse, der det også kom frem at barnehagelærernes plantid oppleves å gå ut over barn og andre ansatte i negativ retning. Både barnehagelærere og styrere uttrykte i den undersøkelsen at plantiden er viktig, men at den også bidrar til større sårbarhet på avdelingen fordi man da mangler en voksen. Ekstra sårbart er det fordi denne voksne er barnehagelæreren. Også i KS (2019) sin undersøkelse kom det frem at barnehagelærere noen ganger unngår å gå til plantid av hensyn til barna. En av informantene i undersøkelsen min setter ord på at ansatte på avdelingen viser tydelig misnøye når vedkommende tar ut plantid. I KS (2019) sin undersøkelse kom det frem at barnehagelærerne kjente på dårlig samvittighet når de gikk fra avdelingen for å ha plantid. Flere av informantene i undersøkelsen min skriver at sykdom blant personalet gjør at de ikke går til plantid. Når både mine og KS (2019) sine funn peker mot at barnehagelærere kan finne det utfordrende å gå fra avdelingen for å ta ut plantid, kan nok denne utfordringen synes enda større når det er fravær av personal. Mange av svarene som omhandler sykdom blant personalet ble gitt under spørsmålet om koronasituasjonen, men også uten pandemi vil barnehager oppleve sykefravær, så dette vil etter min mening være aktuelt til alle tider. På bakgrunn av at en betydelig andel av informantene har delte muligheter for å ta ut alle fire timene plantid, og at mange skriver om utfordringer med å ta ut nok plantid fordi barn og voksne trenger dem på avdelingen, kan det se ut til at økt personaltetthet kunne bidratt til at barnehagelærere i større grad fikk tatt ut all plantid.

Hva skyldes det at mange av informantene i denne studien oppgir å ikke bli ferdig med alle oppgaver i plantid? For å se nærmere på dette er det relevant å trekke frem hvilke arbeidsoppgaver de skal gjøre i plantiden. På spørreskjemaets spørsmål om hvilke arbeidsoppgaver informantene jobber med i plantid var det listet opp mange alternativer der informantene kunne krysse av for så mange som passet. Resultatene viser at svært mange hadde krysset av for veldig mange oppgaver. Foreldresamtaler troner på topp, i tillegg til at dette er noe flere skriver om under åpne spørsmål. Der setter de ord på at dette er tidkrevende arbeid som legger beslag på mye av plantiden. Foreldresamtaler ble også fremhevet som tidkrevende i KS (2019) sin undersøkelse. Dette er noe barnehagelærere *må* gjennomføre, og det skal ofte gjennomføres i løpet av en bestemt tidsperiode. En informant skriver at i de periodene foreldresamtaler skal gjennomføres går all plantid til dette, og andre oppgaver må gjøres på fritiden. Videre på spørsmålet om arbeidsoppgaver svarer nesten alle at de jobber med dokumentasjon, arbeid knyttet til enkeltbarn og å skrive planer. Svært mange krysser av for at de planlegger møter, jobber med administrative oppgaver og kartlegging. Flere av

informantene opplyser om at de bruker plantid på arbeid knyttet til barn med særskilte behov. I åpne spørsmål skriver noen at dette er arbeid som tar mye av plantiden. En av dem foreslår at det skulle vært gitt mer plantid til dette, fordi det tar for mye tid bort fra resten av barna. Tabell 2 viser at informantene har svært mange oppgaver å jobbe med i plantid, noe som kan tyde på at mengden arbeid, satt opp mot tiden de har til rådighet, kan være noe av grunnen til at de ikke blir ferdige.

Resultatene fra undersøkelsen viser at mange informanter peker på rammefaktorer som tid og rom når de forteller om hvorfor de ikke blir ferdige med alle oppgaver. Dette kan være at man må finne ledig kontorplass i barnehagen, og at dersom man tar ut litt plantid hver dag har man lite sammenhengende tid til arbeid. Det trekkes også frem vansker med utstyret som brukes i plantid, og forstyrrelser fra andre fordi man sitter tett. Som en mulig løsning trekker flere av informantene inn det å ha mye plantid samtidig, fremfor litt hver dag. For eksempel foreslås det å ha en hel dag satt av til plantid annenhver uke. I KS (2019) sin undersøkelse om plantid kom det frem at det å samle opp plantid til lengre økter på for eksempel to timer var positivt. Det var større skepsis knyttet til å ha en full plandag annenhver uke fordi det da ville gå lang tid mellom hver plandag og fordi det kunne oppfattes tungt med en hel kontordag. Det ble også stilt spørsmål til hvordan en slik ordning kunne organiseres. Tariffavtalen for pedagogisk personale i barnehagen sier at det er leders ansvar å sikre at arbeidet kan utføres som forutsatt og at de fysiske arbeidsforholdene er tilfredsstillende (Utdanningsforbundet u.å.). Undersøkelsen min viser at arbeidsforhold som ikke er tilfredsstillende har en negativ innvirkning på barnehagelærernes muligheter for å gjøre arbeidet sitt.

5.1.2 Når arbeid må tas igjen

I spørreundersøkelsen spurte jeg informantene i hvor stor grad de jobbet med kontorarbeid når de egentlig skulle vært med barna, eller når de egentlig hadde fri. Som vist i resultatkapittelet og diagrammet er den tydelige tendensen her at de i liten grad gjør kontorarbeid når de egentlig skal være med barna. Sett i sammenheng med spørsmålet om hvor mange timer plantid informantene normalt tar ut i løpet av en uke mener jeg disse funnene er sammenfallende. Dette fordi bare noe over halvparten av informantene oppgir å normalt ta ut alle fire timene med plantid i uken. Informantene beskriver en hverdag der det er utfordrende å forlate avdelingen fordi de trengs der. Det kan se ut som dette er gjeldende både i ordinær plantid, og når det ellers måtte dukke opp behov for å trekke seg tilbake. Flere skriver at det er viktig at de er sammen med barna så mye som mulig, og at de ikke ønsker å forlate dem. Også i KS (2019) sin undersøkelse fremhever barnehagelærerne betydningen av at de er så mye

som mulig sammen med barna, og sier at de noen ganger prioriterer å være på avdelingen fremfor å ta ut plantid, slik jeg også nevnte i forrige delkapittel. Både mine og KS sine funn sammenfaller med Cumming et. al. (2020), som viser at barnehagelærerne prioriterer barna over seg selv. Jeg trekker igjen en parallell til sitatet der en informant fortalte om medarbeidere som gav uttrykk for negative holdninger knyttet til vedkommendes plantid. Dersom medarbeidere uttrykker et negativt syn på barnehagelærernes plantid kan det tenkes at også dette påvirker deres valg om å ikke forlate avdelingen utenom plantid. Hvis fire timer allerede blir sett på som for mye, vil det mest sannsynlig ikke bli godt mottatt dersom man tar ut ytterligere tid.

I spørreskjemaets spørsmål om bruk av fritid endrer svarene seg ganske betydelig. Her svarer en stor del av informantene at de i middels stor eller større grad jobber med kontorarbeid eller planarbeid i fritiden. Dette funnet sammenfaller godt med Utdanningsforbundets (2018) undersøkelse om plantid som viste at et stort antall av informantene brukte fritid på planarbeid. Hele 79% svarte her at de brukte en time eller mer av sin fritid hver uke. Utdanningsforbundet spurte etter hvor mange timer barnehagelærerne brukte av sin fritid, mens jeg spurte etter i hvor stor grad de brukte fritid. Derfor kan ikke de to undersøkelsene sammenlignes nøyaktig, men de sier begge noe om at barnehagelærere jobber i fritiden. En informant peker på at det er nødvendig å arbeide hjemme for å få alt gjort, og vedkommende peker samtidig på at mange barnehagelærere gjør dette. Det kan nok tenkes at det foreligger ulike begrunnelser for hvorfor barnehagelærerne jobber utenom ordinær plantid, og at faktorer som personlighet, barnehage og leder er med på å utgjøre årsaker. Hvordan påvirker det barnehagelærerne å kjenne at arbeidstiden ikke strekker til for alle oppgaver, slik at de må bruke av egen fritid? Gjennom min erfaring fra barnehage vet jeg at barnehagelæreryrket kan være krevende. Jeg tenker meg at dersom man også må ta med arbeid hjem kan dette gi en ytterligere belastning. Som Cumming et. al. (2020) skriver finnes det lite forskning om barnehagelæreres helse og trivsel. Men i deres undersøkelse fant de at stress hos barnehagelærerne ser ut til å ha en negativ innvirkning på relasjonen mellom dem selv og barna, og på det pedagogiske tilbudet til barna. Eadie et. al. (2021) skriver også at når barnehagelærerne er overbelastet på jobb har det en direkte, negativ innvirkning på relasjonen til barna. Dette kan tyde på at barnehagelærerne har vanskeligere for både å gi et godt pedagogisk tilbud, og å inngå i gode relasjoner med barna når de er stresset eller av andre grunner ikke har det bra på jobb. Eadie et. al. (2021) fant også at stress og dårlig helse og trivsel fører til mer utskifting av personell i barnehagen. Dette viser en sammenheng mellom

en utfordrende arbeidssituasjon og det å ville bytte yrke. Cumming et. al. (2020) skriver at det trengs mer fokus på barnehagelærernes helse og trivsel. Det må anerkjennes at dette er viktig, og at det også i sin tur har en direkte påvirkning på hvordan barna har det i barnehagen, både med tanke på læring og emosjonell støtte. Jeg mener at det å rette søkelyset mot plantiden er et steg på veien. Dette fordi det å oppleve press, og å ikke komme i mål med planleggingsarbeidet representerer en del av barnehagelærernes helse og trivsel. Gjennom bedre betingelser i plantid kan barnehagelærerne få oppleve mestring og mindre grad av stress fordi de blir ferdige med det de skal, og får ha fri når de er hjemme. Når godt over halvparten av informantene i min undersøkelse i middels eller større grad gjør planarbeid når de egentlig har fri mener jeg dette kan svekke barnehagelæreres helse og trivsel på jobb. Resultatene mine peker mot at mengden oppgaver barnehagelærere får er større enn hva tiden de har til rådighet gir rom for.

Når barnehagelæreres plantid er på fire timer, og når min undersøkelse viser at mange barnehagelærere ikke blir ferdig med alt de skal i plantiden, kan det synes som det er en diskrepans mellom mengden arbeidsoppgaver og tiden de har for å utføre disse oppgavene. Dette fordyper jeg meg i, i neste delkapittel.

5.2 Diskrepans

Her diskuterer jeg de ulike former for diskrepans som kommer frem fra resultatene. Dette dreier seg om diskrepans mellom hvor mange timer plantid barnehagelærere skal ha og hvor mange timer de faktisk tar ut, sprik mellom tid og arbeidsoppgaver, samt uoverensstemmelser mellom det barnehagelærerne ønsker å bruke tid på, til det de faktisk bruker tid på.

5.2.1 Tid og oppgaver

Jeg har pekt på at barnehagelærerne som svarte på min undersøkelse i liten grad blir ferdige med alt de skal i plantid. Sentral forbundsvis særavtale sier at barnehagelæreres plantid skal være på minst fire timer (KF 2022). Fire timer plantid i uka ble innført i Norge på begynnelsen av syttitallet (Greve et. al. 2014). Med andre ord for om lag femti år siden. Med unntak av at det står «minst» foran fire timer plantid har den ikke økt i løpet av de femti årene den har eksistert. Den gang var barnehagen noe relativt få familier benyttet seg av. Gjennom tiårene ble det et sterkere søkelys på å få nok barnehageplasser fordi flere kvinner i arbeid gav et økende behov (Greve et. al. 2014). Da jeg studerte til å bli førskolelærer fra 2006-2009 husker jeg at det var kvantiteten som var oppe til debatt fra politisk hold. De siste årene har

dette snudd fordi vi har oppnådd full barnehagedekning. Søkelyset har derfor dreid fra kvantitet mot kvalitet (Kunnskapsdepartementet, 2018). Selv om det står skrevet i særavtalen barnehagelærere at plantiden skal være på *minst* fire timer (KS, 2022), svarer ingen av informantene i undersøkelsen min at plantiden deres overstiger fire timer. I spørreundersøkelsen svarer noe over halvparten av informantene at de i praksis tar ut fire timer plantid hver uke. Resten oppgir at de tar ut et sted mellom 0-4 timer plantid i uka, der mengden kan variere fra uke til uke. Bestemmende for mengden plantid som blir tatt ut begrunner de med hvor travelt det er på avdelingen. Funnene tyder på at det er en diskrepans mellom hvor mye plantid informantene har krav på og hvor mye de faktisk tar ut hver uke. Informantene forteller om et krysspress, der de kjenner på alt som skal gjøres i plantid samtidig som de vet at de trengs på avdelingen. Det som går igjen i flere svar er at plantid må ofres dersom det er travelt på avdelingen, eller det er sykdom blant personalet. Utdanningsforbundets (2018) undersøkelse om plantid viste at nesten alle barnehagelærerne på papiret hadde fire timer hver uke, mens bare litt under halvparten i realiteten brukte fire timer. Informantene i den undersøkelsen begrunner det med at det var for få ansatte på jobb, at de ble pålagt administrative oppgaver og at de gikk glipp av plantid på grunn av egen sykdom. Funnene fra Utdanningsforbundets (2018) undersøkelse stemmer godt overens med funnene jeg har gjort, da informantene i min undersøkelse har oppgitt de samme grunnene for å ikke kunne ta ut all plantid. Begge undersøkelsene viser at rundt halvparten av barnehagelærerne tar ut fire timer plantid i uka. I arbeidsavtalen for pedagogisk personale i barnehagen står det at det er av betydning at behovet for planlegging og for- og etterarbeid sikres for god oppfølging av barna. Det er viktig at de får bruke disse timene til det formålet de er ment for. Dersom barnehagelæreren av en eller annen grunn skulle miste denne tiden skal den erstattes på et senere tidspunkt (Utdanningsforbundet u.å.). Både i min og i KS (2019) sin undersøkelse oppgir noen at dersom de mistet plantid noen uker tok de dette igjen ved en senere anledning. I min undersøkelse skriver de fleste som ikke alltid har fire timer plantid i uka ingenting om at de tar igjen tapt tid.

Er fire timer nok for at barnehagelærerne skal bli ferdige med alt sitt arbeid? Kravene og arbeidsoppgavene er flere og større nå, enn de var da fire timer plantid ble innført på syttitallet. I KS (2019) sin undersøkelse mente styrerne at fire timer plantid var tilstrekkelig, og at mer tid ville gått ut over avdelingen fordi voksentettheten er lavere i denne tiden. Det ble trukket frem at plantiden kan ha negativ innvirkning fordi det ikke gjennomføres pedagogisk opplegg i tiden barnehagelærerne har plantid, og at arbeidsbelastningen for det

gjenværende personalet vokste. Flere av informantene i min studie gir også uttrykk for at plantiden er et tveegget sverd fordi den er helt nødvendig, samtidig som den fører til at barnehagelærerne har mindre tid sammen med barna. Gjennom rammeplan og lov om barnehager har barnehagelærerne et definert samfunnsoppdrag som hun er forpliktet til å følge (Hennum & Østrem 2016, s. 19). Mine funn kan tyde på at fire timer er for lite til å gjennomføre disse kravene på en god nok måte. Fra å være et felt som ble lite forsket på, har det de siste årene vokst frem mange og grundige studier av barnehager og barn i barnehagealder. Noen av disse studiene har fått legge føringer for praksis, for eksempel ved at man setter i verk kvalitetsutvikling og endringsarbeid. Mye har skjedd, og mye vil fortsette å skje, det har bare ikke skjedd noe med mengden plantid for barnehagelærerne. Jeg henviser til rapporten om barnehagelærerrollen (Kunnskapsdepartementet 2018) som flere ganger peker på at barnehagelærerne de senere årene er gitt flere nye oppgaver og ansvarsområder. Endringene det er snakk om er blant annet ny rammeplan med store krav til pedagogisk innhold, nye drift- og organiseringsformer og større mangfold i barnegruppene. Rapporten forteller også om en økende detaljstyring som setter sitt preg på barnehagelærernes arbeidshverdag. Der det før var stor frihet til hva de ville bruke plantiden sin til, og der denne ble sett på som del av deres autonomi og selvstendighet, synes det nå som det legges større og tydeligere føringer for hva tiden skal brukes til (Kunnskapsdepartementet 2018). Noen av informantene i undersøkelsen min skriver om arbeid som kommer ovenfra, og som de må gjøre. Videre valgte en stor andel av informantene å svare på spørsmålet om hva de ønsker å jobbe mindre med, noe som kan indikere at mange har arbeid de jobber med i plantid, som de ikke har bestemt selv. Da barnehagelærerne på syttitallet kjempet for å få en barnehagelov ble de skuffet da loven kom. De mente den ikke var hverken konkret eller tydelig nok. Den manglet forpliktende lovverk for barnehagens pedagogiske mål, og gav bare generelle retningslinjer (Greve et. al. 2014). Nå kan man lure på om pendelen har snudd, og at kravene er i overkant tydelige og konkrete. Likevel må det kunne sees på som godt at barnehagen har forpliktende lover og retningslinjer, og at det er en politisk vilje til å jobbe for gode barnehager. Jeg tror at det kan skje mye godt arbeid dersom vi finner balansen mellom autonomi og styring. Der rammeplanen får sette dagsorden, mens barnehagelærerne får bruke sin kunnskap og sine erfaringer til å fylle kravene.

5.2.2 Pedagogikkens plass i plantid

Barnehagen er en pedagogisk virksomhet (Barnehageloven, 2020, §2), og i utøvelsen av barnehageyrket er det pedagogikken som står i sentrum (Børhaug & Bøe, 2022). I

rammeplanens delkapittel om pedagogisk leders rolle står det at pedagogisk leder har ansvar for pedagogisk innhold (Kunnskapsdepartementet 2017). Barnehagelæreren skal kunne gjøre komplekse vurderinger av enkeltbarn, og barnegruppens behov. De skal legge grunnlaget for barnas utvikling og læring gjennom godt pedagogisk tilbud (Børhaug & Bøe 2022). I rapporten om barnehagelærerrollen kan man lese at barnehagelærerens pedagogiske praksis er avgjørende for kvaliteten i barnehagen (Kunnskapsdepartementet 2018).

I spørreskjemaet spurte jeg etter i hvor stor grad informantene brukte plantiden til planlegging av pedagogisk innhold for avdelingen sin, og i neste spørsmål hva slags arbeid dette i så fall dreide seg om. Svaret på første spørsmål viser at den største andelen informanter svarer at de i mellomstor grad bruker plantid på pedagogisk arbeid. Tett etter kommer svaret «i stor grad», og videre «i svært stor grad». Dette sier noe om at barnehagelærerne bruker betydelig tid til pedagogisk arbeid. Jeg ser mot rammeplanen som sier at pedagogisk leder har ansvaret for å gjennomføre det pedagogiske arbeidet i tråd med godt faglig skjønn. Barnehagelov og rammeplan må oppfylles gjennom det pedagogiske arbeidet (Kunnskapsdepartementet 2017, s. 16). For å kunne gjøre dette må barnehagelæreren ha tid og mulighet for å kunne gjennomføre. Det er i plantiden barnehagelærerne skal legge grunnlaget for sitt pedagogiske arbeid. Gjennom planlegging skal de realisere rammeplanens innhold (Kunnskapsdepartementet 2017). I KS (2019) sin undersøkelse svarte styrere og barnehageeiere at plantiden bidro til kvalitet og til at barnehagen fulgte rammeplanens krav. Både styrere og pedagogiske ledere svarte i samme undersøkelse at i plantiden ble mest tid brukt til planlegging av pedagogisk opplegg. Likevel, i spørreundersøkelsen min, på spørsmål om hva de ville brukt mer tid på svarer svært mange av informantene at de ville brukt mer tid på pedagogisk innhold, noe som gjør dette til den klart største kategorien under dette spørsmålet. Dette sier noe om at selv om et flertall svarer at de i middels grad eller mer bruker plantid på pedagogisk innhold er ikke dette nok. Siden jeg aldri har vært i direkte kontakt med informantene har jeg ikke hatt mulighet til å stille oppklarende spørsmål. Jeg kan derfor ikke vite helt hva de legger i det å jobbe med pedagogikk i middels stor grad. Men resultatene peker mot at svært mange ønsker mer tid til pedagogikk i plantiden. En informant gav uttrykk for et ønske om at plantiden var øremerket pedagogisk arbeid. Flere forteller om at det er så mye som skal rekkes over at pedagogisk innhold havner i siste rekke. Disse, og mange andre tilsvarende svar forteller om en arbeidssituasjon hvor det blir for lite tid til pedagogisk arbeid. Der annet arbeid må prioriteres og gjøres først, slik at den tiden man får tilbake kan brukes til pedagogikk. Når denne tiden er kort gir det seg utslag ved at man ikke rekker å gjøre det slik

man gjerne vil. Dette kan få direkte konsekvenser for barna, som kanskje da får et magrere pedagogisk tilbud. På bakgrunn av mine funn ser jeg at det er en diskrepans mellom hvor mye tid informantene har til pedagogisk arbeid i plantid og hvor mye tid de ønsker å bruke.

Det er fra statlig hold et stort ønske om å utvikle kvaliteten i barnehagene, noe som gir høye krav til barnehagelærerne. Barna skal lære mens de går i barnehagen, og grunnlaget for læring skal legges i møtet med både enkeltbarn og barnegruppe (Kunnskapsdepartementet 2018). Når Børhaug og Bøe (2022) skriver om barnehagelærerens pedagogiske arbeid legger de stor vekt på rammeplanens syv fagområder. Det pedagogiske arbeidet skal være forankret i disse syv fagområdene. Barnehagelæreren skal kunne fagområdene i sammenheng og se at det er disse som skal definere innholdet i barnehagen (Børhaug & Bøe 2022). Børhaug og Bøe (2022) beskriver et spenningsfelt der barnehagelærerens rolle fremheves som kompleks og krevende. Dette dreier seg blant annet om å finne balansen mellom planlagte og spontane aktiviteter, og mellom læring i hverdags situasjoner og i planlagte aktiviteter. For å kunne fagområdene, og for å stå rustet til å lage gode planer trenger barnehagelærerne plantid. I resultatkapittelet står det i et sitat fra en informant at det på grunn av stor arbeidsmengde og lite tid nærmest er flaut, det pedagogiske opplegget de kan tilby. Og at dårlige vilkår for pedagogisk planlegging førte til lav kvalitet i det pedagogiske tilbudet. En annen forteller om et ønske om å bruke tid på å planlegge gode samlingsstunder, men at det ofte ender med å bli tatt på sparket.

Rapporten om barnehagelærerrollen (Kunnskapsdepartementet 2018), Børhaug og Bøe (2022) samt rammeplanen (Kunnskapsdepartementet 2017) skriver om pedagogikkens plass, og viktige rolle i barnehagen. Rammeplanen er barnehagens styringsdokument, og den gir klare føringer for hva barnehagepersonalet skal gjøre av pedagogisk arbeid. Når barnehagelærerne som svarte på undersøkelsen min ønsker mer tid til pedagogisk arbeid har de rammeplanen på sin side. Det kan synes som det er en diskrepans mellom rammeplanens pålegg om kvalitet og gode pedagogiske opplegg, til barnehagelærernes faktiske muligheter til å kunne planlegge for dette. Etter min mening er det svært positivt at barnehagelærerne synes å være klar over denne diskrepansen og taler for mer tid til pedagogikk i sin plantid, med tre utropstegn etter svaret.

5.2.3 Administrative oppgaver i plantiden

Spørsmålet om hva barnehagelærerne ønsker å bruke mer tid på henger på mange måter sammen med spørsmålet om hva de ønsker å bruke mindre tid på, fordi disse er avhengige av hverandre. I en kontekst der den oppsatte plantiden kan synes å ikke strekke til, må noen

oppgaver ofres på bekostning av andre. For å kunne jobbe mer med noen oppgaver, må andre velges bort. På spørsmål om hva de ønsker å bruke mindre tid på svarer over halvparten av informantene «administrativt arbeid». Dette er helt klart den største svarkategorien under dette spørsmålet. Og hvilke typer administrativt arbeid er det egentlig snakk om? Noen av informantene har satt ord på nettopp det, slik som informanten som skriver at de har brukt flere timer på arbeid med satsninger de ikke husker noe fra, og at de bruker mye tid på arbeid som kommer ovenfra, og som de *må* gjøre. Det er interessant å merke seg det informanten skriver om at det er brukt flere timer på arbeid som ingen husker noe fra, eller får noe igjen for. Likevel kan de ikke velge bort disse oppgavene. Informanten setter ord på en tydelig diskrepans mellom hva hun selv mener er viktig, og vil bruke tiden på, og det ledelsen eller barnehageeieren gir av oppgaver. Av oppgavene informantene navngir som administrativt arbeid kan også nevnes vikarbestilling, arkivering, rapportering og personalledelse.

Bøyum og Hofslundsengen (2021) og Kunnskapsdepartementet (2018) skriver at barnehagelærerne de siste årene har fått mer arbeid knyttet til administrasjon. De knytter det administrative arbeidet til rapporterings- og dokumentasjonsarbeid, og skriver at dette fører til mindre tid sammen med barna. Når barnehagelærerne som følge av økte administrative arbeidsoppgaver får mindre tid til barna kan det, slik jeg forstår det, bety at arbeidet overstiger deres fire timer plantid. Dette fordi de må forlate avdelingen også utenom deres fire timer plantid. Som diskutert tidligere viser mine resultater at informantene i denne undersøkelsen i liten grad går fra avdelingen når de ikke har plantid. Like fullt forteller de om tid brukt til administrativt arbeid, samtidig som pedagogikk er det de helst vil bruke tiden til. På spørsmålet om hva de jobber med i plantiden ligger ikke administrativt arbeid på toppen med tanke på antall svar. Likevel svarer et stort antall av informantene at de jobber med administrativt arbeid i plantiden. Som tidligere omtalt sier rammeplanen (Kunnskapsdepartementet 2017) at pedagogisk leder i hovedsak har ansvar for planlegging og gjennomføring av pedagogisk innhold. Administrativt arbeid nevnes ikke som pedagogisk leders oppgave, men står oppført som styrers ansvar. Når barnehagelærere må bruke tid på noe som ifølge rammeplanen ikke er deres oppgave får de mindre tid til å gjøre det som faktisk er deres oppgave, nemlig pedagogikk. Dette kan også ha andre ringvirkninger, som at barnehagelærerne jobber i fritiden sin, slik mine resultater viser at mange gjør. Kan man fritt gi barnehagelærere ansvarsoppgaver som ikke etter rammeplanen tilfaller dem? Når dette gjøres vil jeg påstå at barnehagelærernes fire timer plantid hver uke settes i et enda større press enn det allerede befinner seg i. Jeg undrer meg over at man skal kunne tillegge en

profesjon flere og nye oppgaver, uten å gi dem de rammene de er avhengige av for å gjennomføre. Hennem og Østrem (2016) skriver at når politikere og andre samfunnsaktører i økende grad viser interesse for barnehagen er det av stor betydning at profesjonen holder på et godt fagspråk. De må kunne markere seg og holde stand mot interessenter som ønsker noe annet av barnehagen enn det som ligger i dens mandat. Larsen og Slåtten (2017) har i sin studie funnet at barnehagelæreres fagspråk er under press, og at barnehagelærere mister fagspråket sitt når de begynner å jobbe. I mine resultater ser jeg at flere av informantene bruker fagspråket når de svarer på åpne spørsmål. Det synes også som mange er bevisste på pedagogikkens betydning i barnehagen, og at de ønsker å fremme denne, fremfor å bruke tid på oppgaver som kommer ovenfra og som de ikke mener er hensiktsmessige.

I rapporten om barnehagelærerrollen (Kunnskapsdepartementet 2018) nevnes det at det kan være godt for barnehagelærerne å trekke seg tilbake for å gjøre administrativt arbeid i en hektisk hverdag. I barnehagen, som gjerne er preget av en flat struktur, og der pedagogisk leder gjør mange av de samme oppgavene som det øvrige personalet, pekes det på at administrativt arbeid kan tenkes å øke statusen til barnehagelæreren. Dette arbeidet kan sees på som mer høythengende enn det å skulle planlegge en god samling, fordi dette er noe alle på avdelingen kan gjøre. Her trekker jeg inn Larsen og Slåtten (2014) undersøkelse som pekte på at pedagogiske ledere var delte i sin oppfatning av administrativt arbeid. Der noen mente at det gikk ut over deres arbeid med barna i negativ retning, likte andre de utvidete ansvarsområdene. I min undersøkelse svarer et betydelig antall av informantene at de ønsker å bruke mindre tid på administrativt arbeid. Ingen har skrevet at de ønsker mer av dette arbeidet. Her ser jeg derfor ingen holdepunkter for å kunne påvise det samme som Larsen og Slåtten, nemlig at informantene er delte.

På spørsmålet om hva de ønsker å bruke mindre tid på i plantid svarer en av informantene at alt er like viktig, og at vedkommende ikke ville brukt mindre tid på noe. Spørsmålet om hva de ønsker å bruke mindre tid på har langt færre svar enn spørsmålet om hva de ønsker å bruke mer tid på. Dette kan ha en sammenheng med at flere tenker som denne informanten, at det ikke er noe de ville brukt mindre tid på. Det kan tenkes at de ved å velge å ikke svare på dette spørsmålet, regnet dette som svar nok i seg selv. Til sist vil jeg nevne at selv om barnehagelærerne ønsker å bruke mindre tid på enkelte oppgaver, er det ikke nødvendigvis forsvarlig eller mulig å etterfølge. I alle typer arbeid vil det være noe man setter mindre pris på å gjøre, men som man må gjøre likevel. Arbeidet skal ikke bestemmes ut fra lysten til den enkelte arbeidstaker. I barnehagen er det viktig å dokumentere og drive administrativt arbeid.

Men jeg har poengtert at rammeplanen nevner administrativt arbeid som styrers ansvar, og at pedagogisk leder har ansvar for pedagogikk (Kunnskapsdepartementet 2017).

5.2.4 Diskrepans mellom det man vil og det man må

For å sammenfatte diskusjonen om diskrepans, og samle trådene skriver jeg her om diskrepansen mellom det man vil og det man må. Hva er det viktigst at barnehagelærerne jobber med i plantiden, administrative oppgaver eller pedagogikk? Rapporten om barnehagelærerrollen (Kunnskapsdepartementet 2018) samt Hannevig et. al. (2020) skriver hver for seg at det kan se ut til at barnehagelærerne i stadig større grad blir gitt administrative oppgaver. Disse peker også på at denne typen arbeid kan komme til å gå på bekostning av arbeidet barnehagelærerne skal gjøre direkte med barna. For meg kan det etter å ha satt meg inn i teori om barnehagelærerens rolle, og analysert svarene fra undersøkelsen synes som vi er i ferd med å miste deres egentlige mandat av synet. De er først og fremst pedagoger, og arbeidet med barn må kunne sies å være deres viktigste oppdrag. Derfor mener jeg det er urovekkende at både teori og forskning kan tyde på at mulighetene for pedagogisk arbeid er begrensede.

Det at det er en diskrepans mellom hva barnehagelærerne faktisk bruker tiden til, og hva de ønsker å bruke tiden til knytter jeg til profesjonens spenningsfelt mellom autonomi og styring. Alle profesjoner befinner seg i feltet mellom autonomi og styring. Når retningslinjene utenfra blir for detaljerte og tydelige kan autonomien svekkes, og dermed også profesjonsutøverens handlingsrom (Greve et al., 2014). Resultatene mine sier noe om at flere av informantene kjenner på en styring ovenfra. Den tydelige tendensen i undersøkelsen viser som nevnt at svært mange ønsker å bruke mer tid på pedagogiske opplegg. Når de har begrensede muligheter for å jobbe med pedagogikken fører styringen ovenfra til at de begrenses i å kunne bruke sitt fag og sin kunnskap (Greve et. al. 2014). Dette knytter jeg igjen til at barnehagelærerprofesjonen er under press (Børhaug & Bøe 2022, Greve et. al. 2014). Men hvor stort dette presset er vil etter min mening være avhengig av hvor stort det ytre presset er, og igjen hvor stort barnehagelærernes samlede handlingsrom ender opp med å bli. Min erfaring er at dette kan variere stort fra barnehage til barnehage. Dette på grunn av at barnehageeiere og styrere i ulik grad åpner opp for den enkelte barnehagelærers autonomi. Der noen lar barnehagelærerne jobbe slik de selv vurderer best, utviser andre større grad av styring. Da jeg i denne oppgavens spede begynnelse sendte ut spørreskjemaet til alle styrerne i valgt kommune vet jeg at flere styrere valgte å ikke sende videre til barnehagelærerne. En styrer fortalte meg at barnehagelærerne allerede er så presset at hun ikke så det

hensiktsmessig å gi dem enda mer. En annen styrer fortalte at hun får henvendelser fra bachelor eller masterstudenter nesten ukentlig, og at hun derfor nøye vurderer hva hun velger å dele med barnehagelærerne. Dette forteller noe om styrere som kjenner til presset om hviler på barnehagelærernes skuldre, og at de har et ønske om å begrense det.

Siste delkapittel i diskusjonen tar for seg koronapandemiens påvirkning på barnehagelæreres plantid.

5.3 Planleggingstid i pandemi

Fordi jeg gjorde mitt forskningsarbeid under koronapandemien, fant jeg det interessant å vinkle to av spørreskjemaets spørsmål mot pandemien for å se på hvordan den påvirket barnehagelærernes plantid. Her skal jeg diskutere funn fra disse spørsmålene, samt skrive noe om pandemiens mulige påvirkning på forskningen jeg har gjort i forbindelse med oppgaven.

5.2.1 Pandemiens følger for plantid

På spørsmål om koronasituasjonen har påvirket deres muligheter for å ta ut plantid svarer over halvparten av informantene at den har det i middels, stor eller svært stor grad. På spørsmål om på hvilke måter dette har skjedd er informantene svært samstemte. Som hovedårsaker nevner de at kohortinndeling under rødt nivå har hindret dem i å ta ut plantid, at sykefravær blant personalet gjør det vanskeligere å ta ut plantid samt at avdelinger ikke kan hjelpe hverandre på tvers, noe som påvirker mulighetene for plantid negativt. Etter min mening er det interessant at mange trekker frem det å ikke kunne hjelpe hverandre på tvers av avdelinger som negativt. Dette kan tyde på at det i barnehager er vanlig å trå støttende til når andre avdelinger har behov for hjelp. Det kan også si noe om at planleggingstid i noen grad kan være avhengig av hjelp fra andre avdelinger. Mange skriver at bruk av kohorter under rødt nivå gjorde at det var få voksne i hver kohort og det var dermed umulig å gå fra barna for å ta ut plantid. På den annen side er det flere informanter som skriver at etter at rødt nivå tok slutt har plantiden gått som normalt. De har dermed svart at koronasituasjonen påvirket deres plantid, men bare på rødt nivå. Os et. al. (2021) skriver at det i perioder gjennom koronapandemien ikke har vært mulig for barnehagelærerne å ta ut plantid. Dette sammenfaller godt med de funn jeg har gjort. Sykdom hos ansatte var for mange grunnen til at de fikk mindre plantid. Terskelen for når man skulle holde seg hjemme lå mye lavere under pandemien enn før. Hadde man symptomer skulle man holde seg hjemme i alle fall til negativ test forelå. Sykdom hos personalet ble komplimentert av at de samme strenge reglene gjaldt

for når personalets egne barn var forkjølet, noe som førte til at de oftere var hjemme med syke barn. På toppen av dette hadde man karantenereregler som førte til at personalet kunne risikere å havne i karantene. Når mye fravær hos personal ble blandet sammen med at avdelingene ikke kunne bistå hverandre slik de normalt gjør, gikk dette ut over plantid. Man kan ikke gå fra en avdeling som kanskje bare har en vikar igjen. Trygghet, forsvarlighet og hensynet til barna må alltid veie tyngst, og dette har informantene satt ord på. En informant skriver at avdelingen måtte prioriteres når det var sykefravær blant ansatte. Hun forklarer det med at hun ønsket å bevare de ansattes trivsel, og med at det er til barnas beste at hun blir på avdelingen fremfor å ta ut plantid. Os et. al. (2021) skriver at barnas behov for å ha de voksne på avdelingen, samt at det ikke ville være forsvarlig å forlate barna var hovedgrunnene til at barnehagelærerne i deres undersøkelse periodevis ikke tok ut plantid under pandemien. I utdanningsdirektoratets (2021) undersøkelse om pandemiens påvirkning på barnehagen kom det frem at noe over halvparten av spurte barnehager opplyste om at de gjennomførte plantiden som normalt. Begrunnelsene for å ikke kunne ta ut plantid var rødt nivå, sykdom blant personal og at avdelingene ikke kunne blandes. Denne undersøkelsen sammenfaller derfor på mange måter med min egen.

I sin forskning om barnehagelæreres helse og trivsel under koronapandemien fant Eadie et. al. (2021) at nesten alle informantene sa at pandemien hadde påvirket deres helse og trivsel negativt. Videre ble det funnet at noen mente relasjonen deres til barna ble forverret som følge av pandemien, mens andre mente at denne relasjonen var styrket. Eadie et. al. (2021) mener at pandemien har forsterket svakheter ved barnehagesektoren. De skriver om store arbeidsmengder og negativt stress for barnehagelærerne, og kopler dette til dårligere omsorg og pedagogisk tilbud for barna. Akkurat som Cumming et. al. (2020) fremholder Eadie et. al. (2021) behovet for mer forskning og fokus på barnehagelærerrollen, samt et forsterket søkelys på sammenhengen mellom deres helse og trivsel og barnas trivsel og læring. I min undersøkelse forteller informantene om økt sykefravær og at avdelingene ikke lengre har mulighet til å hjelpe hverandre på tvers. Jeg har ikke undersøkt effekten pandemien har hatt på deres helse og trivsel, men dens innvirkning på plantid. Men det kan tenkes at når mange rapporterer at plantiden har blitt innskrenket som følge av pandemien, kan den også ha ført til travlere arbeidsforhold for informantene. Når det er mye sykefravær blant personalet er det etter min mening sannsynlig at det blir ekstra travelt for de som står igjen. Og selv om de skulle få vikar vil ikke dette være det samme som å ha faste ansatte på avdelingen. Også det å gå glipp av plantid kan etter min mening ha negative følger for barnehagelærernes helse og

trivsel. Dette fordi de da i større grad enn vanlig opplever å ikke strekke til, og ikke blir ferdig med alt de skal. En ringvirkning av dette igjen kan være at de jobber mer på fritiden sin, enn de ellers ville gjort. Pandemien har vist oss hvor viktig det er å synliggjøre den viktige jobben barnehagelærerne gjør. De har en enorm verdi for samfunnet, og dette må anerkjennes og løftes frem (Eadie et. al. 2021).

5.3.2 Forskning under en pandemi

Da jeg bestemte meg for å inkludere spørsmål om koronapandemien i spørreskjemaet i mai 2021 tenkte jeg at korona nærmest var ved veis ende, og at svarene ville være mest verdifulle for tilbakeblikk på noe som hadde vært. Det viste seg imidlertid at koronapandemien også fikk prege store deler av barnehageåret 2021/2022, og selv om restriksjoner per dags dato er opphevet vet vi ikke om de igjen vil bli innført på et senere tidspunkt. Sett bort fra de to spørsmålene i spørreundersøkelsen som direkte omhandler pandemien er det nødvendig å påpeke at pandemien kan ha påvirket flere av svarene. Dette er nettopp fordi informantene stod midt i den da de svarte på spørreundersøkelsen, noe som gjør at flere svar kan ha blitt farget av pandemiens påvirkning på barnehagefeltet. Svært aktuelt er spørsmålet om hvor mye plantid informantene normalt tar ut hver uke. Nærmere halvparten har her svart at de tar ut mindre enn fire timer plantid hver uke, eller at mengden plantid de har kan variere slik at det noen ganger er fire timer og andre ganger mindre. Disse svarene kan knyttes opp til spørsmålet om korona har påvirket deres muligheter til å ta ut plantid. Her svarer over halvparten at pandemien i middels eller høyere grad har påvirket deres muligheter for å ta ut plantid. Dette viser helt tydelig at korona har påvirket deres muligheter for å ta ut plantid. Jeg kan ikke vite om svarene på disse spørsmålene henger sammen eller ikke. Jeg vet ikke om informantene har svart slik situasjonen var før korona, eller om de svarte slik den var der og da. Det er mulig at korona kan ha spilt en rolle da svarene ble gitt, bevisst eller ubevisst. I to andre spørsmål spurte jeg om informantene brukte tid de skulle vært på avdelingen, eller tid der de hadde fri for å gjøre planarbeid. Svarene viste som diskutert tidligere at en stor andel gjorde planarbeid i middels eller større grad når de hadde fri, mens de fleste sjelden eller aldri gjorde dette når de egentlig skulle vært på avdelingen. Kanskje har pandemien noe av skylden for at også disse svarene ble som de ble. Informantene skriver at det er vanskelig å gå fra avdelingen når det er sykefravær og at det på grunn av pandemien er mer sykefravær enn ellers. Mange peker også på det at avdelinger ikke kan hjelpe hverandre, og at man derfor bare kan være på sin egen avdeling. Dette kan være noe av forklaringen på at få av informantene oppgir at de går fra avdeling når de egentlig skulle vært der. Det skal imidlertid

sies at på spørsmålene med åpne svaralternativ (bortsett fra det som går direkte på konsekvensene av korona) skriver informantene i svært liten grad om korona. De begrunner svært sjelden svarene med at vi står i en pandemi. Dette kan tyde på den ikke hadde avgjørende betydning for at svarene ble som de ble. Dette kan videre vise at svarene også vil ha troverdighet når vi har lagt pandemien bak oss, og barnehager driftes som før.

6. Avslutning

I problemstillingen min spurte jeg om hvordan barnehagelærere opplever plantiden sin, og hvordan de selv ønsker å bruke denne tiden. Barnehagelærerne som svarte på undersøkelsen er ikke på noen måte homogene. I alle verdispørsmålene har det blitt gitt svar som passer til hver av de fem verdiene. Der noen få i svært stor grad blir ferdig med alt de skal i plantid svarer andre at de aldri blir det. På åpne spørsmål er mange ulike svar blitt gitt, og noen svar er også motstridende. Det noen ønsker å jobbe mer med ønsker andre å jobbe mindre med. Likevel har jeg gjennom analyse og diskusjon sett klare tendenser og mønstre fra store deler av svarene.

6.1 Oppsummering

Gjennom en mixed methods studie, der jeg har hatt en pragmatisk tilnærming, har jeg tilegnet meg mye informasjon om barnehagelæreres opplevelse av plantid. Jeg har sett at barnehagelærere i middels eller liten grad blir ferdige med alle sine arbeidsoppgaver i plantid. Noe over halvparten tar normalt ut fire timer plantid hver uke, mens resten i mindre eller varierende grad har mulighet til å gjøre dette. Relativt få av informantene svarer at de går fra avdelingen utenom sin ordinære plantid for å gjøre kontorarbeid, mens svært mange oppgir at de gjør denne typen arbeid på fritiden i middels eller større grad. Informantene oppgir at de i relativt stor grad bruker plantiden til å jobbe med pedagogisk innhold for sin avdeling, men de ønsker likevel å jobbe mer med dette. De skriver også at de vil bruke mindre tid på administrativt arbeid. Koronapandemien har gått ut over mange av informantenes muligheter til å ta ut plantid. Dette skyldes i hovedsak kohortinndeling under rødt nivå, fravær av personal og at det er begrensede muligheter for å hjelpe på tvers av avdelingene.

6.2 Avsluttende refleksjoner

Den største oppgaven barnehagelærere blir gitt ovenfra materialiseres gjennom rammeplanen (Kunnskapsdepartementet 2017). Den fungerer som barnehagens styringsdokument, og sier tydelig hva personalet i barnehagen skal gjøre og hva barna skal erfare. Det kan nok argumenteres for at denne bidrar til å svekke barnehagelæreres autonomi fordi den i så tydelige ordelag forteller dem hva de skal gjøre. Men det den i størst grad sier noe om er at barnehagepersonalet skal legge til rette for god læring, utvikling og omsorg for barna i

barnehagen. Den går derfor direkte på akkurat det barnehagelærerprofesjonen er ment å skulle jobbe med. Når det blir reagert på mange krav og oppgaver ovenfra kan det kanskje dreie seg om tolkninger angående hvordan den enkelte kommune, barnehageeier, barnehage eller barnehagelærer skal jobbe for å nå rammeplanens mål. For der rammeplanen sier hva som skal bli gjort sier den ikke nøyaktig hvordan det skal gjøres. Og det er nettopp her barnehagelæreren gjennom sin profesjonsutdanning skal være skikket til å ta gode, begrunnede valg for sitt arbeid. Men i tilfeller der føringene ovenfra blir svært detaljerte kan det synes som det innskrenker barnehagelærerens mulighet til å bruke kunnskap, erfaring og eget skjønn. Mulighetene for skjønnsmessig vurdering synker når de i stor grad styres utenfra. Og når retningslinjene herfra blir mange og detaljerte krymper handlingsrommet, og dermed autonomien inn (Greve et. al. 2014). Når det i tillegg kan se ut til at barnehagelærerne blir gitt mange oppgaver som ikke handler om pedagogikk, men om administrasjon mener jeg at dette i enda større grad bidrar til å innskrenke deres autonomi. Jeg mener plantiden er under press både fordi relativt mange oppgir å ikke ha mulighet til å ta ut alle fire timene hver uke, og fordi fire timer plantid ser ut til å være for lite. Det er etter min mening av stor betydning at barnehagelærernes profesjonskompetanse underbygges av en tillitt til deres faglige skjønn. Slik kan de ved hjelp av sin kunnskap og erfaring kunne ta gode, begrunnede valg for sitt arbeid. Barnehagelov og rammeplan ligger som en grunnmur under barnehagen, og dersom barnehagelærerne blir gitt nok autonomi til å forvalte dem på en god måte, tror jeg vi kan finne det gode balansepunktet for profesjonen.

Når man velger å gjøre en mixed methods studie tar man gjerne dette valget på bakgrunn av at man vil anvende de metodene som best gir svar på problemstillingen. Ved å kombinere metoder kan konklusjonen styrkes. Sluttproduktet skal bidra til noe mer enn bare de kvalitative og kvantitative funnene sett sammen (Andersen 2017). Er min konklusjon styrket på bakgrunn av valget om å kombinere metoder?

Informantene i studien forteller under åpne spørsmål at de ofte ikke har mulighet til å gå fra avdelingen for å gjøre plantid fordi det er for travelt. Noen ganger skyldes dette at det er sykdom eller fravær blant personalet. De vet det er behov for dem på avdelingen, og velger noen ganger å bli der fremfor å gå til plantid. Det at det er vanskelig for barnehagelærerne å forlate avdelingen kommer i denne studien til uttrykk på flere måter. Den ene grunnen er svarene som sier noe om at mange ikke tar ut fire timer plantid hver uke. På spørsmål om de går fra avdelingen for å ta ut plantid utenom de fire avsatte timene svarer de fleste at de ikke gjør dette. I løpet av koronapandemien har barnehagelærerne også opplevd å kunne ta ut

mindre plantid. Som svar på åpne spørsmål kommer det frem at barnehagelærere kjenner på dårlig samvittighet når de forlater avdelingen. De vet at barna trenger dem, og de vet at det blir travlere for resterende voksne når de selv går ut til plantid. Slik har både kvantitativ og kvalitativ forskning bidratt med funn som kan tyde på at det kan være vanskelig for barnehagelærere å gå fra avdelingen for å gjøre de fire timer plantid de har krav på, eller å gå fra avdelingen for å gjøre kontorarbeid. Alle disse svarene sier etter min mening noe om barnehagelærere som setter barna først, og som ser barnas behov foran sine egne. Det kan synes som at de heller enn å forlate barna velger å bruke av sin egen fritid for å gjøre ferdig sine arbeidsoppgaver. Etter min mening sier dette noe om menneskene som velger å bli barnehagelærere. Det er mennesker som er oppriktig interessert i å gjøre det beste for barna i barnehagen.

Mine funn viser at når barnehagelærerne har plantid blir de i liten grad ferdig med alle sine arbeidsoppgaver, noe som kan tyde på at arbeidsmengden er for stor sett i forhold til tiden de har til rådighet. Dette er noe mange av informantene har satt ord på. Administrativt arbeid er ifølge rammeplanen styrers ansvar, mens pedagogisk leder i hovedsak har ansvar for barna og det pedagogiske innholdet. Det kan likevel se ut til at mange barnehagelærere bruker plantid på administrativt arbeid, og at dette er noe de gjerne ville hatt mindre av. Selv om mange av informantene bruker en god del av plantiden sin til å planlegge pedagogiske opplegg, ønsker mange mer tid til pedagogikk. Det blir fortalt om en realitet der de har så mange oppgaver at pedagogikken ofte må havne i siste rekke, noe som gir seg utslag ved et magrere pedagogisk tilbud for barna. Her kommer resultatene til syne både ved hjelp av kvantitativ forskning, som sier noe om i hvor stor grad barnehagelærerne blir ferdige med alt de skal, og i hvor stor grad de jobber når de har fri, og kvalitativ forskning som gir plass til informantenes egne ord, der de forteller om store arbeidsmengder, og få muligheter til å rekke over alt. Og om hva de ønsker å bruke sin plantid til.

På spørsmål om koronapandemiens påvirkning på plantid forteller kvantitative resultater at relativt manges plantid ble påvirket av pandemien. Kvalitative resultater forteller om hvorfor det var slik. Jeg vil kunne påstå at jeg ved hjelp av mixed methods har kunnet danne meg et både bredt og godt bilde av barnehagelæreres opplevelse av egen plantid. Jeg har diagrammer som viser tall og sier noe om «hvor mye» eller «hvor lite», og jeg har analyse og sitater som sier noe om «hvorfor». Satt sammen blir bildet både sterkere og klarere, enn det hadde blitt uten kombinasjonen av metoder. Forforståelsen jeg hadde før jeg startet min forskning kan på mange måter sies å stemme. Jeg har som jeg forventet, funnet at mange har vansker både med

å ta ut nok plantid, og å bli ferdige med det de skal. Men jeg hadde nok trodd at flere i større grad gikk fra avdelingen utenom plantid for å gjøre kontorarbeid. Et annet funn som overrasket meg, var at informantene oppgav å bruke såpass mye tid på pedagogikk i plantiden. Men deres tydelige ønsker om mer tid til pedagogisk arbeid, bekrefter etter mitt syn litt av min forforståelse av at barnehagelærere trenger mer rom for pedagogikken i plantid.

6.3 Implikasjoner for praksis og fremtidig forskning

Barnehagelæreres plantid er et tema det tidligere er forsket lite på. Derimot finnes det en mengde studier som handler om barna som går i barnehagen, om deres trivsel, utvikling og læring. Det er bra. Men når jeg i ulike fora har hørt barnehageforskere fortelle om sin forskning, eller når jeg har lest forskningsartikler knyttet til barnehagefeltet har jeg noen ganger lurt på hvor mye av det som når barnehagelærerne og barna. I en bok skrevet av en lege leste jeg en gang at det gjøres svært mye forskning innen medisinfaget. Problemet er at mesteparten av denne forskningen havner i skuffer som aldri igjen åpnes (Stordalen & Forsang, 2018). Er det slik også med barnehageforskningen? Jeg ser en åpenbar diskrepans mellom det å ha mye kunnskap om barns læring og utvikling, samtidig som man har lite kunnskap om barnehagelærernes muligheter til å jobbe i tråd med denne forskningen. Det er her plantiden kommer inn i bildet, fordi det er i nettopp denne tiden barnehagelærerne skal ha mulighet til å sette seg inn i nyere forskning, og lage gode planer som sikrer barna et godt pedagogisk tilbud. I arbeid med denne oppgaven har jeg søkt etter litteratur om emnet plantid. Resultatene er forsvinnende få. I bøker om barnehagelærer- eller pedagogisk lederrollen synes det å være et lite tematisert område. I Kunnskapsdepartementets (2018) rapport om barnehagelærerrollen er svært få setninger satt av til barnehagelæreres plantid. Det er mye informasjon om pedagogisk ledelse, ledelse av medarbeidere, foreldresamarbeid og pedagogisk innhold. Men en av forutsetningene for å kunne gjennomføre foreldresamtaler, forberede pedagogisk opplegg og legge planer for avdelingen er barnehagelærers avsatte tid til å planlegge dette. Som Kunnskapsdepartementet (2018) trekker frem i rapporten om barnehagelærerrollen er Utdanningsforbundets (2018) undersøkelse aktuell å se til, noe jeg gjorde i delkapittelet om tidligere forskning. KS (2019) sin undersøkelse ble utgitt etter at rapporten om barnehagelærerrollen kom ut i 2018. Denne er også svært aktuell når plantid for barnehagelærere skal diskuteres. I rapporten om barnehagelærerrollen mener ekspertgruppen at det er behov for å styrke forskningen på barnehagefeltet for å utvikle barnehageyrket som profesjon (Kunnskapsdepartementet, 2018). Etter å ha fordypet meg i emnet, og jobbet med

denne oppgaven er min mening at barnehagelæreres opplevelse av plantid trenger å bli forsket mer på, og bli bragt frem i lyset. Forskning om barnehagelærernes oppgaver, muligheter, autonomi og tid knyttet til plantid vil også være viktig i tiden som kommer.

Hvordan hadde barnehagen sett ut dersom den ble drevet på en måte som tillot barnehagelæreren å ha all den plantid hun hadde bruk for? Informantene i denne undersøkelsen peker på bemanningssituasjonen som en grunn for at det blir for lite plantid. Som en løsning nevnes det å øke bemanningen i barnehagen. Det foreslås også at man har mer plantid sammenhengende, i stedet for litt hver dag. Slik vil man kunne ha mulighet til å fordype seg i arbeidet, og få gjort det man skal. Kunne barnehagene fått midler til å ansette flere slik at bemanningsnormen overholdes også når barnehagelærerne har plantid? På den måten kunne man kanskje gitt flere timer, slik at de fikk økte muligheter for å fullføre alt arbeid. Barnehagelærerne kunne på denne måten også fått muligheten til lengre arbeidsøkter. Hadde de det kunne man også minsket tidstyver som å lete etter arbeidsplass eller å få teknisk utstyr på plass. Denne undersøkelsen viser en diskrepans mellom hva barnehagelærerne vil jobbe med, og hva de faktisk jobber med. Informantene skriver at de gjerne vil jobbe mer med pedagogikk, som er det rammeplanen sier de har ansvar for. Kanskje kunne man ved å minske barnehagelærernes administrative oppgaver, gi rom for mer tid til pedagogikk? Da kunne man også redusert deres totale arbeidsmengde, slik at de i større grad ville oppleve å bli ferdig med alle sine oppgaver.

Min oppgave har ikke vært å finne nye løsninger, men å belyse noen sider ved barnehagelæreres arbeidssituasjon gjennom å se på deres opplevelse av, og ønsker for plantid. Men jeg ønsker det skal være lov å tenke at det er muligheter for å endre og forbedre praksis. Jeg mener vi må tenke nytt om hvordan plantiden skal gjennomføres. Denne undersøkelsen viser et komplekst bilde av barnehagelæreres opplevelse av plantid. Det som for meg stikker seg frem som verdt å ta med seg videre er at barnehagelærerne har for mange oppgaver, for lite tid til pedagogikk og for dårlige rammevilkår for å gjennomføre alle oppgavene de har. Når mange i tillegg må, eller velger å bruke fritiden sin på planarbeid er jeg redd for at det kan gi negative følger for deres helse og trivsel på jobb, samt deres mulighet til å gi barna et godt pedagogisk tilbud. Etter mitt syn er dette en akilleshæl for profesjonen. Mens barnehagelærerne har veldig mange flere oppgaver nå enn de hadde på syttitallet, er mengden plantid den samme. Dette er etter min mening fullstendig absurd. Jeg har vansker med å forstå hvordan det kan forsvares at barnehagelærerprofesjonen har så mange og komplekse oppgaver de skal løse, samtidig som de har så dårlige forutsetninger for å klare å løse dem. Jeg mener at

det i tillegg til mer forskning på området, også er behov for større fokus både i faglitteratur og politikk. Det settes høye krav til barnehagesektoren, og det er mye de ansatte skal igjennom av både satsinger, dokumentasjon og kompetanseløft. Dette kan tyde på en vilje til både kvalitet og utvikling, men jeg spør meg om viljen er stor nok når det ikke settes økt trykk på plantid og mulighetene for at barnehagelærerne får gjennomføre alt de skal.

Litteraturliste

- Andersen, J. (2017). «*Mix methods*»-design i helseforskning. Sykepleien DOI: 10.4220/Sykepleiens.2017.64738
- Barnehageloven. (2020). *Lov om barnehager* (LOV-2020-06-19-91). [Lov om barnehager \(barnehageloven\) - Lovdata](#)
- Børhaug, K. & Bøe, M. (2022). *Barnehagelærerprofesjonen*. Universitetsforlaget.
- Bøyum, S. & Hofslundsengen, H. C. (2021). *Barnehagelærerrollen. Mangfold, mestring og likeverd*. Universitetsforlaget.
- Creswell, J. W. & Guetterman, T. C. (2020). *Educational research – planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. Pearson Education Limited
- Cumming, T., Logan, H. & Wong, S. (2020). A critique of the discursive landscape: Challenging the invisibility of early childhood educators`well-being. *Contemporary issues in early childhood*, 21 (2), 96-110. DOI: 10.1177/1463949120928430
- Eadie, P., Levickis, P., Murray, L., Page, J., Elek, C., Church, A. (2021). Early childhood educators` wellbeing during the COVID-19 pandemic. *Early childhood education journal*, 49, 903-913. <http://doi.org/10.1007/s10643-021-01203-3>
- Elo, S. & Kyngäs, H. (2007). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing* 62(1), 107-115.
- Gadamer, H. G. (1990). *Sannhet og metode*. Pax forlag.
- Gilje, N. & Grimen, H. (1993). *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger: Innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi* (2.utg.). Universitetsforlaget.
- Greve, A., Jansen, T. T. & Solheim, M. (2014). *Kritisk og begeistret – barnehagelærernes fagpolitiske historie*. Fagbokforlaget.

Greve, A., Jansen, T. T. & Solheim, M. (2014, 29. oktober). *Hvordan kan barnehagelærere sikre seg definisjonsmakten over egen yrkesutøvelse, i en tid med økende styringsvilje utenfra?* Barnehageforum. [Barnehageforum - Barnehagelærerens autonomi under press](#)

Hannevig, L., Lundestad, M. & Skogen, E. (2020). *Pedagogisk leder i barnehagen – Samhandling, organisering og dialog*. Fagbokforlaget.

Hennum, B. A. & Østrem, S. (2016). *Barnehagelæreren som profesjonsutøver*. Cappelen Damm Akademisk.

Johannessen, A. (2009). *Introduksjon til SPSS* (4. utg.). Abstrakt forlag.

Johannessen, A., Tufte, P.A. og Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Abstrakt forlag

Johnson, R. B. & Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33 (7), 14-26.

Kaarbø, E. (2009). *Kombinerte metoder*. Sykepleien forskning. DOI: <https://doi.org/10.4220/sykepleienf.2009.0110>

Korsvold, T. (2005). *For alle barn – Barnehagens framvekst i velferdsstaten*. Abstrakt forlag.

Krogtoft, M. & Sjøvoll, J. (2018). *Masteroppgaven i lærerutdanninga: temavalg, framdriftsplan og metoder* (2. utg.). Cappelen Damm akademisk

KS. (2022, 25. januar). *Sentral forbundsvis særavtale vedrørende SFS 2201 -barnehager, skolefritidsordninger, skole og familiebarnehager*. [SFS-2201-protokoll-og-avtale.pdf \(ks.no\)](#)

KS. (2019, 28. oktober). *Plantiden i barnehager fungerer godt*. [Plantiden i barnehager fungerer godt - KS](#)

KS (2019). *Praktisering av barnehageavtalen SFS 2201* (Fou-prosjekt nr. 184005). Rambøll.
[Fou-prosjekt nr. 184005 \(ks.no\)](#)

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir. <https://www.udir.no>

Kunnskapsdepartementet (2018). *Barnehagelærerrollen i et profesjonsperspektiv – et kunnskapsgrunnlag*. [Barnehagelærerrollen i et profesjonsperspektiv – et kunnskapsgrunnlag \(regjeringen.no\)](#)

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utg.). Gyldendal Akademisk.

Larsen, A. K. & Slåtten, M. V. (2014). Mot en ny pedagogisk lederrolle og lederidentitet? *Tidsskrift for nordisk barnehageforskning*. 7 (5), 1-19. <https://doi.org/10.7577/nbf.541>

Larsen, A. K. & Slåtten, M. V. (2017). Jeg er en sånn hverdagspedagog! Barnehagestyreres profesjonelle handlingsrom for å styrke barnehagelæreres anvendelse av fagspråk. *Tidsskrift for nordisk barnehageforskning*. 14 (8), 1-18. <https://doi.org/10.7577/nbf.1811>

Os, E., Myrvold, T. M., Danielsen, O. A., Hernes, L. & Winger, N. (2021). *Håndtering og konsekvenser av koronautbruddet for barn og barnehager* (Prosjektnummer: 201936). OsloMet. [Rapport Koronabarnehage.pdf \(oslomet.no\)](#)

Rødland, A. W. (2018). *Hva vet vi om kvinners helse?* Lokalisert på [kvinnehelserapport_final_150518_med_isbn.pdf \(kjonnsforskning.no\)](#)

Schoonenboom, J. & Johnson R. B. (2017). How to construct a mixed methods research design. *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*, 69(2), 107–131. DOI 10.1007/s11577-017-0454-1

Shan, Y. (2021). Philosophical foundations of mixed methods research. *Philosophy Compass*, 17 (1), 1-12. <https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.1111/phc3.12804>

Statistisk sentralbyrå (2022, 3. mars). *Barnehager*. [Barnehager \(ssb.no\)](#)

Statistisk sentralbyrå (2017 14. september). *Barnehagedekning før og nå*. [Barnehagedekning før og nå - SSB](#)

Stordalen, G., Forsang, J. (2018). *Det store bildet*. Strawberry Publishing AS.

Säljö, R. (2016). *Læring – en introduksjon til perspektiver og metaforer*. Cappelen Damm Akademisk.

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (4. utg.). Fagbokforlaget.

Utdanningsdirektoratet (2021, 27. april). *Koronasituasjonen i barnehagene vinteren 2021*. [Koronasituasjonen i barnehagene vinteren 2021 \(udir.no\)](#)

Utdanningsforbundet (u. å.). Hentet 17. desember 2021 fra [SFS 2201 Arbeidstid barnehage \(utdanningsforbundet.no\)](#)

Utdanningsforbundet (2018). *Undersøkelse blant pedagogiske ledere og barnehagelærere* (Prosjektnummer: 20180781). Respons analyse. [undersokelse-blant-pedagogiske-ledere-og-barnehagelarere.pdf \(utdanningsforbundet.no\)](#)

Vedlegg 1 – informasjon til alle som mottok e-post med link til spørreskjema

Hei

Jeg heter Linn Tone Helletun, og jeg tar master i barnehagevitenskap ved universitetet i Stavanger. I den forbindelse forsker jeg på barnehagelæreres plantid i barnehagen. Når jeg skriver barnehagelærere mener jeg alle som er utdannet barnehagelærer, både i stilling som barnehagelærer og pedagogisk leder. Sentrale spørsmål i undersøkelsen er:

- Får du tatt ut all plantiden du har krav på?
- Rekker du å gjøre alt du skal i plantiden?
- Hva bruker du plantiden til?

Undersøkelsen tar 4 minutter å svare på, og du sender inn svaret digitalt. Undersøkelsen er anonym, men jeg spør etter navnet på din barnehage. Dette er for å ha en oversikt over hvor mange barnehager som har deltatt i undersøkelsen. Navn på barnehager vil ikke bli publisert.

Jeg håper du vil sette av 4 minutter for å svare på denne undersøkelsen for å belyse barnehagelæreres arbeidssituasjon, og deres muligheter for å få nok plantid. Til høsten kommer jeg til å gjøre intervjuer med et lite utvalg av dere som har svart på spørreundersøkelsen. Dersom noen kunne tenke seg å stille til intervju blir jeg kjempeglad om dere tar direkte kontakt med meg!

Her er link til spørreskjema, fyll ut og trykk "send":

Link (spørreskjemaet er nå slettet).

På forhånd, tusen takk for svar!

Med vennlig hilsen Linn Tone Helletun

Til lesere av oppgaven: Jeg hadde planer om å gjennomføre intervjuer i tillegg til spørreskjema. Da jeg så at empirien fra spørreskjemaene var nok til å fylle en masteroppgave forkastet jeg denne planen.

Vedlegg 2 - Spørreskjema (laget i programmet «Forms» for informantene. Her skrevet inn i Word)

1. Mine anonyme svar kan brukes i forskningssammenheng:

Ja

Nei

2. Hvilken barnehage jobber du i? Denne informasjonen brukes utelukkende for å vite hvor mange barnehager som har deltatt i undersøkelsen, og vil bli anonymisert etterpå.

3. Hvilken stilling har du i barnehagen?

Pedagogisk leder

Barnehagelærer

Annet

4. Hvilken aldersgruppe jobber du med?

0-3 år

2-4 år

3-6 år

Førskolegruppe

Annet

5. Hvor mange barn går på avdelingen din?

5-9

10-14

15-19

20-24

25-29

Annet

6. Hvor mange voksne jobber på avdelingen din (antall årsverk)?

2

3-4

5-6

Annet

7. Hvor mange timer ordinær plantid får barnehagelærere i din barnehage?

4

Annet

8. Av timene med ordinær plantid du har krav på, hvor mange timer tar du faktisk ut til plantid hver uke?

1

2

3

4

Annet

9. I hvor stor grad blir du ferdig med alle dine arbeidsoppgaver i den ordinære plantiden?

Aldri

I liten grad

I mellomstor grad

I stor grad

I svært stor grad

10. I hvor stor grad gjør du planarbeid/kontorarbeid når du egentlig skulle vært på avdelingen?

Aldri

I liten grad

I mellomstor grad

I stor grad

I svært stor grad

11. I hvor stor grad gjør du planarbeid/kontorarbeid når du egentlig har fri?

Aldri

I liten grad

I mellomstor grad

I stor grad

I svært stor grad

12. Har koronasituasjonen påvirket dine muligheter for å ta ut plantid?

Nei

I liten grad

I mellomstor grad

I stor grad

I svært stor grad

13. Dersom du svarte at koronasituasjonen har påvirket dine muligheter for å ta ut plantid, på hvilke måter?

14. I hvor stor grad bruker du plantiden på å planlegge/klargjøre pedagogisk opplegg eller innhold på avdelingen?

Aldri

I liten grad

I mellomstor grad

I stor grad

I svært stor grad

15. Dersom du bruker plantiden på å planlegge pedagogisk innhold for avdelingen, har du noen eksempler på dette?

16. Hvilke andre arbeidsoppgaver jobber du med i plantiden? Flere svar mulig

Skrive planer

Dokumentasjon

Arbeid knyttet til enkeltbarn

Arbeid knyttet til barn med særskilte behov

Planlegge møter

Kvalitetsarbeid

Foreldresamtaler

Kartlegging

Veiledning

Planlegging av avdelingens struktur

Administrative oppgaver

Rapportering til styrer

Annet

17. Hvilke arbeidsoppgaver kunne du ønske du brukte mer tid på i plantiden?

18. Hvilke arbeidsoppgaver kunne du ønske du brukte mindre tid på i plantiden?

19. Har du andre innspill eller kommentarer til undersøkelsen?